

VÁCLAV NÝVLÍ

**DOUA MILIOANE
DE MARTORI**

enigma

VÁCLAV NÝLT

două milioane de martori

© Václav Nyvlt, 1962

DVA MILIÓNÝ SVĚDKŮ

Mladá fronta

Praha 1962

Tout le document est sous une version de son contenu

Entire version

VÁCLAV NYVLT

Două milicane de martori

Traducere de Virgil Florea și Alexandra Toader

• Editura UNIVERS •
București — 1971

Coperta: Vanda Mihuleac

Nr. colilor de tipar: 11

**Combinatul Poligrafic
„GASA ȘGÎNTEII”
București — R.S.R.
Gom. 11077**

1. Crima nu fusese prevăzută în program

*Că nu e bună moartea
O ştim chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit şi ei...*

Glasul se auzea de undeva, din întuneric. Obiectele îşi pierdeau contururile în lumina difuză şi doar cel ce s-ar fi simţit aici ca la el acasă ar fi putut desluşi un dulap, o canapea sau un scaun.

— Cine a spus asta? Întrebă un alt glas, mai profund, şi mai aspru. Din întuneric se auziră apoi alte întrebări şi răspunsuri.

— Când? Atunci? În vechea Grece?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Mă doare capul... Aprindeţi lumina!

— Lumina nu ajută, interveni în discuţie un al treilea glas, necunoscut, aparţinând unei femei. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

— Aprindeţi lumina!

Lumina îi izbi cu astra putere în ochi înclt, pentru o clipă, aproape că-i orbi.

Cea mai mare parte a încăperii rămase însă mai departe în semiîntuneric. O lampă înaltă, cu picior, îşi concentra conul de lumină asupra unui fotoliu, care, prin aspectul său modern, contrasta cu restul mobilierului. Era alcătuit din câteva tije de metal împletite asimetric şi acoperite cu o blană albă, cu smocuri ciufulite de păr. Biblioteca, biroul cu scaunul său şi policioara cu cactuşi de sub fereastră erau, în mod evident, de dată mai veche şi fără îndoială că stăteau pe locurile lor de aproape zece ani. Numai fotoliul fusese cumpărat probabil de curînd.

În fotoliu şedea chiră, într-o poziţie nefirească, un bărbat, cu faţa înfundată în blana albă de pe spătar. Nu se mişca. Mîinile şi picioarele îi erau fixate de braţele şi picioa-

rele fotoliului. Fusesse legat strâns de către cineva care se pricepea bine la o treabă ca asta. La legăturile acestea se mai adăuga o sfoară trecută de cîteva ori în jurul trupului.

— De ce nu zîmbești, Jiří Xaver? întrebă vocea, care cu cîteva clipe înainte recitase versurile anice.

— De ce nu zîmbești, Jiří Xaver?

În întrebarea repetată se simțea o undă de neliniște. Omul din fotoliu nu se mișcă însă nici de data aceasta.

— Sfîntă Fecioară! tipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare, din afara spațiului camerei. I s-a întîmplat ceva!

Și atunci se petrecu ceva neașteptat. În jurul fotoliului se îngrămădiră o mulțime de oameni care nu intrară însă pe ușa rămasă în continuare închisă. Dezordinea se produse alt de repede și de neașteptat, încît nimeni din cei prezenți nu avu vreme să-și dea seama nici de cauza și nici de logica ei. Surprinzătoare era și îmbrăcămintea celor nou sosiți. La unii nici nu se potrivea cu atmosfera camerei: purtau pe ei halate albe, alții, salopete murdare de ulei, ba cineva dăduse buza îmbrăcat chiar în uniformă de paznic cu banderola pe mînă.

Din mulțimea nedumerită se desprinsese un om, care strigă:

— Oameni buni, aici s-a săvîrșit o crimă!

2. Două milioane de martori

Mulți oameni s-au speriat în clipa aceea, toți deodată, deși se aflau în locuri diferite. Două milioane de fețe speriate, poate două milioane șase sau două milioane fără paisprezece, nu se știe precis. Unii, după o clipă de panică, au devenit neîncrezători, iar apoi curioși să știe ce se va mai întîmpla.

Momentul de tăcere încordată a fost întrerupt deodată de acordurile zgomotoase ale muzicii de dans și pe ecranele televizoarelor a apărut cunoscuta panoramă a Hradului și a Podului Carol, cu obișnuita ramură, sus, în colțul din dreapta.

Se întâmplă adesea diverse defecțiuni tehnice sau chiar întreruperi de emisie, dar, de data aceasta, telespectatorii au intuit ceva ieșit din comun. Pauza rămase fără explicații și așteptarea se prelungi. Unii au aprins lumina, ca și când s-ar fi temut să rămână în întuneric în fața ecranului slab luminat, care îi speriasse așa de tare. Alții, așezați în fața televizoarelor, discutau cu însuflețire, emițind tot felul de ipoteze, în timp ce în alte case domnea în continuare aceeași liniște împietrită. În cea mai grea situație se aflau oamenii singuri, vădulele și burlacii, deoarece nu-și puteau împărtăși nimănui îndoielile și frica. În majoritatea cazurilor însă, în fața televizoarelor din cluburi, cămine studențești, case de cultură, săli de așteptare, din dormitoarele brigadierilor și sălile căminelor sătești erau adunate mulțimi mari de oameni. Zeci lângă zeci făceau sute, sute lângă sute, mii : două milioane de martori. Și toți așteptau răspunsul.

Ondřej Suda se afla și el în fața micului ecran, dar, spre deosebire de majoritatea celorlalți, moțăia și se trezise doar la zgomotul muzicii. Se întinse și aruncă o privire absentă spre imaginea Hradului.

— S-a și terminat ?

— Nu, o defecțiune tehnică, îi răspunse repede Maria, străduindu-se să-i ascundă senzația de încurcătură și teamă, n-au spus încă din ce cauză... Nu vrei o cafea ?

Suda căscă și reflectă la cele spuse. Ghici că-i ascundea ceva, dar nu dădu prea mare importanță acestui fapt. Mai degrabă se gândea dacă să bea sau nu cafeaua.

— Mai bine mă duc să mă culc... Am pierdut ceva deosebit ?

— Deocamdată nu..., îi răspunse iarăși, cu o grabă nefirească, nevastă-sa, apropiindu-se de televizor și închizându-l.

Suda rămase în fotoliu. Îi era ciudă pe el însuși pentru că adormise, dar mai ales era supărat pe autorii care nu scriu piese mai bune. Plecase la serviciu de ieri dimineață și se întorsese abia azi spre seară. După atîția ani de căsătorie, nevastă-sa se obișnuise și se împăcase cu aceste întârzieri. Nu

se putea altfel. Suda era convins de aceasta. Când voi ieși la pensie, gândea el, atunci voi avea destul timp pentru familie, papuci și televizor. Suda era trecut binișor de cincizeci de ani, iar soția lui era doar cu câteva luni mai tânără. La prima vedere, menajul lor părea destul de monoton și banal. Prima impresie este însă adesea înșelătoare.

Sună telefonul. Maria vru să se îndrepte spre el, dar Suda i-o luă înainte și ridică receptorul.

Maria îl observă cu atenție și, auzindu-l că spune cam de șapte ori da, înțelese că, de îndată ce convorbirea se va sfârși, Ondra își va lua pălăria și trenciul și va pleca. În fața soției sale, Suda nu cerea niciodată amănunte în legătură cu vreun caz nou, pentru că nu voia s-o sperie. Nici după ce cazul era rezolvat, nu povestea despre ce fusese vorba, nici cine fusese prins și în ce împrejurări. Exista între ei un acord tacit căruia Maria i se supunea resemnată. Suda își închiopia — cu naivitate — că cu cât va ști mai puțin Maria despre activitatea și problemele lui, cu atât va avea mai puține griji.

Maria era sigură că de îndată ce va pune receptorul în furcă, Ondra îi va spune pe un ton încurcat, de parcă și-ar cere scuze :

— Iartă-mă, dar trebuie să plec. Mai am puțină treabă.

Și chiar așa s-a și întâmplat. Suda fu surprins doar atunci când Maria îl întreabă :

— La televiziune, nu-i așa ?

Omul care provocase atita panică ședea, ca și mai înainte, în fotoliu, cu fața înfundată în blana albă de pe spătar. Se afla singur în mijlocul unei tăceri de moarte. Spațiul larg al studioului de televiziune producea o impresie apăsătoare, deoarece lipseau oamenii.

Camerele de luat vederi, așezate pe șine sau trepiede, brațele lungi, aidoma unor spînzurători, ale aparaturii de sunet, spiralele șerpuitoare ale cablurilor, reflectoarelor, pereții de lemn ai camerelor cu ferestrele ce dădeau spre o natură închipuită, ușile de iută, mobilierul și restul recuzitei, necesare pentru a da impresia de real și de viață, toate se

aflau la locul lor, numai oamenii plecaseră. Rămăseseră doar lucruri inerte și un mort legat de un fotoliu.

Pe micile ecrane se transmitea programul de rezervă, deoarece seara de sîmbătă nu putea rămîne fără emisie. În fiecare zi era dinainte pregătit, pentru orice eventualitate, un film de rezervă. De astă dată, în locul piesei, *O istorie cu cinci asasini*, scrisă special pentru televiziune, se proiecta filmul polițist al lui Vladimír Čech *Acolo unde alibiul nu e suficient*.

Căpitanul Ondřej Suda se afla în drum spre studioul de televiziune. Din discuția telefonică cu comandantul direcției generale, nu aflate prea multe. Îl însărcinaseră cu acest caz, adăugînd că afacerea cere o rezolvare grabnică, fiindcă era cunoscută de public și oamenii sînt curioși. La studioul de televiziune îl aștepta sublocotenentul František Koval, primul care fusese informat, deoarece făcuse de serviciu în acea seară și primise înștiințarea telefonică de la studio. František Koval era încă boboc, ca vîrstă și ani de serviciu. La activul său, printre cazurile rezolvate, erau trecuți deocamdată doar Josef Linhart, hoțul de poșete ce opera la magazinul „Bílá Labut”, și o gașcă de ciubucari care fura ciment de la fabrica Ingstav din Rakovník. Acesta urma să fie primul său caz de crimă. Știa că deocamdată va trebui mai mult să asiste și de aceea, în privința chestiunilor esențiale, preferase să-l aștepte pe Suda. Pentru moment făcuse un singur lucru: la plecarea oamenilor de pe platou, pusese să se întocmească o listă a tuturor celor prezenți, introducînd în ea și numele celor care, fie chiar și numai pentru o clipă, intraseră în studio în timpul emisiei.

Lista cuprindea un total de treizeci și șase de persoane.

3. Prea mulți suspecți

— Imbulzeală ca în piața Václav, oftă mohorît František Koval, întinzîndu-i căpitanului Suda lista cu nume.

Suda încuviință cu un zîmbet.

— Bineînțeles, doar televiziunea este una din artele colective. N-ai ce-i face, František.

Citi apoi în fugă lista cu numele înșirate. În dreptul fiecăruia era trecută și profesia: operator, asistent de operator, recuziter, maestru de lumina, de sunet, o grămadă întreagă de diverși asistenți, iar la urmă încă cinci actori de teatru, care jucaseră în emisiunea televizată, alături de cel asasinat.

Cu ce vrei să începi? Își ziceau pe nume, deși František, ținând seama de vârsta înaintată a lui Suda, o făcea oarecum jenat.

Suda își frecă somnoroș ochii. Dușul pe care-l făcuse înainte de a pleca de acasă nu-i ajutase prea mult se vede.

— Mai întâi, aș vrea o broșură despre tehnica televiziunii. Împrumut-o de pe undeva.

Franušek nu era sigur dacă Suda nu glumește cumva. I se mai întâmplase de câteva ori să nu și dea seama. Sincer vorbind, nu se bucura prea mult de venirea lui. Ar fi fost mai liniștit dacă ar fi trebuit să lucreze cu Brodský sau Lintěra, pe de o parte pentru că îi cunoștea mai bine și știa ce i s-ar fi cerut, iar pe de altă parte pentru că felul de a vorbi și a raționa al lui Suda i se părea prea complicat, cu prea multe nuanțe și aluzii în care uneori era greu să te descurci. Ca statură, František îl întrecea pe Suda aproape cu un cap, dar în privința experienței și a cunoștințelor de specialitate situația era mai degrabă inversă.

Suda îl cunoștea pe František Koval doar din consfăturile săptămânale ce aveau loc în biroul maiorului Zákrevs. De la prima vedere, băiatul, cu silueta lui masivă și felul stângaci de a vorbi cu oamenii, li devenise simpatic. Pe deasupra, se mai și întorsea repede, ce să i faci — boboc, i se citea pe față lucrul acesta. Tot lipsei de experiență îi atribuia faptul că își rodea creioanele inconștient, nervos, obicei mai curînd simpatic decât ridicol. De altfel, cam tot așa ceva îl făcea și pe Suda să reflecteze mai bine. Își rodea luleana, iar în momentele mai pline de tensiune ajungea chiar s-o rupă. Consuma în medie cam patru-cinci lulele pe lună și, întrucît își cumpăra totdeauna doar din cele mici, de trei-patru coroane, îi costa mai puțin decât pe ceilalți fumători. Ținea capătul lulelei groase, fără tutun, în gură, cu deschiderea în jos. La recomandarea medicului, încetase să mai fumeze. I găsisese ceva la plămîni și, ca să-și lungească pofta de a fuma, se mulțu-

mea să muște capătul pipei. O mai făcea însă și pentru a-și ironiza puțin meseria de criminalist.

Îndată după ce sora la studio, František îl conduse la locul crimei. Sergentul Halík tocmai terminase fotografierea orientativă a mortului și a locului crimei.

În cel asasinat îl recunoscuse pe Jan Faltys. Îl știau foarte bine din filme și din ultimele spectacole teatrale. Anul trecut, înainte de Crăciun, ancheta inițiată de ziarul *Vecerní Práva* îl desemnase drept cel mai popular actor de film al anului, cu mare diferență de voturi față de ceilalți. Îl cunoșteau toți zîmbetul îngîndurat, enigmatic, din ochii triști și de pe buzele cu contur ferm. De astă dată, fața îi era schimonosită de ultimul spasm al morții.

Constatară destul de repede și cum a fost asasinat. Mîinile și picioarele cadavrelor erau legate de brațele și picioarele de metal ale fotoliului, de care erau prinse, prin cuplare, capetele a două fire, unite apoi cu cablul unuia dintre reflectoare. Cînd reflectorul s-a aprins, s-a produs un scurtcircuit, și curentul electric a trecut prin trupul omului din fotoliu. Moartea a survenit instantaneu. Era vorba de cunoscutul principiu al scaunului electric, aplicat desigur primitiv, dar cu rezultate perfecte. În mijlocul unei tehnici moderne, o metodă modernă de asasinat, pe care ar fi putut s-o aplice oricine ar fi posedat cunoștințe minime de fizică.

František își aruncă din nou privirea pe lista lungă de nume și oftă pentru a doua oară.

— Treizeci și șase de suspecți.. și toți au avut timp să o facă.

Suda îl privi surprins.

— Dar au avut toți motive ?

Persoanele suspecte erau adunate laolaltă, cu un etaj mai sus, în sala unde aveau loc, de obicei, repetițiile pentru emisiuni, înainte de a fi mutate pe platoul de emisie. În decorul adecvat. Unii stăteau jos, mai ales femeile, dar scaunele nu ajungeau pentru toți. Deși era destul loc, nu existau decât cîteva scaune, așezate de-a lungul pereților, ca în sălile de dans.

În acel moment, atenția tuturor era îndreptată spre Suda și Franišek, care se oprișeră pe parchet, în nujlocul încăperii. Printre cei prezenți, Franišek descoperi câteva figuri cunoscute. Încercă să-și amintească din ce film sau spectacol de teatru le știe, dar avea prea puțin timp pentru asta, așa că nu izbuti.

Suda își băgă luleaua în buzunar.

— Înainte de a începe, aș vrea să vă întreb dacă nu se oferă cineva să vorbească de bunăvoie...

Franišek îi aruncă o privire. Își dădu seama că nu rostise cuvintele acestea la modul serios. Privirea domoală pe care Suda o plimba peste figurile celor prezenți avea ceva dintr-o invitație la dans.

— Vă aflați aici toți cei care ați avut, într-un fel sau altul, relații cu decedatul, sau care erăți în studio în momentul asasinatului. Deocamdată nu cunoaștem prea multe lucruri, dar unul singur e cert — aici Suda înceată să mai zâmbească — asasinul se află printre dumneavoastră.

Pauza după ultimele cuvinte se prelungi destul de mult. În cele din urmă, din colțul încăperii, se ridică o mână.

— Ce-i? Nu cumva o mărturisire întârziată?

Omul care ridicase mâna se sculă în picioare. Avea părul cărunț, tuns scurt, fața brăzdată de riduri, cu o expresie de clown și ochii neliniștiți, neobișnuit de mici și de violenți. Îra îmbrăcat sport, într-o scurtă de piele veche, uzată, și o cămașă de flanel de o culoare vie, albastru-verzui.

— Ferească Dumnezeu! Voiam doar să... poate că nici nu se află printre noi... cel care, după cum spuneți, a ucis... Vorbea repede, accentuând ciudat fiecare cuvânt. Poate că nici nu există vreunul, nu zău, fără glumă, șuți, Jan Faltys putea să și-o facă cu mâna lui... singur, înțelegeți?

Lui Franišek ideea i se păru lipsită de sens și continuarea discuției în această direcție inutilă.

— Nu există motive de sinucidere.

Obiectul îi fu însă întoarsă imediat sub formă de întrebare:

— Dar pentru asasinat există?

Cuvintele ascundeau o ironie. Franišek se pregătu să răspundă energic, dar fu întrerupt.

— Nu te pripă, František, nu te pripă... F ceva în asta, și Suda se întoarce spre barbatul cu haina de piele. Aș putea să știu cum vă numiți ?

— Tarantík... Petr Tarantík.

Suda își manifestă surpriza printr-un fluierat ușor. František își freacă nasul lung și roși fără amabilitate în glas :

Aha, aveți de gând să vă amestecați în cercetările noastre, nu-i așa ?

Tarantík ridică din umeri cu un gest de scuză.

— Aș face-o bucuros...

4. Nu doriți o bomboană de tuse?

Suda îl invită pe Tarantík să-l urmeze. Ideea sinuciderii i se păruse și lui lipsită de sens, la fel ca și lui František mai înainte. Își păstră însă părențele pentru el, așteptînd să vadă dacă Tarantík nu are cuiuva și alte motive cu care să-și argumenteze afirmația.

Pentru asemenea interogatorii sau discuții între patru ochi, se potriveau cel mai bine birourile secretarilor literari : erau cîteva mici încăperi de acestea pe un coridor. Conducerea studioului de televiziune le pusese acum la dispoziția organelor mulției. Suda, Koval și Tarantík rămaseră în redacția literar-dramatică. Ambianță rece, de birou, patru pereți albi, fără nici un tablou, două mese pe care lipsa hîrțurilor dădea unpresta unei ordini desăvîrșite, o măsuță rotundă în colțul încăperii și două fotolii cu arcuți ce sclîrșiau.

— Așteptăm cafeaua, nu-i așa ? întrebă Suda, așezîndu-se comod în fotoliu și scoțîndu-și din buzunar luleaua cu capătul ros.

Începutul acesta îl surprinse în mod neplăcut pe František, pe care îl supăra calmul indiferent al lui Suda, faptul că nu începuseră încă interogatoriile și că cercetările nu se desfășoară în mod obișnuit, așteptîndu-se parcă ceva. Îl deranja și faptul că Tarantík se așezase foarte firesc în celălalt fotoliu rămas liber, încît pentru el, Koval, nu rămăsese decît un scaun tare. Suda nu se împotrivi, îl lăsase pe Tarantík să se așeze în fotoliu, ba avea chiar față de el o atitudine

cordială, binevoitoare ce i se părea de neînțeles lui František.

— Nu urmăresc prea des programele de televiziune, dar azi am deschis aparatul M-a ademinit titlul : *O istorie cu cinci asasini* ! Nu-i așa că asta stîrnește curiozitatea ?

— Desigur, un titlu bun asigură, pe jumătate, succesul. Tarantík își plecă cu modestie capul. Ne-am bătut destul de mult capul cu regizorul Glanc și secretarul literar Vorhček, pînă i-am găsit titlul ăsta...

— E, într-adevăr, păcat că piesa asta nu s-a jucat pînă la capăt.

Tarantík îl privea surprins pe Suda :

— Ați vrut poate să spuneți că e păcat de omul acela care...

František se bucură în sinea lui de mustirarea înghițită de Suda. Așa-ți trebuie dacă te bagi în discuții care oricum nu duc la nimic.

Suda nu-și pierde însă calmul. Încuvîntă din cap și zîmbi.

— Mulțumesc pentru observație. Explicați-mi însă un singur lucru. Se spune că dumneavoastră știți cel care a rostit de pe micul ecran. Oamenii buni, aici s-a săvîșit o crimă !

— Da.

— Cum de v-ați putut da seama imediat de ceea ce s-a întîmplat ?

Tarantík păru stînjenit.

— Nu știu... răspunse după o clipă de gîndire, am spus pur și simplu ce mi-a trecut atunci prin minte.

— Da, dar uitîndu-vă la mortul din fotoliu putea tot atît de bine să vă treacă prin minte că e vorba de un accident provocat de curentul electric ! Dumneavoastră însă ați văzut în clipa aceea o crimă. De ce ? Ceva a trebuit să vă atragă atenția, nu-i așa ?

Să-mi atragă atenția ? Tarantík se uită la Suda și la František, încercă să zîmbească, dar nu reuși și, cuprins de o și mai mare încurcătură, își plecă fruntea. Mi-e jenă să mărturisesc, dar de vină este meseria asta a mea nenorocită. Cînd cineva e de profesie autor de romane poliuste, ce altceva ați putea auzi din gura lui ? Nu, fără glumă, eu văd crime peste tot, chiar și atunci cînd cineva cade de pe o scară sau se intoxică cu ciuperci.

František îi scruta cu atenție fața. Avea impresia că Tarantík ocolește esențialul și vorbește intenționat numai despre lucruri fără importanță. Oamenii vorbăreți reușesc întotdeauna să se ascundă după baricada cuvintelor de prisos și să evite astfel să spună ceea ce este mai important.

Tarantík scutoci în buzunarul hainei sale de piele și scoase de acolo o pungă cu bomboane.

Nu vrei o bomboană de tuse? Pînă ne aduce ca-feaua?

Suda și František se priveră reciproc. Tarantík își dădu seama că oferta lui a fost cam neașteptată și încercă de aceea o explicație suplimentară.

— Aș considera din partea dumneavoastră ca o dovadă de prietenie, dacă nu m-ați refuza, în adevăr..

František trase punga spre el și luă o bomboană de tuse. Se aștepta ca și Suda să facă la fel, dar acesta scoase din gură luleaua goală și o scutura semnificativ.

— Mulțumesc, aș dori mai curînd 111111 tutun... Cum l-ați cunoscut pe Faltys?

— Cum? L-am cunoscut în rolurile pe care le-a interpretat. Îmi amintesc bine de creația sa din *Macbeth* și de cea de anul trecut din *Închisul Vaneau*... ca și de cea a lui Matouš din piesa lui Stehlík, *Decoratu*.

— Dar personal? îl întrerupse Suda. Nu-i plăcea faptul că Tarantík evita răspunsurile directe.

Tarantík zîmbi...

— Personal l-am cunoscut abia cînd televiziunea a început să studieze piesa mea. Recunosc deschis că eu, ca scriitor de mîna a doua, mă închin cu umilință, v-o spun cu toată sinceritatea, fără glumă, mă închin în fața artei adevărate. Și Faltys era un artist, cum puțini sînt..

František nu-și putu stăpîni o aluzie răutăcioasă, care îi veni chiar atunci pe limbă.

— I-ați invidiat talentul?

— Da, i l-am invidiat, recunosc Tarantík, după o clipă de gîndire. Avea un har artit de deosebit, încît mulți oameni l-au invidiat, credeți-mă. Dar talentul nu e totul. Faltys știa să se servească de el și asta-i principalul. Pe urmă, îl privi pe František și protestă jîguit: Nu înțeleg însă întrebarea dumneavoastră.

František și-o completează :

— Dumneavoastră l-ați legat pe Faltys de scaunul electric ?

— Eu ?

— Prin textul piesei dumneavoastră, nu ?

Tarantík fusese însă pus în garda.

— Când am scris piesa, nu puteam ști cine avea să stea în fotoliul acela.

Suda trecu și el de partea lui Tarantík.

Și tot așa nu puteau ști că se va întâmpla o crimă.

Tarantík se întoarse bănuitor spre Suda, să vadă dacă în vorbele lui nu se ascunde vreun vicleșug, dar înfin doar fața lui calmă. Ușurat, zâmbe.

— Asta nu se prea întâmplă des pe platourile televiziunii. De altfel, în piesa mea nici nu se pomenesc despre curentul electric.

František vru să-l bage la strîmtoare pe Tarantík și continuă discuția pe ton aspru.

— M-ar fi surprins mai degrabă contrariul, nu credeți ?

Tarantík însă se liniștise între timp și răspunse cu o ușoară notă de umor în glas :

Suspiciunea dumneavoastră mă mîhneste, dar înțeleg că pînă în ultima clipă nici n-am putut spera că Faltys va primi rolul acesta în piesa mea. Gîndiți-vă, cine sînt eu și cine era el ? De fapt, nici după ce a semnat contractul nu-mi venea să cred. Nu sînt nici Shakespeare, nici Ibsen..

Ceea ce spunea părea sincer și verosimil. Tarantík tăcu, își trecu limba peste buze, luă o expresie serioasă și schimbă tonul.

— Cred că în chestiunea asta nu e vorba atît de mine cît de Ajm, Vilem Ajm. Cunoașteți desigur numele ăsta, actorii sînt mai populari decît scriitorii, dar, fără glumă, veți vedea că se vor găsi oameni care i-o vor arunca lui în cîrcă. Bătu de cîteva ori cu degetul în marginea mesei și continuă cu și mai multă insistență : Vreau să vă spun doar un singur lucru : Vilek Ajm n-a fost și nu va fi niciodată în stare să facă așa ceva. Pun mîna în foc pentru el.

Suda nu înțelese destul de bine de ce se pornise Tarantík să-l apere pe Ajm cu atîta energie, mai înainte ca cineva să fi pronunțat vreo bănuială împotriva lui. În clipa în care vru să-i pună această întrebare, intră în birou sergentul Halík,

balansînd artistic o tavă cu trei cești de cafea. Cineva din condor îi deschisese ușa, pe care el se căznea acum s-o închidă cu piciorul.

— Ești o bomboană...

Halík puse ceștile pe masă. Se scuză că a durat așa, dar îl opri se la ușa un bărbat, care se grăbea să fie interogat.

Trebuie să ajungă la un spectacol de estradă, undeva în Moravia. Pot să-l invit să intre? I-am și promis-o pe jumătate.

Suda încuviință și asta îl surprinse pentru a doua oară pe František. Munca nesistematică avea deci să continue și de aici încolo. Un început atât de confuz nu poate însemna decât o pierdere inutilă de timp, iar maiorul Zakrejs i-a atras atenția, ca și lui Suda desigur, să termine cât mai repede, deoarece chestiunea este presantă. Cînd o să rămîniți o clipă singuri, ain să i-o zic lui Suda, se gîndea František, în timp ce se uita tăcut în urma sergentului Halík, care părăsea biroul.

Între timp, Tarantík întinsese mîna după linguriță ca să și mesteca cafeaua. Suda însă îl întrerupse la jumătatea gestului.

— Va trebui să plecați!

Iertăți-mă, dar... Tarantík se ridicase în picioare, însă nu se grăbea să plece. Voiam să vă rog, dacă s-ar putea, să mă lăsați să asist la cercetările dumneavoastră...

— De ce?

Tarantík răspunse destul de încurcat:

— Știți, de obicei nouă, scriitorilor, ni se impută lipsa de cunoștințe în domeniul activității organelor de miliție. Pentru vîntoarea mea lucrare, fără glumă, contactul cu un caz real ar însemna enorm. V-aș fi cu adevărat recunoscător.

František se și temea ca Suda să nu încuviințeze, astfel încît nepofutul să le stea toată ziua pe cap. Îl neliniștea istețimea de care acesta făcea caz cu atîta ostentație. Trebuia să recunoască că e mult mai prompt în conversație și că știe să iasă basma curată din orice situație, printr-un răspuns potrivit, care-i vine totdeauna la timp. František, în fața lui, se supraveghea să nu spună vreo proză și, pentru că se controla atât, nu putea să se concentreze suficient asupra cazului. Din fericire însă Suda respinse cererea lui Tarantík.

— Am încălca regulamentul

În fața ușii, Tarantík se opri însă din nou.

— Oricum, fără glumă, cred că aş putea să vă fiu de folos. Pentru dumneavoastră, Studioul de televiziune va fi încă multă vreme un domeniu necunoscut, prea sînt multe dedesubturi complicate pe aici. Dacă v-aş ajuta, v-aţi orienta mai repede. Am fost aici vreme de o lună cu cel asasinat şi... cu asasinul. Fără îndoială că e unul din cei care au lucrat la punerea în scenă a piesei mele.

Suda se mulţumii să ridice tăcut din umeri şi în felul acesta Tarantik pricepu că discuţia s-a încheiat definitiv. Cu toate acestea, nu se putu stăpîni să nu mai facă o ulumă observaţie.

— Pe ce ne prindem că voi cunoaşte asasinul înaintea dumneavoastră ?

Suda şi Tarantik se priviră şi zîmbiră amîndoi. Tarantik nici nu-şi dădu seama că o astfel de laudăroşenie şi fanfaronadă frizează întotdeauna ridicolul, din partea oricui ar veni ea.

5. *Vînzătorul ambulant de artă*

Omuleţul acela nu era desigur o creaţie prea fericită a naturii. Îşi sucea neîncetat capul pleşuv. Dădea impresia de om jigărit, chinuit. Din îmbrăcămintea lui cenuşie, obişnuită, îşi sărea în ochi doar fularul galben de mătase, legat cu un nod tineresc şi băgat sub cămaşa desfăcută la gt. Balonul şi-l purta pe mîină.

Cu Tarantik se întîlnii în uşă ; în timp ce unul intra, celălalt ieşea. Auzise probabil, din prag, ultimele cuvinte ale lui Tarantik, pentru că le luă ca punct de plecare.

— Sigur că l-a omorît cineva, nici vorbă de sinucidere. Falrys ţinea prea mult la el ca s-o facă ; da, aşa era, ce mai, ştia să-şi învîrtă publicul pe degete, ca nimeni altul.

František îşi permise să-l întrerupă :

— Nu ne-ai spus încă cum vă numiţi ?

Guralivul se simţi vexat şi František îşi dădu seama prea tîrziu de lipsa sa de tact.

— Mă rog, Plătenik... dar lumea mă cunoaşte, adică mă ştie, mai ales din spectacolele de estradă şi din filme, că pe

comedie nu se mai dă doi bari; dacă nu-i dai omului să-l joace pe Hamlet, apoi nici dracul nu-l cunoaște. Nu-i așa? Interpretez și la radio, în fiecare sîmbătă, rolul haiducului Nikola Suhaj, din serialul după Olbracht, ei, pe ăsta poate că-l cunoașteți... Pláteník, mă rog, Josef— Josef Pláteník, vrei să știți și domiciliul?

Vorbăria lui avea ca scop să-l facă pe František să se scuze măcar cu un cuvînt pentru necunoașterea unui nume atît de popular. Suda, pentru a lăsa lucrurile, împinse spre Pláteník ceașca lui Tarantík.

Luai o cafea, nu-i așa? Are zahăr

František însă nu se astîmpără și continuă la fel de tăios întrebătorul:

Ați spus: nici vorbă de sinucidere... atunci ce prate fi?

După întrebarea lui František Pláteník căzu puțin pe gânduri. Scoase cu un gest molatec lingurița din ceașcă, bătu cu două ori cu ea în buza ceștii și o așeză cu grijă pe farfurioară. Foarte mișcatele lui erau astf de nesigure și afectate, încît dădeau impresia unei scene de mimică actoricească.

Primul indiciu privind motivul crimei se conturase în mintea lui František încă în timpul discuției cu Tarantík și acum încerca să-l verifice iar. Astfel de detașanși nerecunoscuți sînt în stare de orice din cauza invidiei Pláteník nu privea deschis în ochii năvălului, mătura într-una podeaua cu privirea. Ar fi suficient să bați puțin din picior și să-l sperii ca să-ți spună tot, despre el și ceilalți, se gîndi František.

— Mă rog, eu nu știu nimic rău despre nimeni — Pláteník își apăsă palma în dreptul inimii, ca să dea putere de urzîmint celor spuse — și chiar cînd aflu ceva, mai bine uit repede, de ce să ți faci tu singur dușmani, sînt destui alții pe care ți-i aduce viața... eu, tovarăși, n-am dus-o de loc ușor cu figura asta a mea, eu n-am avut norocul lui Faltys, el putea și la cei cincizeci de ani ai săi să-ți joace pe scenă rolul lui Romeo și nimeni nu i se părea caraghios, nu-i așa?

František îl întrerupse:

— Faltys avea cincizeci de ani?

Mirarea lui îl surprinse în mod neplăcut pe Pláteník. Își trecu palma peste creștetul capului.

— Aproape cincizeci. Sîntem același contingent: 1911. Dar nu ne-am băgat niciodată nasul unul în treburile celui-

lalt. Pentru el, bufoneriile de la estradă n-au constituit nici-odată o artă adevărată, superioară, nu-i așa, dar eu, tovarăși, am trei copii, eu trebuie să muncesc acolo unde pică... Și pentru că își dădu imediat seama că vorbele sale pot fi greșit înțelese, adăugă repede: Asta se cheamă șuşanea, dar să nu vă închipuți că nu-ți dă destul de furcă. Pentru trei-patru sutare — du-te la mama dracului, nu trebuie să mi-o luați în nume de rău. Știți, nu oricine se naște Werich...

— La ce oră vă pleacă trenul?

Această neașteptată întorsătură în interogatoriu îl surprinse pe Pláteník. Bău repede din cafea, își arse buzele și răspunse:

— La douăzeci și trei și treizeci și cinci, dacă permiteți, din gara Wilson.

Suda încuviință, ca de la sine înțeles

— Lăsați adresa.

— Cea din Praga?

Suda zîmbi.

— Doar n-o să fiți aici...

— Aha...

Pláteník bău iar. Își ascundea astfel încurcătura și câștiga timp. Pe urmă, grăbit, hîlbîindu-se de repede ce vorbea, de teamă poate ca Suda să nu se răzgîndească asupra adresei:

— Kroměříž, hotel Central, adică... Josef Pláteník, mă rog.

Suda privi spre Koval.

— Ai scris, František?

— Da.

Îi întinse apoi prieteneste mîna lui Pláteník.

— Ei, grăbiți-vă, să nu scăpați trenul!

Abia se închise ușa în urma lui, că František se întoarse mirat către Suda:

— De ce i-ați dat drumul?

Suda scoase din buzunar pipa fără tutun și o duse la gură. Știa că mișcările lui domoale și pauza înaintea fiecărui cuvînt fac să crească nerăbdarea lui František.

— Spune-i lui Halík să se intereseze la HAU despre ce estradă este vorba, la ce oră și unde.

După aceea, se ridică din fotoliu și se apropie de František.

— Uite ce-i, băiete, ca să fim înțeleși, te observ de cîțva timp, încă de cînd îl interogam pe autorul de romane polițiste,

iar acum din nou... Știi, oricine poate să bată din picior, să bage spaima în oameni, dar asta nu-i de nici un folos. Abia cînd omul cu care stai de vorbă uită că de fapt îl interoghezi, abia atunci poți trage speranță că-l va lua gura pe dinainte.. notează-ți asta undeva, nu-i o prostie chiar atît de mare pe cît s-ar părea.

Dar František, mai mult în virtutea inerției decît din convingere, își apără punctul său de vedere.

— Pe asasinul lui Jan Faltyš n-o să-l ia gura pe dinainte.. și în treaba asta sînt amestecați cu toții.

Vru să mai adauge ceva, dar i s-a încurcat. Observase că Suda zîmbea.

— Deci, despre ce-i vorba ? De treizeci și șase de asasini ? Așa să fie ? În cazul ăsta l-am întrece și pe Tarantík care, în piesa lui, a mers doar plîm la cinci. Știi, František, fiecare caz pe care l-am rezolvat a avut totdeauna mai mulți suspecti decît făptași adevărați. Pînă la urmă, s-a dovedit că cei suspectați sînt oameni obișnuiți, care s-au pomenit amestecați în afacerea respectivă din pură întîmplare.

Lui František i se făcu ciudă pe sine însuși că a dat prilejul la asemenea discuții. Nimănui nu-i place să i se dea lecții. Din fericire, Suda știa și el acest lucru, așa că termină repede.

— În cele din urmă, e vorba de o simplă problemă de aritmetică : 36--35=1. Acesta, ultimul, este asasinul.

6. Omul care are totdeauna un alibi

Se dovedi însă că era nevoie să-și împartă treburile. Cercetarea preliminară presupunea audierea unui număr atît de mare de oameni, încît era exclus ca amîndoi să ia parte la toate interogatoriile.

În grija lui František căzură actorii.

— Și actrițele, menționează Suda cu o nuanță de avertisment în glas. După aceea, telefonă acasă să-și liniștească soția, spunîndu-i că totul e-n ordine, dar să nu-l aștepte, că nu se întoarce acasă astă-seară. Intră apoi cu regizorul Arnošt Glanc în cabina de comandă, de unde acesta supraveghease emisiunea pînă în clipa fatală.

Primul lucru care atrăgea oricui atenția la Glanc erau siguranța deplină și calmul rece cu care răspundea la toate între-

bările. Probabil că nu avea, într-adevăr, de ce să se teamă. Cu toate acestea însă, cu fiecare prilej, nu uita să sublinieze că nu știe nimic, că nu se amestecă și nu s-a amestecat niciodată și că de aceea întrebătorul lui e o simplă și inutilă pierdere de timp. Se străduia să păstreze o anumită distanță față de întreaga afacere, cu scrupulozitatea cu care un om ce are fobia curățeniei, evită contactul cu murdăria sau noroiul. Și îmbrăcămintea lui corespundea acestei fobi: un costum gri-deschis, cu vestă aproape albă, cu cămașă de mătase, cu guler imaculat, de o croială perfectă și cu cravată argintie.

— ...vreau din nou să vă atrag atenția că în momentul critic am fost tot timpul aici în cabină și prin urmare, într-un fel, în afara jocului.

În mijlocul încăperii se întindea o masă lungă cu benzi de magnetofon, diverse comutatoare și microfoane; de-a lungul mesei, de o parte a ei, erau așezate vreo opt scaune.

Glanc luă loc pe unul din scaunele de la masa de regie, pentru a-i sugera mai bine situația lui Suda.

— Am martori, menționează el accentuând cuvintele și arătând pe rând fiecare scaun

Aici stătea asistentul de montaj, Jarda Zháňal, aici operatorul de sunet Domaninský, lângă el asistenta lui și aici trebuia să stea secretarul literar Vorlíček, dar nu știu de ce în locul lui a venit dr. Strouhal de la centrul de programe.

Suda cercetă cu o privire atentă instalațiile din cameră. Pe masa regizorului erau o mulțime de manivele și butoane, în mînura cărora un vizitator ocazional nu s-ar fi putut descurca. Cabina de regie era despărțită de studioul de transmisie doar printr-un perete transparent de sticlă, dar vederea asupra spațiului scenic și deci a locului crimei era împiedicată de perețele lateral al culiselor.

— Dar ecranele astea ce sînt? întrebă Suda, arătînd spre un șir cam de vreo șapte ferestreuși în perețele frontal.

— Li se spune monitoare, explică Glanc amabil. Acelea trei sînt de la camerele de luat vederi, aici la stînga este monitorul filmelor și cel al diaporitivelor, iar cele două mai mari constituite imaginea finală gata de emisie și radioreceptorul.

— Mulțumesc... Și ați stat tot timpul pe scaunul acela?

— Tot timpul. Înțelegeți, trăim în secolul tehnicii. Pentru toate am la dispoziție un microfon, și zimbînd dădu un bo-

bîrnac unei ciuperci mici de plasă. Îmi asigură legătura cu asistentul de regie și cu camerele de luat vederi.

Dar în timpul pauzei ?

— Mi-au adus o cafea aici, răspunse Glanc, la fel de calm ca și mai înainte.

— Să fi fost în locul dumneavoastră, în pauză aș fi stat de vorbă pentru ultima dată cu actorii.

Pe fața lui Glanc apăru un zîmbet disprețuitor.

— Există regizori și regizori. În cazul meu, nu era nevoie, nu lucrez pentru prima oară la televiziune și știu să-mi aleg colaboratori de nădejde. Încă de la repetiția generală, reprezentarea căpătase forma ei definitivă.

A decurs în liniște ?

— Da, normal... cu excepția ghinionului lui Emul.

— Ce ghinion ?

Glanc regretă imediat că l-a luat gura pe dinainte, dar nu mai era nimic de făcut, trebuia să continue.

— Ei, cam pe la jumătatea repetiției, mi-a făcut bucată Flak, Emul Flak. Întii îi lasă nervii, pe urmă memoria și actorul e h. n. de aruncat. L-am luat deoparte și i-am vorbit pînă l-am convins să continue.

— De ce se plîngea ?

Glanc se gîndi, dar nu-și putu aminti. Nici de astă dată însă nu se pierdu cu firea.

— Nu mai știu prea bine, ceva de natură intimă. Totul e din cauza nervilor. De laltys nu m-aș fi mirat, avea o viață înaintea lui, dar Flak ? Asta vine de acolo că actorii fac prea puțin sport...

— Dumneavoastră faceți ?

— Joc tenis, dar numai așa, pentru relaxare, altfel, știți, n-avem timp. Cel mult de patru ori pe săptămînă.

— Asta înseamnă că aveți totuși destul timp liber ?

— Arta de a trăi e un dar care nu-1 este dat oricui și pentru asta trebuie să ai talent, rosti cu mulțumire în glas Glanc. În ceea ce îl privește însă pe Flak, ou vă bazați prea mult pe mine, am spus doar ce cred eu, n-am dat prea multă atenție la cele ce-mi povestea, am vorbit mai mult despre rol.

— Ce sentimente naștea față de Faltys ?

— Normale.

— Adică ?

— Puțini erau cei care-l iubeau pe Faltys.

— Dar dumneavoastră ?

Glanc îl privi surprins pe Suda.

— Nu știu. Încă nu m-am gândit.

— Pot să aștept...

Glanc se făcu a nu înțelege zîmbetul ironic al lui Suda.

— Faltys nu era iubit, mai ales de actori.

— De ce ?

— Cei mai puțin talentați se temeau de el pentru că uneori era usturător de spiritual... iar cei care au talent erau porniți împotriva lui, fiindcă le lua de sub nas toate rolurile. Trei roluri principale în filme, *Macbeth* și *Slugă la doi stăpîni*, în aceeași stagiune, asta zic și cu performanță !

— Cine l-a propus pe Faltys în rolul din piesa adaptată pentru televiziune ?

— Eu, răspunse automat Glanc, dar pe urmă retracî : Adică, Zbyněk.

— Cine ?

— Zbyněk Číž, asistentul meu... Dar mi-am dat imediat consimțămîntul.

— Era o distribuție ideală ?

— Ideală ? Glanc zîmbi obosit : N-am avut altă ieșire. Tarantík voia pentru rolul acesta o personalitate actricească remarcabilă, dar să cauți cu luminarea și nu găsești printre actorii cehi așa ceva. Nu sîntem în Franța.

— Tarantík a fost de acord cu distribuirea lui Faltys în acest rol ?

— Și-ncă cum ! Pînă la repetiția generală nici nu-i venea să creadă că Faltys va accepta rolul.

— De ce ?

— Nu știu. E destul de modest. Și foarte autocritic cu opera sa. Cred că exagerează chiar. De aceea nici nu conta pe o distribuție de prima mînă.

— Toate rolurile au fost distribuite la fel de bine ?

Aproape toate...

Suda își pierde răbdarea.

— Cred că nu-i cazul să vă exprimați atît de telegrafic.

Glanc îi dădu dreptate printr-o înclinare a capului, dar tăcu.

— Spuneți-ne, așadar, pe cine ați distribuit în piesă ?

— Pe cine ? Glanc arboră o expresie de bunăvoință. Era vorba în general de actori... de fapt cu excepția Irenei Škálou-dová ; e ridicol, dar Faltys nu primea niciodată vreun rol, nici

chiar în filme, pînă ce regizorul nu găsea și pentru ea un rol episodic, cel puțin două-trei zile de filmare.

— Nu-nteleg...

— Nici eu, ridică din umeri Glanc, numai că la piață trebuie uneori să cumperi și varză pe lângă portocale. Pe ceilalți îi cunoașteți, desigur, sînt actori cu nume. Vilém Ajm e un om cam crudat, dar un actor de mîna-nîli, deși nu e prea cunoscut. Nu pricep de ce este atît de neglijat. Emil Háek este chipeș, poate chiar prea chipeș pentru un bărbat. Altfel însă e tufă... tufă de-a binelea. Pe Pláteník contam pentru efectul comic, cred că s-ar fi achitat de rol ca de obicei.

Cu asta își încheie relatarea. Suda aștepta să continue caracterizările, și în cele din urmă remarcă, nemulțumit :

— Ați uitat pe cineva.

— Pe cine ?

— După titlu ar trebui să fie cinci asasini...

— Aveți dreptate, încuviință repede Glanc. Al cincilea personaj este Jindřiška, Jindřiška Krásná. O codană fricoasă, cred că n-are nici șaptesprezece ani. Dar pentru ea garantez ca..., ca și pentru fata mea. După aceea, se simți încurcat și se sperie la gîndul că Suda ar putea să interpreteze altfel vorbele lui.

Ați pus-o la încercare... ?

— Nu. Răspunse repede, de parcă ar fi vrut, să se apere de întrebarea lui Suda. Eu nu, dar Faltys da.

Această ultimă informație era cea mai interesantă dintre toate pe care Suda, acum ca și mai îrziiu, avea să le afle de la regizorul Amos Glanc.

Trebuia să mai asculte niște obiecții din partea lui pentru faptul că este interogat atît de îndelung și amănunțit, cînd toată această afacere nu-l privește, deoarece tot timpul a stat în cabina de comandă a regizorului și ca atare în afara piesei. Suda însă, după cum se vedea, nu i lua vorbele în serios.

7. În unanimitate... Ajm

Emil Háek scoase o țigară din pachet.

— După cum spuneam, nu-mi place să lucrez la televiziune. Micul ecran denaturează trăsăturile și fiecare arată ca propria

sa caricatură. Am primit însă acest rol pentru că nu era greu, mergea de la sine...

Lui František îi trecu o clipă prin minte că Hák își face un deserviciu vorbind așa de mult. Avea, într-adevăr, o figură frumoasă, dar care cerea imobilitate, acea imobilitate impasibilă de reclamă. Fiecare trăsătură era la locul ei și în deplin echilibru cu celelalte și, de aceea, orice mișcare a feței, chiar și un zîmbet, strica acest echilibru. Haina, de un albastru intens, crăpauă în părți, și cămașa roz sporeau farmecul persoanei lui.

Abia după un timp, Hák își dadu seama că fumează singur și că nu i-a oferit o țigară și lui Koval. Împinse deci spre el pachetul de țigări, dar František refuză printr-o clătinare a capului.

— Aș vrea să văd zarva iscată printre femei cînd s-o auzi ce-mi puneti în circă ? !

La zîmbetul lui Hák, František răspunse tot printr-un zîmbet.

— Deocamdată, nimic.

Hák reluă pe același ton :

— De fapt nu m-ar strica... din cînd în cînd, cîtu o reclamă, într-adevăr, n-ar strica...

— Am impresia că și fără ea stînteți în formă.

Hák încuviință, sigur pe sine :

— Nu mă plîng.

— Dar Falrys ?

— Mde... Hák trase adînc din țigară. Era un actor prea bun ca să fie pe placul oamenilor obișnuți. Și apoi, e și cam mulțisor de cînd a trecut de la rolurile de prim-amorez la cele de caracter. Asta te ridică în ochii criticilor, dar îți micșorează priza la public. Că era talentat, nu contest, dar nu-mi place cînd cineva se poartă, de parcă ar fi strîns toată înțelepciunea omenirii.

— Ați avut vreun conflict ?

— Conflict ? Nu, mai curînd o discuție.

Hák scoase din buzunar o perie de păr din material plastic, atît de mică încît aproape îi încăpea în palmă. Deși nu prea cadra la un interogatoriu, Hák începu să-și perie îndelung părul, cu țigara în gură. František îl interogă mai departe :

— Discuție ? Despre ce ?

Hák nu răspunse imediat, și František își dadu seama că în acel moment actorul voia să evite un amănunt supărător.

— *Cherchez la femme!* rosti Háák cu un aer de intimitate cunoscutul dicton francez, în legătură cu omniprezența influență a femeilor și conflictele pe care le provoacă. Pe urmă, zîmbi din nou: Numai că n-are rost să vă redau toate amănuntele, de vreme ce în misterul acesta e vorba de cu totul altceva.

— Și anume?

Háák își compuse o figură de inițiat.

— Dacă ați urmărit puțin birfele din culisele teatrului și ale filmului, ați vedea că sapta aceasta n-a putut-o face nimicu altcineva decît Ajm.

— Ajm sau Škaloudová?

— De ce?

— Nu știu...

Întrebările și răspunsurile se repetau. De data aceasta însă în fața lui František, de cealaltă parte a mesei, se afla o fată de șaptesprezece ani, frumoasa Jindřišská Krasná. Într-adevăr, nu-și dezmințea numele¹. Avea ochi mari, puțin umeri și foarte speriați. František o privea cu oarecare admirație. Cel mai frumos era născutul în vînt și părul. Avea un păr lung, auriu, legat în două plete groase. Ii veneau bine, ca de altfel tot ce ținea de fința ei.

— De ce spuneți cu atîta certitudine... Ajm sau Škaloudová?

Jindřišská trase aer în piept, dar gura îi rămase pecetluită. Abia după un timp, șopti cu voce sugrumată:

— Unchiul mi-a spus să mă încred întotdeauna în ceea ce simt.

— Care unchi?

— Faltys.

— Faltys? Sînteți rude?

Se priviră o clipă ochi în ochi, ceea ce fu destul de primejdios pentru František. Uită pentru moment că era o convorbire oficială, ba chiar interrogatoriul uneia dintre persoanele suspecte. Nu putea să nu se încreadă în ochii aceia, care nu puteau ascunde nimic rău.

¹ *Krasná* — frumoasă (cehă).

Jindřišská plecă însă din nou capul. Cu un aer distrat și speriat privi tabla mesei, fereastra, pe urmă mâinile, din nou pe František și iar fereastra. Nu reușea să se fixeze nicăieri.

Nu... așa voia să i spun.

Pe urmă izbucni în plîns. Ochiul i se umplură de lacrimi și-i acoperi cu pabulele și se întoarse cu spatele spre František. Cu aceasta interogatoriul lui sfîrșit.

Eu, haide, lasă... František se simți stînjnit. Ei, doar n-o să... haide... lasă

Avea senzația apăsătoare că n-a reușit să afle nimic de la ea, ci doar a făcut-o să plîngă. Fetele n-ar trebui să fie așa de frumoase, se gîndi el deodată, sau, cel puțin, fetele frumoase n-ar trebui amestecate în afaceri atît de urte.

Plînsul ei însă nu conținea.

— S-a comportat ca o isterică, nu-i așa? František dădu din cap, nu prea bucuros. Nu i venea să spună ceva neplăcut despre Jindřišská, sau s-o vorbească de rău.

— N-o credeți? E femeie, și pe lângă asta actriță. Lacrima femeii e cel mai bun argument în orice împrejurare. Scuzați-mă, alina încă în halat, dar...

Pe scaun, în fața lui František, se afla din nou o femeie, cu totul alta ca înfățișare și caracter. Pe obraji mai avea încă fond de ten, arcul sprîncenelor îi era îngroșat cu creion dermatograf, iar genele false îi adunbureau ochii negri strălucitori. Și fără aceste intervenții cosmetice de machiaj, Irena Škáloudová ar fi fost foarte frumoasă. Părea doar puțin cam obosită. Purta un halat roșu aprins, lucios, ale cărui revere le ținea strîns cu mîna la gît, să nu i se desfacă.

— Sînt atît de cutremurată de întîmplarea asta! zîmbi timid, întîndu-se la František care aștepta cu teamă dezlănțuirea unei crize de isterie. Pentru nervii femeilor, afacerea asta e probabil prea tare, dar să le ștergi de pe lista suspectilor nu se poate. Pur și simplu n-am fost în stare să fac nimic, i se destăinuă Škáloudová cu vocea obosită, am băut o cafea și am fumat, atîta tot... permiteți?

František împinse scrumiera spre ea.

Irena Škáloudová scutură scrumul cu un gest mecanic, ținîndu-și ochii închiși. Îi includea ori de cîte ori reflecta la ceea

ce trebuia să spună. Sau poate era doar un viclesug de femeie, pentru a-și pune în valoare genele lungi, frumoase. Deodată deschise ochii și întrebă :

— Nu-i așa că mă bănuie că eu l-am asasinat ?

— Jindřiská ? Nu, ea crede că Ajm l-a omorât.

Mîna în care ținea țigara se opri la jumătatea drumului. Această mișcare involuntară și ochii larg deschiși exprimau cu prisosință uimirea.

— Și ea ?

František se simțea emoționat în fața acestei femei frumoase. Se supraveghea atent, nu cumva să roșcască sau să se bîlbîie. Bine că nu era și Suda de față. Putea să-și imagineze perfect cum ar fi găsit pe socoteala lui, de aceea își ascundea stînghereala sub o înfățișare severă.

— Dar dumneavoastră de ce credeți asta ?

— Nu știu. Faltys se temea de el.

— De unde știți ?

Škáloudová își cîntări răspunsul și din nou își ascunse ochii sub voalul genelor.

Vedeți, nu era vorba de un caz concret, ci mai curînd de o continuă senzație de teamă. Citea de pildă un rol nou și deodată se întorcea spre mine. Iar, cu asta am să-l fac praf pe Ajm, ai să vezi... Sau altădată îl interesa foarte mult să afle dacă Ajm a fost la premiera lui. Nu știu cum să spun. Faltys pare că era urmărit mereu de umbra lui Ajm.

Nu înțeleg de ce...

— Nicu cu. Nu știu cine ar putea s-o spună. Ne cunoșteam bine și de multă vreme, dar despre Ajm nu voia să vorbească niciodată.

František își uită emoția, se părea că-l părăsi stînghereala în clipa în care Škáloudová își pierdu siguranța de sine.

- Spuneți că vă cunoșteati bine și de mult. Dar doamna Faltys ? Ce spunea de prietenia dumneavoastră ?

— E o întrebare nedelicată — Škáloudová stînsese mucusul țigării în scrumieră — și lipsută de precizie. Între Jeník și mine existau relații normale, ca între un bărbat și o femeie, în timp ce pentru doamna Faltys nu nutrea decît sentimente de prietenie.

Vorbea încet, dar, după cît se părea, fără să se laude și spunînd adevărul. Între timp, luase o altă țigară din pachet.

— Fumați mult...

Škáloudová zîmbi, cu un zîmbet ce părea mai degrabă expresia unei triste neputințe.

— Azi am să fumez mult. În senin de rămas bun... ceva ca o incinerare.

Se opri brusc, îl privi jenată pe František și întoarse apoi repede capul într-o parte.

— Scuzați-mă, totdeauna îmi vin în minte comparații care nu se potrivesc. Mă forsec să nu plîng. Pe mine nu are rost să mă bănuți. Asasinul este Ajm.

— Și dumneavoastră credeți că Ajm l-a ucis pe Faltys?

— E o glumă proastă, tovarășe...

František privi în ochii reci și triști ai palidului Vilém Ajm. Întîlni o privire la fel de fixă și concentrată. În ochii ei se citea o forță deosebită. Se uită la perețile din spatele meu, de parcă ar fi de sticlă, gândi František și-l încercă o senzație neplăcută.

— Iertați-mă, dar... František încercă să mai zîmbească și glasul îi căpătă un ton de scuză, am întrebat doar pentru că toți dinaintea dumneavoastră au afirmat asta.

— Toți?

František își aminti că primul care pomenise numele lui Ajm, dar și primul care i-a luat apărarea a fost Tarantík.

— De unde îl cunoașteți pe Petr Tarantík?

— Frecventăm aceeași cafenea.

— Care?

— „Deminka” în cartierul Vinohrady. Și întrebă indiferent: De ce?

— Deocamdată, doar el v-a luat apărarea.

Poate pentru că mă cunoaște. Nu e obligatoriu ca majoritatea democratică să aibă întotdeauna dreptate. Și nici nu e întotdeauna nepărtinitoare.

În cele rostute de Ajm nu se simțea teamă, ci mai degrabă indiferență și dispreț. Tristeții figurii i se adăuga îmbrăcămintea cernită și cravata neagră. Ajm dădea impresia că ar fi în orice clipă pregătit pentru o înmormîntare, a lui sau a altuia.

František rămase în gardă.

— Pe cine se spune, Faltys nu prea vă simpatiza.

Ajm nu-l privi deschis, în ochi, ci își plecă intenționat privirea asupra minilor sale albe, cu degete lungi, pe care în momentul acela le răsucea unul cite unul, pocnindu-le.

— În ceea ce ne privește pe mine și pe Faltys, vă pot amigura că animozitatea era reciprocă.

— Din ce cauză ?

Ajm întirzie cu răspunsul

— Nu are rost să dezgropăm lucrurile... v-aș părea sentimental

— Încercați totuși !

Ajm zîmbi amar.

— Am venit amîndoi de la Brno la Praga în aceeași sta-giune, pe vremea aceea eram încă prieteni... numai că... Honza a început să-și facă aici un nume... și asta cam fără scrupule. I am spus de mai multe ori ce cred despre el și am ajuns pînă acolo încît nici nu ne mai salutam pe stradă. Mulți or să vă spună că-l invidiam. Nu-i adevărat, n-aveam de ce să-l invidiez. Honza era singur. Singur pe un piedestal, înalt, unde nu poate să-ți fie decît teamă. Alceva nume.

Ajm tăcu pentru o clipă, dar František reînnoadă discuția printr-o nouă întrebare.

— Cum vă expli-ați moartea lui ?

Ajm își plecă din nou privirea asupra minilor sale cu degete lungi.

— Știa că a ajuns la capăt... la capătul carierei de artist. Fiecare își dă seama, el cel dintîi, de faptul că nu mai poate merge înainte, că a ajuns doar să se repete. Faltys începuse să se repete și se frămînta. Mai mult decît atât, își pierduse și memoria, dacă nu știu... Prima dată i s-a întîmplat cam cu doi ani în urmă, în *Diavolul* de Shaw, chiar la premieră. Nu știu dacă ați văzut piesa, în ultimul act, eroul principal, Richard Dudgeon, zise Diavolul, are un lung monolog în fața spînzurătorii. Acesta e momentul culminant al piesei, peste care Faltys n-a mai putut trece. Nu-și mai amîntea rolul. A trebuit să i-l sufle tot, cuvînt cu cuvînt, cum li se suflă cîntăreților în timpul procesiunilor religioase. De atunci a mai avut și alte asemenea ghinioane în *Fermecătoarea pantojăreasă*, în *Hamlet*, în *Pescărușul* de Cehov...

František îl privi nelcrezător

— V-ați amîntut sarcina să întocmiți statistica înucco-ilor lui ?

Ajm clătină încet din cap.

— Sînt lucruri cunoscute, dar nimeni nu vorbește despre ele din respect pentru ceea ce e în stare să realizeze sau, mai bine-zis, a realizat. Azi poate că a avut doar de ales în ce mod să se despartă de viață... printr-un gest dramatic... în aplauzele publicului, înțelegi? O sinucidere ciudată, de efect, sub ochii a milioane de spectatori. Ar putea un actor să-și aleagă o moarte mai spectaculoasă?

8. *Activitatea neplăcută a publicului*

În fața clădirii Televiziunii se adunase o mulțime de curioși. Printre ei se aflau însă și oameni animați de intenția serioasă de a ajuta sau a da sfaturi. Afară, în ploaie, făceau schimb de opinii și impresii, la fel ca mu de alți oameni în fața televizoarelor.

Paznicul, Navrátil, un bătrîn cu păr alb, nu permitea nimănui să intre înăuntru. Cu șapca trasă pe frunte, stătea în ușa boxei de portar și clătina chinuit din cap, încercînd să convingă de inutilitatea așteptării pe cei ce se aflau mai aproape.

— Duceți-vă acasă, degeaba așteptați... dacă vreți să aflați ceva, telefonați la 24.33 41, secția relații cu telespectatorii...

*

Nu era însă de loc ușor să poți vorbi cu numărul indicat. Postul suna mereu ocupat. La secția relații cu telespectatorii era mare agitație. Patru fete deserveau șase telefoane. Răspunsurile erau concise și uniforme în lipsa lor de precizie.

Suda asculta îngîndurat murmurul celor patru voci, completat de zgomotul continuu al apelurilor telefonice. Fusesse condus pînă aici de un bărbat solid, cu haine gri, de covercoat. I se prezentase cu următoarele cuvinte: Mă numesc dr. Strouhal. Aceste cuvinte fuseseră rostite cît se poate de ceremonios și demn. Suda se gîndise imediat ce ușor este să reîi peste picior și să parodiezi astfel de oameni serioși și plini de importanță. Dr. Strouhal păstra în permanență, o anumită solemnitate în felul de a fi și de a vorbi. František stăruise de vorbă cu el

Înainte de venirea lui Suda la studio. I se adresase cu rugămintea de a-i pune la dispoziție câteva încăperi pentru interogații și celelalte lucrări necesare în munca lor. Totul depindea de cuvântul lui, deoarece, ca membru și reprezentant al centralei de programe a Televiziunii, era în clipa de față răspunzător de activitatea studioului și de orice s-ar fi petrecut acolo. Toți cei de la centrala de programe făceau cu rîndul de serviciu în studio cite o săptămîna. Doctorului Strouhal îi venea rîndul la fiecare unsprezece săptămîni. Avea un foarte dezvoltat simț al ordinii și era foarte mîndru de faptul că, în timp ce era de serviciu, totul mergea ca pe roate. Acum însă era îngrijorat și asta i se citea pe față.

— Din clipa în care s-a petrecut nenorocirea, telefoanele nu mai încetează, spuse el cu voce obosită și tristă, mereu, unul după altul, în decurs de aproape o oră, patru sute douăzeci și cinci de apeluri. De altfel, s-a telefonat și de la cabinetul tovarășului ministru. Nu știu ce să-i răspund...

Pe fața lui Suda apărură un zîmbet vag.

Spuneți-i adevărul... că Jan Haltyš este mort. Nu știu nimic deocamdată.

Strouhal îi aruncă o privire încărcată de reproș. Zîmbetul i se păruse nelălocul lui, iar răspunsul prea evaziv. Suda își dădu seama de asta, dar ce altceva putea să spună, cînd încă nu știa nimic?

Iata de la masa alăturată se străduia să convingă pe cineva de la celălalt capăt al firului:

— ...da, liniștiți-vă, vă rog... da, vă vom da dezlegarea misterului în cea de-a doua ediție a teledocumentului.

— De două ori am făcut apel la public prin intermediul crăiniceii de televiziune să înceteze cu întrebările, se plînsese Strouhal, dar degeaba. Majoritatea își închipuie că piesa de azi face parte din ciclul-concurs „Istории fără sfîrșit”, așa încît o dată cu întrebarea oferă și dezlegarea. După o scurtă pauză continuă, cu și mai multă tristețe: Dacă n-ar fi la mijloc moartea unui om, ar părea o larsă reușită.

Suda se întoarce spre telefonista care pusese tocmai receptorul jos, pentru ca, la apelul următor, să-l ridice din nou. Înainte de a-l ridica Suda o întrebă:

Ce nume apare mai frecvent?

În locul ei, răspunse din nou Strouhal :

— Făptașul e căutat printre personajele piesei. Cele mai multe glasuri au fost pentru rolul contabilului ..

— Cine juca rolul acesta ?

— Ajm.

Suda dădu îngândurat din cap.

— Aș vrea să știu că eu... Strouhal își șterse fruntea cu o batistă albă, n-am fost niciodată de acord cu piesa asta. Chiar așa ! Am martori. Încă de la repetiția generală am declarat că mă spăl pe mâini și că nu-mi iau nici o răspundere.

Suda îl privi și roși fără să zâmbească

— Nu cumva sînteți rudă cu regizorul Arnost Glanc ?

Era puțin cam crud din partea lui, dar fabricanții ăștia de alibiuri îi erau totdeauna antipatici. Semănau unul cu celălalt ca două picături de apă, și nu-i era greu să-i demaște.

— Cu tovarășul Glanc ? Strouhal tresări speriat. Nu. De ce ?

— Așa.. Mi s-a părut doar.

Strouhal îl catalogă în acea clipă pe Suda drept un om bizar, dar nu stăruia prea mult asupra acestui gând, ci continuă să-și dezvolte apărarea :

— Vorbec numai despre ceea ce știu în mod sigur. Foarte sigur. Firește, n-am prevăzut că se va ajunge la o crimă. Cui putea să-i treacă prin cap așa ceva ? Dar e-o să fie un eșec, asta da, am fost sigur. Totul în piesa asta e doar efect ; fără idee, fără morală, fără poziție de clasă. Bă nu credeți despre mine că sînt un stingist. Cea de-a treia durință și Cea de-a treia soră nu-au plăcut, dar nu pot suporta piesele fără idei. Iar asta-i doar poleială. Poleială care-ți ia ochii, dar sub ea nimic, absolut nimic. Spuneți și dumneavoastră, chiar titlul : *O istorie cu cinci asasini*. Eram de față cînd i-au găsit titlul ăsta și vă spun drept, fără exagerare, mi-a fost rușine.

Suda nu-și spuse părerea. Nu cunoștea piesa și de aceea nu putea aprecia dacă Strouhal avea sau nu dreptate. Cu toate astea însă critica i se păru prea aspră. Strouhal continuă :

— Au tot încercat dacă sună destul de cosmopolit : *Story of five Murderers ; L'histoire des cinq meurtriers ;*

Die Sache für fünf Mörder... Tarantik își închipuia pesemne că o să facă gaură în univers cu piesa asta. Spuneți și dumneavoastră, ce-i de ris aici: cinci asasini să se adune într-o cameră și să se certe care din ei este mai îndreptățit să-l ucidă pe Juri Xaver? Și ce are asta comun cu viața telespectatorilor noștri?

Suda ridică din umeri, ceea ce lui Strouhal i se păru a fi o acceptare a părerilor lui.

— Am vorbit cu secretarul literar, Vorliček, cel puțin de o sută de ori, dar... dădu a lehamate din mână. Greșim atunci când punem oameni tineri, fără experiență, în posturi de răspundere.

9. Instrucțiuni ce nu fac doi bani

Pe coridor, în fața secției Relații cu telespectatorii dr. Strouhal era așteptat de o tină ră femeie. Mai curînd banală decît frumoasă, cu gîtul și nasul puțin cam lungi și părul pieptănat cu cărare la mijloc. I se citea dezorientarea pe față. Se jena să vorbească în fața lui Suda.

— Tovarășe director adjunct, vă rog... e vorba de ceva... de o problemă internă a Televiziunii.

— Ce anume?

— Ceva în legătură cu Tarantik...

— Cu Tarantik? Strouhal făcu o grimasă de mulțumire. Ei, orăci!

Suda observă că orice fapt neplăcut legat de numele lui Tarantik îi dă lui Strouhal o senzație de mulțumire interioară.

— Înțelege, tovarășă Vágnerová, o apostrofă cu glas răstît Strouhal, că din punct de vedere intern, sîntem într-o astfel de situație încît e mai bine să avem cît mai puține secrete în fața organelor mișcării.

Olga Vágnerová plecă ochii și dădu disciplinată din cap. Strouhal își pierdu răbdarea:

— Despre ce-i vorba?

— Am făcut formele pentru plata întregului onorariu — piesă și nouăzeci de minute de transmise — la cererea tovarășului Vorliček și a tovarășului Glanc, care m-au rugat în numele lui Tarantik. Numai că...

Vágnerová se opri, dar Strouhal nu-i dădu pace :

— Ei, și mai departe ? Spune tot...

— Mai departe, nimic, numai că... cei de la controlul emisiunii ne-au socotit emisia de douăzeci și șapte de minute.

Strouhal clătină necăjit din cap.

— Și ce vrei de la mine ? Să nu ți-o treacă la rețineri ?
...Ei, fetișo, legile sînt făcute pentru toți.

Suda o mai reșinu puțin pe Vágnerová.

— Dar de ce avea Tarantik așa de mare nevoie de bani ?

— Se înscrisese să-și petreacă concediul la mare în Bulgaria, prin CEDOK. Ii mai lipsea ceva din suma necesară...

Strouhal explodează :

Mereu Tarantik ! Și iar Tarantik ! Închipuți-vă, că tot el a provocat și panica printre telespectatori cu vorbele despre crimă, rostite direct în fața camerei de luat vederi. Iși bagă nasul unde nu-i fierbe oala și acum, pentru el, plătesc eu oalele sparte. Din moment ce există un regulament care interzice intrarea în studio exceptînd persoanele a căror prezență este cerută de rol și personalul tehnic, atunci n-ar fi trebuit să i se dea drumul înăuntru. Și am fi avut liniște.

Strouhal avea, într-adevăr, destule motive să-l urască pe Tarantik. De aceea, nici Suda nu încercă să-l liniștească.

Comandantul pazei, bătrînul Navrátil, stătea vinovat, cu capul plecat, la fel cum stătuse puțin mai înainte Olga Vágnerová.

Da, tovarășe, se înțelege, tovarășul Tarantik nu avea ce căuta înăuntru, dar...

Închiasul ezită și tăcu.

— Ce spune regulamentul ? întrebă tăios Strouhal, ca și cînd nu l-ar fi cunoscut.

Lui Suda i se făcu milă de bietul bătrîn speriat, dar regulamentul e regulament, n-ai ce face. Bătrînul Navrátil aștepta resemnat să se reverse grindina asupra capului său. Se împăcase cu gîndul că nimic nu-l mai poate scăpa de pensionare, anii îi avea de mult și acum iacă și necazul ăsta. Ironia soartei consta însă în faptul că Navrátil nici măcar nu era de tură în seara aceea. Ii făcuse un serviciu pricte-

nesc lui Komárek, care plecase la nunta fetei sale, la Pilsen. Acum, bătrînul Navrátil făcea cunoștință cu amarul adevăr că bunătatea nu-ți aduce prea mare folos și că doar ticăloșii au noroc în viață.

— Mde, instrucțiunile sînt clare, bineînțeles, fu silit să recunoască moșul. Adăugă însă, accentuînd cuvintele: Dar, dacă nu se întîmpla nimic, nu ar mai fi fost atîta tevatură.

+ Dacă, dacă..., se înfurie Strouhal din nou. Știi proverbul ăla că dacă n-ai cap... La fiecare emisie intră cîte ceva în studio să caște gura.

Ar trebui să fii cîine, nu om, altfel nu vor să înțeleagă de vorbă bună și să-și vadă de ale lor, mai obiectă Navrátil, de data asta însă numai așa, în șoaptă: cînd e drept, e drept, n-ai ce să mai zici.

— Spune-mi, tovarășe Navrátil, ți întrebă Suda, în afară de Jarantík cine a mai fost pe platou, deși n-avea treabă acolo?

— În timpul emisieii? Unchiașul își împinse șapca pe frunte, supunîndu-se unui oboseitor efort de gîndire. Păi, maestrul de machiaj Roch, dar... de fapt ăsta are voce..., apoi domnișoara Vágnerová, dar și ea are voce..., Sau poate n-are? Și arhitectul Kakecký. Și pe urmă... ba nu, ăla nu... cam ăștia ar fi... Ar fi putut să mănînce sandvișuri la bufet și să urmărească de acolo piesa, pe micul ecran.

Suda zîmbi.

— Asta ai fi putut să le-o spui lor, nu nouă.

Strouhal turnă și el gaz peste foc:

— Așadar, vedeți, tovarășe, instrucțiuni există, dar nu fac doi bani.

10. Investigații în culisele tehnicii televiziunii

Suda nu-l lăasă încă pe dr. Strouhal să plece. Se întoarce cu el în studio la fotoliul de metal în care se săvîrșise crima. Ialtys nu se mai afla acolo, iar sfoara cu care fusese legat zăcea pe dușumea, lângă covor. Restul recuzitei ră-

măsese pe loc, deși manipulanții de decoruri ar fi statins-o bucuros pentru a pregăti programul zilei următoare.

Strouhal se opri în fața sferei.

— Nici cu legatul ăsta n-am fost de acord, chiar de la prima lectură. Pentru gustul meu, prea mirosca a gangsterism... ca de altfel întreaga piesă. De personaje ce să mai zic? Nu sînt nici măcar scheme, ci doar niște umbre.

Strouhal observă că Suda îl privește din nou fix.

— Ce mă privești așa? Ce veдеți la mine?

— Nimic. M-am gîndit iar dacă nu cumva sînteți totuși rucă cu regizorul Glanc?

Strouhal, jignit, tăcu o clipă, dar apoi continuă, ca și cînd n-ar fi fost întrerupt...

— Le-am spus că nu sînt de acord cu goana asta după efect, am martori, puteți să întrebați pe cine vreți. Cu la rantik poate că m-aș fi înțeles și ar fi renunțat probabil la legatul acela, dar Vorlicek s-a încăpățînat. Tinăru' ăsta, în calitate sa de secretar literar, se consideră apărător al autorilor și-și însușește păreri străine. Și se mai spune că tinerii sînt principiali.

Suda zîmbi.

— Asta nu ține de vîrstă, ci de caracter.

Strouhal, care stătea în spatele lui Suda și i vedea doar ceafa, nu prea știu cum să interpreteze vorbele lui.

Suda se aplecă deasupra fotoliului. Ambele capete ale sîrmei erau fixate destul de neglijent, în mare grabă, de brațele de metal ale fotoliului.

— Cine a observat primul această sîrmă?

Strouhal ridică din umeri. În momentul acela nu fusese în studio, ci, împreună cu regizorul Glanc și ceilalți, se afla în cabina de regie. Ar fi bine să se adreseze altcuiva, de pildă, operatorului Josef Kojf. Acesta fuma pe culoar, în fața atelierului, și se oferî aproape singur să vorbească. Încă de la început însă, pentru a nu părea că vrea să se vîrte cu orice preț în vorbă, încercă să se explice:

— Știți, eu bucuros v-aș spune totul, dar... Își muta greutatea corpului de pe un picior pe altul ca un urs. Chemați-l mai bine pe Adolf Pangrác. El e șef peste camere și lumini. Eu stau plătit doar pentru lucru, el și pentru lucru și pentru răspunderea pe care o are, așa că să vă spună el.

Eu am grijă doar de cutia mea, să n-aiă ochiul strâmb sau să nu prindă din întâmplare ce nu se cuvine—

Kejț arată cu mina spre camera numărul 2, așezată lângă peretele lateral, pe un cărucior cu roți, care permitea manevrarea ei pe scenă în diagonală.

În apropierea fotoliului fatal, se mai afla o cameră de luat vederi, cu suportul ei greoi așezat direct pe dușumea. Rotițe mici de cauciuc permiteau și manevrarea ei, nu însă în timpul luării imaginilor. Aici la una cit și la cealaltă, se putea obține schimbarea obiectivului în direcția dorită, conform necesităților impuse de dramatismul acțiunii, jocul actorilor și concepția regizorală. Trebuia însă ca nu cumva, în timpul emisie, să fie prinse în imagine vreunul dintre obiectele culiselor tehnice ca: aparatele de sunet, ce aduceau cu o splinzurătoare, postamentul reflectorului sau vreun cablu, peretele de lemn din fundul scenei sau cealaltă cameră de luat vederi.

— Cu aceea lucra tovarășul Pangrăc, nu-i așa? întrebă Suda, așteptându-se la un răspuns afirmativ.

Kejț însă clătină din cap. Purta de dimineată plină seara, o bască neagră, trasă pînă peste urechi, pe care nu și-o scoțea nici la cantină, nici la sedințe. Ceilalți îl bănuiau că ascunde vreo cheie sub ea.

— Nu. Franta Maras a lucrat cu ea, răspunse Kejț, continuînd să dea informații. Știți, operatorul principal de emisie nu lucrează niciodată direct pe platou. El stabilește doar concepția de lucru, cadrul de operare și, împreună cu regizorul și arhitectul, aprobă planul de decoruri, direcțiile principale de mișcare ale actorilor și modul de iluminare.

— Și după aceea?

— În timpul repetițiilor și în cursul transmisiei nu face decît să urmărească dacă totul merge după cum s-a prevăzut. Eventual propune și unele modificări, dacă se mai poate.

Suda înțelegea din ce în ce mai greu cum de fusese posibil ca, într-un mediu atît de agitat și în prezența atîtor oameni, să se ajungă la o crimă ce necesitase o pregătire așa de complexă, despre care nimeni n-a știut nimic.

Deschise ușa culiselor pentru a privi dincolo de peretele de pînă al decorului. Aici, în spațiul îngust, triunghiular, format de pereții exteriori ai celor două spații scenice dife-

rite, ieseau capetele celor două fire legate de fotoliul metalic. Cadrul de lemn al construcției era acoperit deasă, iar pereții consolidați cu scinduri puse de-a curmezișul, prinse cu scoabe sau cuie. Locul era mic, abia cît să încapă o persoană, iar lumina slabă — un ungher cufundat în întuneric.

— Are cineva o lanternă? întrebă Suda privind spre Kejî.

Acesta avea într-adevăr o lanternă ce funcționa prin apăsare repetată și scotea, în timpul iluminatului, un zgomot caracteristic.

— Mulțumesc, Suda înclină capul și îndreptă conul de lumină spre dușumea.

Pe aici trecea cablul de care erau legate cele două fire de la fotoliu. Cineva făcuse o tăietură adîncă în învelișul izolator al cablului și introdusese în acel loc capetele firelor.

Kejî se aplecase curios să privească pe deasupra lui Suda, în timp ce Strochal îi observa clatinînd din cap.

— Cu ce se poate tăia cablul? întrebă Suda.

— Cu ce? Kejî dădu din mînă. Chiar și cu un briceag, nu-i nici o problemă, doar să nu fie făcut contactul.

— Dar ceva timp tot ia, nu-i așa?

Kejî fu de acord.

— Da, tăietura trebuie e-a fost făcută mai înainte, dar să bagi capetele firelor, asta-i treabă ușoară, putea s-o faci oricînd... în cîteva secunde.

— Și dumneata?

Kejî zîmbi calm și dădu afirmativ din cap.

- Și eu. Dacă aș fi avut vreun motiv.

După o scurtă pauză adăugă:

— Știi, n-aș vrea să mă amestec în treburile dumneavoastră, dar după mine, nu la cablu-i buha. Cablu-i cablu. O sîrmă izolată cu cauciuc. Cu asta nimeni n-a săvîrșit nici odată o crimă. A omori în felul ăsta pare destul de simplu, dar nu e. Pentru asta mai trebuie și un fotoliu potrivit.

— Ce fel de fotoliu?

Știi, e vorba de anumite legi ale fizicii, de care trebuie să se țină seamă. Azi orice copil din școala generală știe că metalul este un mijloc foarte bun de transmitere a curentului electric, dar că omul din fotoliu n-ar fi fost electrocutat dacă brațele de metal ale acestuia s-ar fi atins într-un punct sau ar fi fost unite între ele. Știi, trebuia ca

singura lor verigă de legătură să fie trupul și mâinile celui ce urma să fie omorât, alifel electrocutarea n-ar fi reușit niciodată...

Suda se arată de acord cu Keiř. Fotoliul în care murise Jan Faltys avea într-adevăr o construcție puțin obișnuită. Fișele de metal formau, ce-i drept, o împletitură, dar nu se atingeau în nici un punct. Desigur, arhitectul proiectant se gândise, în primul rând, la flexibilitatea fotoliului în timpul șederii.

În picioare, lângă Suda, Keiř continua să dea explicații. Știți, eu cred că numai fotoliul acesta a putut să inspire cuiva ideea crimei.

Suda încuvință în tăcere, deși, după părerea sa, faptele se succedaseră mai degrabă invers. Într-un mobil al crimei și abia după aceea alegerea unui fotoliu potrivit, ca parte integrantă a întregii acțiuni. Va trebui să afle de unde a fost adus fotoliul cu pricina.

Capul cablului ducea la un reflector de 5 kilowați, așezat pe un suport cu trei picioare. Se aflau acolo două asemenea reflectoare și amândouă foloseau cablurile ce duceau sus, la platforma de iluminare.

Cum minue reflectorul ?

— Cele două lămpi cu suport se aflau în grija lui Haukvic, iar iluminarea de sus, cu reflectoare panchrom, cădea în sarcina lui Brdečka, spuse Keiř, arătând spre corpurile de iluminat așezate în grupuri de cîte șase în niște scurci alungite, unghiulare, ce se aflau într-o galerie îngustă, chiar sub tavan. Fiecare din ele își are pianul său...

— Pianul ?

— ...adică claviatura de comandă. Se află sus, pe platformă, aici te-ar împiedica de ea, dar, după cum v-am mai spus, ar putea să vă explice mai bine Adolf Pangrák, el răspunde de lumini, împreună cu maestrul principal de lumini, tovarășul Brdečka. Vi-l găsesc eu pe Pangrák și vi-l trimit...

Suda își manifestă însă altă dorință.

— Mai bine ca să-l pe Haukvic... Pe urmă se întoarce spre Strouhal. Ne uităm și sus, pe platformă, nu-i așa ?

Nu era ușor să urci sus, la galeria de lumini, și asta o resimțea mai ales Strouhal. Duceau acolo două scări înguste de metal, fixate aproape vertical de peretii studioului, în două colțuri opuse. Suda urca în urma lui și trebuia mereu să aș-

tepte : corpulentul Strouhal, în lunga sa carieră sedentară de funcționar, se dezobisnuise de efortul fizic și urea gîfîind. Ajunseră sus la galerie, dar platforma era așa de joasă încît trebuiau să stea ghemuiți. Strouhal își ștergea merou, cu batista, fruntea nădușită.

Jos, sub ei, se vedea tot platoul ca-n palmă. Spațiul studioului de emisiie era presărat cu diverse flancuri mobile puse unele lîngă altele și care formau culoare, colțuri de odăi și încăperi. Văzut de aici, de sus, tot păienjenisul acela de pereți despărțitori și ziduri părea un labirint.

— E un loc bun de jucat de-a v-ați ascunselea, remarcă Suda.

I a fiecare punere în scenă mai mare pare altfel.

— Cine a semnat proiectul decorurilor ?

— Arhitectul Cyril Kálecký .. lucrează deseori pentru noi. Redacția teatru colaborează practic doar cu trei arhitecți. Cu el, cu Skounal și cu Fara.

— Arhitectul Kálecký este salariatul televiziunii ?

— Nu, nu este, dar lucrează cu noi de cîțva ani, de fapt aproape de la începuturile televiziunii. Lucrează în acord. Cîștigă mai bine decît dacă ar fi retribuit cu salariu lunar

— În ce constă munca arhitectului la televiziune ?

— Face schița decorurilor, iconografia și schema, le discută împreună cu regizorul și operatorul, propune cum să fie pictate decorurile și alege recuzita. Pe scurt, răspunde de scenografia piesei.

— Dar mobilierul ?

— Mobilierul face parte din recuzită. Ce se poate, luăm din fondul nostru de recuzită, restul se aduce de obicei de la Barrandov, din atelarele de filmare.

Suda voia să știe mai ales de unde fusese adus fotoliul metalic, dar deocamdată nu puse nici o întrebare directă. Prin răspunsurile sale generale Strouhal îl informase despre procesul obișnuit în condiții normale. Despre rest, va fi mai nimerit să-l întrebe direct pe Kálecký

— Cine l-a ales pe Kálecký pentru scenografia acestei lucrări ?

— Probabil regizorul, ar trebui să verificăm. Stați, mi-am adus aminte de ceva — Strouhal se opri — nu e în legătură, bineînțeles, cu arhitectul, dar vă va interesa... pot să vă pun

la dispoziție o imprimare pe telerecording, bineînțeles dacă doriți...

Suda auzea pentru prima oară acest cuvânt.

— Telerecording ?

— Îi mai spuneam și terc.. după părerea lui Trávníček, nu-i prea corect, dar sună mai omenește și, mai ales, e mai scurt. Înseamnă „înregistrarea în imagini a reprezentației”. Folosim terc-ul la spectacolele care presupun că vor fi redate.

Suda se declară de acord.

Strouhal însă, după cum îi era firea, se temu ca nu cumva propunerea lui să fi trezit speranțe deșarte și se grăbi să-l facă pe Suda să-și schimbe intenția.

— Prea multă nădejde însă nu mi-ai pune în el, în orice caz e mai interesant ce s-a petrecut în spatele camerei de luat vederi, decât sub obiectivul ei.

Atenția lui Suda era însă atrasă în altă parte. Se uita la măsuta neocupată a lui Hlaukvic și la claviatura de comandă de lângă ea. Chiar sub el se afla fotoliul metalic în care murise Jan Falys. De aici se vedeau și firele cuplate la cablul din spațiul acela îngust, triunghiular. Dacă Hlaukvic a fost cît de cît atent, a putut sau cel puțin ar fi putut să vadă pe asasin.

Paznicul dădu buza în studio. Nu mai avea nimic din prestația unui comandant de corp de pază, din toată ființa lui se degaja mai degrabă sinerenia. La început nu văzu pe nimeni și, descumpărit, privi în jur. Trecură cîtva timp pînă să-i zărească pe Suda și Strouhal sus, pe platforma corpurilor de iluminat.

— Mă rog frumos, nu-i nicăieri.. Hlaukvic a dispărut, fără urmă.

•

Suda nu află nimic nici de la maestrul principal de lumină, Karel Bedečka. Ochiu ce clipeau des în dosul lentilelor groase erau un argument suficient de convingător în sprijinul afirmațiilor lui. Era așa de miop, încît vedea confuz obiectele de la o depărtare mai mare.

Suda trebui să asculte toate lamentațiile lui în legătură cu această boală profesională, ca și părerile de rău că va trebui să-și părăsească meseria, care-i oferea adinea satisfacți, și echipa de colaboratori cu care se înțelesese atît de bine. Și apoi nu oricine putea să-i ia locul. Funcția de maestru principal de lu-

mini nu-i glumă, de altfel asta se poate vedea și după remunerație.

Nu avea nici un rost să continue interogatoriul, așa că Suda îi puse punct într-un mod prietenesc.

Haukvic însă nu era de găsit nicăieri.

11. Capul gol

În cele din urmă însă îl găsi. Se ascundea într-un loc nu prea onorabil, în W.C. Nu voia să se spînzure, după cum a ieșit la iveală mai târziu. Era alb la față și-i tremura tot corpul. Suda încercă să-l liniștească :

— Nu te văicări, omule, n-ai nici o vină, cel puțin așa cred, atunci pentru ce ai așa isterie...

Haukvic era un om cam de treizeci de ani, un tip slab, neurastenic, cu nas lung și bărbia mică, ieșită. Mai înaintic, lucrase ca vânzător într-un magazin alimentară, dar își lăsase serviciul deoarece aici se putea distiga mai mult, și mai ales avea prime lunare regulate. Părul rar și lung și l pieptăna astfel încît să acopere locurile goale, lucioase.

— De ce v-ai ascuns ?

Haukvic își îndreptă trupul cu un aer jignit. Aruncă o privire fugară în jur, pentru a vedea dacă nu ascultă cineva convorbirea lor. Se afla împreună cu Suda în micul bufet al studioului de televiziune, cărui i se spunea familiar *U Koček* („La Pisciulele”). Bufetul era gol, doar în spatele teșelului responsabilă, doamna Mrázková, ținea vodecă în două pahare.

— Nu m-am ascuns, eu, înțelegi, eu... bligui emoționat Haukvic, eu trebuie să fiu singur... eu, mai mult decît ceilalți, mă aflu într-o situație groaznică...

Suda îl întrerupse :

— Numenî nu v-a imputat nimic.

— Cum nu ? !... Doar eu am făcut contactul. Eu. Eu l-am ucis... cu mina asta, cu mina asta...

Haukvic începuse să lovească cu pumnul în tăblia mesei. Se stăpîni însă la vederea femeii care aducea o tavă cu două pahare. Calmarea aceasta bruscă i se paru suspectă lui Suda. Ba chiar se îndoi puțin de sinceritatea autoacuzării anterioare

Beți, împinse Suda paharul spre el, sînt oameni cărora asta le face bine.

Haukvic dădu paharul pe gît și după aceea se scutură.

Mai beți unul? îi oferî Suda alt pahar

Haukvic scutură din cap.

— Nu, mulțumesc, în mod normal nu beau, dar... am mereu în fața ochilor scena: am apasat pe buton și... un zgomot. Un țipăt. Pe urmă panică.

— Încercați să vă amintiți ce s-a întîmplat înainte, dacă puteți, zise Suda cu un aer proiectat, fără să dea impresia că îl zorește.

— Vă aflați totuși deasupra studioului. Am fost și eu acolo și, de la locul dumneavoastră, se vedea tot ce se petrece jos.

Haukvic clătină cu înfrigurare capul.

— Nu știu, nu știu nimic... eu cînd mă enervez nu mai știu nimic, nu mi mai amintesc nimic, mi-e capul complet gol.

— Concentrați vă puțin, insistă totuși Suda, acum chiar și un amănunt, un fleac de nimic ne-ar putea fi de folos. Aș vrea să știu, de pildă, de cîte ori ați aprins reflectorul în timpul emisiiei. Și cînd a fost ultima oară...

— De cîteva ori înainte de pauză... pe urmă nu l-am mai aprins pînă cînd s-a întîmplat nenorocirea.

(Îți oameni cunoșteau manipularea luminilor pe care trebuie s-o executați?)

— Regizorul, operatorul principal Pangrác, Karel Brdečka, în calitate de maestru principal de lumină, asistentul Zbyněk Ciz și... toți ceilalți.

Suda nu înțelese ultima remarcă, dar Haukvic îi explică:

— Repetiția generală a fost de data asta, completă, pînă la cele mai mici detalii. Chiar și cu luminile. De altfel, repartizarea în mare a sarcinilor fusese stabilită cu mult timp înainte. Cînd s-ar fi gîndit atunci la necesitatea de a face un secret din asta.

Spuneți că ultima dată ați aprins reflectorul înainte de pauză. În felul acesta putem determina momentul cuplării firelor la cablu în timpul pauzei sau scurtă vreme după începutul actului doi.

— Da.

Va amintiți să fi văzut pe cineva sau ceva suspect în răstimpul acesta?

— N-am văzut nimic... Haukvic clătină din cap, eram grozav de nefericit, nu m-am uitat la nimeni, nu mă simțeam bine... din punct de vedere sufletească.

— De ce?

Haukvic își frecă cu degete nervoase templele.

Am... și se opri din nou, se vedea că nu-i face plăcere să vorbească despre asta, am o legătură, o legătură serioasă cu o... cu o fată, dar... ne-am certat, chiar aseară ne-am certat. Și nu din vina mea. Pe cuvânt. Ne cunoaștem de patru ani și azi am hotărât să ne despărțim. M-am simțit, nu știu dacă cunoașteți starea aceasta, m-am simțit ca un om bolnav. Încă de dimineață, toată ziua... am vrut s-o sun pe Jiřina, îmi repetam mereu numărul ei de telefon... șapte-șapte-zero-douăzeci și doi.

— Și ați chemat-o?

— Nu, n-am îndrăznit, eu n-am... îmi lipsește elocvența care place femeilor. Nu mi-era gîndul la nimic, doar că o s-o chem și ce o să-i spun. De nimic altceva nu-mi amintesc, absolut de nimic, v-am spus că stau prost cu memoria. Nici n-am mîncat la prînz, aveam o senzație ciudată de teamă că totul e adevărat și că o să ne despărțim... Haukvic se întrerupse brusc și zîmbi amar. Dumneavoastră vi se pare poate banal ce vă povestesc, cum mi se pare de altfel și mie acum. Te frămîntă în sinea ta, te chinuiești cu prosii și în vremea asta... nu trebuia să se întîmple... nimeni n-ar fi murit dacă...

Haukvic tăcu, pentru că vocea tremurătoare îi trăda plînsul și se jena. Suda își dădu seama că n-ar folosi nici vorbele de consolare, nici încercările de a-l convinge de nevinovăția sa. Haukvic va scăpa de povara vinii abia cînd adevăratul criminal va fi prins.

Din toate informațiile pe care i le împărtășise Suda, pe František îl atrăseseră cel mai mult anunțurile în legătură cu aspectul tehnic al crimei. Vedea în ele completarea precisă a unora dintre suspiciunile și presupunerile sale. Il interesa mai cu seamă Adolf Pangrác. De hotărîrea operatorului principal depindea în mod neîndoiebnic modul de iluminare a scenei și toate celelalte premise tehnice ale crimei prin electrocutare.

— Pot să adaug și eu ceva, zise František, luînd ca punct de plecare rezumatul nouităților aduse de Suda. Operatorul Adolf Pangrác avea mereu ciocuri cu Faltys. Cînd l-am interogăat, a negat totul, dar nu poate fi crezut. Stă cam rău cu nervii, e de ajuns să-i spui o vorbă că sare în sus ca o rachetă. Că s-a certat cu Faltys nu încapе îndoială, mi-au confirmat-o mai mulți.

— Dacă s-a certat în public, atunci are cel mai de nezdruccinat alibi dintre toți.

František era de altă părere, dar știa că nu i-ar fi de nici un folos să și-o apere, așa că dădu întregii afaceri o întorsătură de glumă.

— Știu și eu zicala : cîinele care latră nu mușcă, dar eu am văzut un cîine care, nici nu și vine să crezi, dar

Nu-și termină anecdota pentru că Suda se grăbea să aște și alte fapte. Se dovedi astfel că ritmul muncii acestuia era foarte schimbător. Își stabilea singur, după propriile sale nevoi, ritmul interogatoriilor și pauzele necesare reflecției asupra conexiunii faptelor și nu se lăsa influențat de nimic. František avu la început impresia că vorbește degeaba, pentru că nu l-a ascultă imediat, dar nu era așa. La un moment dat, Suda ridică ochii și mișcă urechile.

František tocmai vorbea despre enervarea lui Faltys pe care mulți o observaseră încă de dimineată, la repetiția generală. Operatorul Pangrác nu fusese singurul care avusese un conflict cu el. Una din certuri s-a terminat chiar cu bătaie.

— Cînd ?

— Dimineată, la repetiția generală. Un oarecare Adamec a încasat-o. Stanislau Adamec, recuziter.

— De ce ?

— Din cauza ruperii unui picior... František răspundea intenționat atât de încet, pentru a-l pedepsi cît de cît pe Suda pentru lipsa de interes manifestată anterior. Suda însă, fără nici un pic de pauză, încearcă să completeze informația lui František printr-o întrebare :

...te referi cumva la piciorul unei dudu ?

— Nu, al unui fotoliu. Al celui în care ședea Faltys pe scenă.

Suda îi privi nedumerit.

— Probabil e o confuzie, băiete... nu crezi ?

12. *Discuție despre proză și poezie*

Amândoi se întoarseră în studio. De la prima vedere, era clar că fotoliul nu suferise nici o stricăciune.

Ei, František, s-ar putea rupe ceva la asta ?

A fost schimbat, zîmbi František, cu aerul unui care știa cum stau lucrurile. La repetiția generală se afla aici un fotoliu demodat, tapisat. Asta ultramodern nici nu se potrivește cu restul de decor de pe scenă...

În timp ce discutau despre fotoliu, din spatele lor se auzi deodată un glas care li se paru cunoscut :

În schimb se potrivește grozav de bine pentru altceva. Metalul e mai bun conducător de electricitate decât iarba africană sau fibra lemnoasă.

Se răsuciră amândoi. Prin deschizătura ușii îl văzură pe Tarantík, cutundat într-un fotoliu aflat în spațiul scenic vecin.

Numai ce-l zări, și František simți că-l năpădește din nou valul acela de dezgust și de suspiciune nemotivată față de omul acesta. Rareori îi fusese cineva atât de antipatic ca Tarantík. De obicei, pentru simpatii și antipatii se găsesc cu greu explicații logice. De data asta, totul se datora unor lucruri mărunte pe care poate că altcineva le-ar fi luat, dimpotrivă, ca pe niște calități ale lui Tarantík. Una din ele era și seica lui neobosită de a ști tot ce se petrece, omniprezența și interesul pentru tot ce-l înconjură. Dar, spre deosebire de František, Suda nu se lăsa înșelată în timpul cercetărilor de asemenea aspecte afective.

František îi făcu un semn cu capul lui Tarantík și, din motive de prestigiu, își completă spusele cu o remarcă sentențioasă :

— Cel care a rupt piciorul scaunului este asasinul lui Balys.

Pe fața lui Tarantík se ivi un zîmbet.

Mă credeți dacă vă spun că știam asta de acum zece minute ?

Suda îi răspunse pe același ton :

-- N-am știut că știți atât de vanitos.

-- Nu-i vorba de vanitate, sau poate că, în oarecare măsură, e vorba de ea, dar nu numai de ea...

— Căutați surse de inspirație pentru viitorul dumneavoastră roman politist ?

Tarantik se ridică și se apropie cu pași înceți de ei.

— Trebuie să recunosc că toate întâmplările povestite până acum le-am scos din burtă și asta se știe... Nu nu-o luați în nume de rău, dar nu vreau să scap această ocazie, mai ales că sînt amestecat în ea.

Suda zîmbi, dus pe gânduri.

— Așadar, scriitorii trăiesc de pe urma nenorocirilor altora.

Tarantik ținu să completeze și el remarca lui Suda.

— Chiar așa. În asta și constă deosebirea esențială dintre proză și poezie. Poezii trăiesc, dimpotrivă, de pe urma prosperelor nefericiri.

Schimbul acesta de cuvine ar fi putut continua la infinit, dar toți trei își dădură seama că nu-i momentul potrivit pentru așa ceva. František aruncă în treacăt o privire spre ceasul de la mînă și Tarantik luă brusc o mișcare serioasă.

— Aveți dreptate, timpul zboară... dar aș vrea să vă mai spun că mi-am pus și eu capul la contribuție. Și memoria. Pentru Ajm. Să nu-l vîrți cumva pe bicul de el în cine știe ce încurcătură. Am o anumită bănuială, am găsit o urmă... Tăcu privind-l semnificativ pe František și apoi pe Suda : O urmă foarte concretă.

Suda încuviință :

— Și eu.

Se scurseră cîteva clipe de tăcere plină de așteptări. František se uită cînd la unul cînd la altul, așteptînd cu încordare ce se va mai întâmpla.

Tarantik își umezi buzele cu limba. Făcea impresia că și-a pierdut puțin calmul.

— Ar trebui să cădem de acord.

Suda zîmbi cu tîlc.

— Asta-i cam greu. Mă gîndeam chiar la dumneavoastră.

— La mine ? Tarantik părea uimit.

— Spuneți-mi, ce-ați căutat în studio în timpul emisiiei ?

— Nimic.

— Cum așa ? nu înțelege Suda. Doar ați fost acolo ?..

Am fost. Dar n-am făcut nimic. Am stat într-un colț lîngă intrare. Am privit. Asta-i tot.

Suda întrebă cu asprime în glas :

— Cine v-a permis ?

— Nimeni. Uneori e mai bine să nu întrebi, zău așa, fără glumă, nimeni nu mi-ar fi îngăduit-o. Numai că, de obicei, curiozitatea este mai puternică decât regulamentul. Încercați să vă puneți în pielea autorului, vreau să spun, a autorului în ziua premierei. Poate că nici dumneavoastră n-ați fi întrebat ce aveți dreptul să faceți și ce nu.

Chiar și veșnic bănuitorul František trebuia să recunoască că explicația părea destul de plauzibilă. Suda însă tăcea, astfel încât Tarantík continuă, cu un oarecare simțămînt de superioritate :

— Cred că urma mea este mai concretă. Ar trebui să mi țin gura, mi-ați dat o dată să înțeleg limpede că n-aveți nevoie de ajutorul meu, dar nu-i nimic .. tot încerc să vă conving.

— Cu ce ?

Tarantík nu mai zîmbea.

— Înui permiteți să pun câteva întrebări în prezența dumneavoastră machiorului Robert Roch ?

Lui František cererea i se păru obraznică. Tarantík nu glumea, așadar, cînd spunea că vrea să ia parte la cercetări. Amatorismul în domeniul criminalisticii nu se poate termina decât cu un scandal și cu un mare fiasco. De aceea, nu avea nici o îndoială în ceea ce privește răspunsul ce trebuia dat lui Tarantík.

Suda însă zise :

— Bine, să mergem...

13. Păpușarul

František îi atrase atenția lui Suda că nu e de acord cu acest experiment. Gestul lui Suda i se părea inexplicabil. În puținul răstimp de cînd lucrau împreună la rezolvarea acestui caz, avusese de multe ori impresia că Suda îmbătrînește și dă în mintea copiilor, că ar trebui să iasă la pensie.

Încă de la începutul interogatoriului, printr-o întrebare caustică, Roch imprimase întregii discuții un ton neprietenos.

— Doamnelor Tarantík, asta îți e specialitatea secundară, sau faci pe copoul din pur amatorism ?

Sensul întrebării era fără îndoială ofensator. Doar cu mari eforturi Tarantík reușise să-și păstreze zîmbetul.

— Nu răspund la o asemenea întrebare.

— Păcat, își continuă Roch răutăcioasa provocare, ar fi interesant de știut ce meserie ai, de fapt ? Scriitor sau copoi ? Și m-ar interesa să știu care-i mai bine plătită ?

František se gândi că firea unora le permite să suporte o seamă de insulte : cu unul n-aș fi îngăduit așa ceva. Tarantik, dimpotrivă, zâmbea și adoptase la rîndul lui un ton ironic.

— E plătită îndeajuns ca să-ți pot oferi o bomboană. Punguța cu bomboane rămăsese pe masă, fără ca cineva să se atingă de ele.

Roch avea o față slabă, colțuroasă și zbîrcită, dar atât de expresivă încît se întipărea pe dată în memoria oamenilor. O suviță de păr negru îi cădea pe frunte ; echilibrul feței era stricat de un nas strîmb, care dădea fizionomiei sale, chiar și în cele mai solenme clipe, o expresie malicioasă.

— Mulțumesc. Nu primesc mită. De nici un fel... și sub nici o formă.

Abia termină de rostit cuvintele acestea, că Tarantik izbucni în rîs.

— Nu pricep ce-i de rîs aici, protestă Roch, puțin neli-nișit.

František aștepta într-una ca Suda să pună capăt acestui duel verbal. Pînă acum nu fusese folosit nici un argument concret, discuția se limitase doar la insulta reciprocă. Dar Suda continua să aștepte.

— Nici o grijă, despre asta o să mai vorbim noi, rise Tarantik și continuă : Azi, în cabina de machiaj, înainte de prînz, cam în jurul orei unsprezece, te-ai certat cu Falrys. Nu zău, sincer, fără glumă, n-are rost să negi. Am auzit cum spuneai : maestre, de asta mă doare-n cot...

— Și ce-ți pasă dumitale, se răoi Roch, unde mă doare și unde nu ?

— E vorba de o crimă.

— Dimineată nu fusese vorba de nici o crimă și cu toate astea, tot pe copoiul ai făcut-o !

În sfîrșit, interveni și Suda :

— Despre ce era vorba ?

— Despre bani, căzu Tarantik în spatele celui interogat.

Roch rămase pentru moment stupefiat, dar îndată îi apărură din nou pe față zîmbetul lui sfidător. Momentul acela scurt, de ezitare, a fost suficient ca František să înceapă să-l observe

mai îndeaproape pe Roch. Poate că încercarea lui Tarantîk nu avea să fie cu totul fără rost. Roch ascundea ceva. Asta-i sigur. Privirea li era la fel de piezișă ca și nasul. Nu privea niciodată drept în ochii celui cu care vorbea, ca și acum, cînd spuse :

— I-am cerut lui Faltys să aranjeze cu Vágnerová să-mi plătească mai mult. Am impresia că aici, la televiziune, sînt ca la băcănie. Ca să fiu clar, eu lucrez la studiourile Barrandov, aici am primit să lucrez doar extern, trei zile : joi, vineri și nenorocita asta de sîmbătă.

Îl cunoșteai de mult pe Faltys ?

— ... de mult ? repetă Roch întrebarea lui Suda, de parcă nu i-ar fi prins înțelesul. Da, demult. Asta din urină a fost cel de al cincilea film al meu cu Faltys.

— Pentru piesa de azi v-a cerut chiar Faltys ? mai întrebă, să se convingă, Suda.

— Da, n-avea o părere prea bună despre machierii de la televiziune. Totdeauna spunea că sînt buni doar pentru măști de basme sau grotești.

— Ați pregătit numai masca lui Faltys ?

— Nu, a tuturor. Șase actori nu-i cîine știe ce, nu-ți ia prea mult timp să-i machiezi ; mai ales că nu era vorba de Barbă Albastră sau de Neruda, poți să-i faci atunci cînd ai practică. Așa că să nu se mire nimeni dacă cer două sute în plus, de vreme ce fac treabă bună.

Tarantîk nu lăsă să-i scape inițiativa din mînă.

— Era vorba de o sumă mai mare, nu de două sute, adu-ți aminte, și n-ai cerut-o dumneata, ci Faltys.

Roch, iritat, făcu o grimasă.

— Asta-i iar o bîrfă de culise și dumneata crezi că am să mă las prins în cursă ?

— Era vorba de zece mii, rosti apăsător Tarantîk și adăugă : Asta-i adevărul, fără glumă.

La cuvintele lui, Roch sări mînios de pe scaun și începu să strige :

— Cu ce drept mă interoghezi ? Și de ce dumneata ? De ce tocmai dumneata ? Ce te interesează ? Și tu ce ești ? Un mîzgălitur de romane polițiste proaste ! Și vrei s-o faci pe grozavul !

Suda îl cuprinsese cu un gest liniștitor pe după umeri și-l conduse spre scaun.

— Calmați-vă, domnule Roch. Terminăm acum. Dacă înțeleg bine, munca dumneavoastră s-a sfârșit înainte ca actorul să apară în fața camerelor...

— Da.

— De ce-ați rămas în studio și în timpul emisie?

— Ca să controlez, răspunse fără ezitări Roch.

— Despre ce control e vorba?

— Prelungisem nasul lui Faltys cu un vîrf de latex și sub proiectoarele acelea e așa de cald că afurisiul ăla de latex se topește citodată...

Roch băgă mîna în servietă și-și scoase cutia cu ustensile. Era o casetă pătrată de lemn, plină cu tot felul de borcănase, pensule și tuburi.

— Dacă domnul Tarantik e așa de amabil, v-aș putea arăta pe el...

Tarantik scutură energic capul:

— Mulțumesc, nu-i nevoie să-mi lungеști nasul.

Vorbise serios, fără să realizeze și sensul figurat al acestui joc de cuvinte¹. František, primul, pufni în rîs. Suda i se alătură, îl urmă, și Tarantik. Doar Roch nu înțelese ce s-a întîmplat.

În clipa aceea se deschise ușa și intră plutonierul Halík, care anunță:

— A venit doamna Faltys.

14. Văduva

Nu avea rochie neagră și nici ochii plîși. Mai degrabă păru surprinsă cînd Suda și František își însoțiseră vestea morții lui Jan Faltys cu cîteva cuvinte de sinceră compătimire. Se vedea că nu se așteptase la așa ceva din partea lucrătorilor de la miliție.

František o compară în sinea lui cu micuța Jindřiška și mai ales cu Irena Škaloudová. I se părea de neînțeles de ce Faltys căutase și culesese în altă parte, cînd chiar de prima dată făcuse o alegere atît de bună.

Doamna Faltys era ceva mai în vîrstă, se apropia de patruzeci, dar figura ei inteligentă nu-și pierduse din farmec.

¹ A lungi nasul = a da cu rîs (cehă).

Tenul îngrijit nu trăda nici măcar un rid, părul cărunt era pieptănat simplu, dar cu gust. Purta un costum albastru-cenușu și, ca unică podoabă, un șirag de perle mici, strălucitoare.

— Cine v-a adus la cunoștință cele întâmplate ?

Doamna Faltys plecă privirea și tăcu. Suda n-o lăsă să aștepte prea mult a doua întrebare :

— Ați urmărit piesa la televizor ?

Nu.

Dacă Suda ar fi interogat pe altcineva e greu de presupus că ar fi acceptat asemenea răspunsuri scurte dar, de data aceasta, nu voia să forțeze lucrurile. Discuția lor nici nu părea măcar un interogatoriu.

Încă o dată, vă rog să mă scuzați că nu v-am anunțat, dar tot v-a spus cineva, nu-i așa ?

— Desigur.

— Cine ?

— Trebuie să spun ?

— Cred că da.

— Arhitectul Kálecký, dar... oricum știam încă înainte de a-mi telefona el.

Suda remarcă cu voce înecată :

— Nu înțeleg.

Femeia își plecă fruntea.

— Soțul meu a lăsat o scrisoare de adio. Vertați-mă — și l privi pe Suda drept în ochi — sint sigură că mă înțelegeți, aș vrea... aș vrea să-l mai văd o dată.

Suda trebui s-o decepționeze. Jan Faltys fusese transportat la Institutul medico-legal de la Bulovka pentru autopsie. În diagnosticul dat de medicul legist Zemánek rămăseseră câteva puncte de întrebare. Șocul electric nu se manifestă de obicei prin oprirea imediată a activității cardiace. La Faltys însă era vorba probabil de o inimă slăbită de vreun infarct sau boală, Suda o întrebă deci pe doamna Faltys dacă în ultimele zile sau săptămâni soțul ei nu se simțise cumva rău, nu se plînsese de ceva. Doamna Faltys înțelese întrebarea în felul ei.

— Lui Jan îi plăcea să vorbească despre moarte. Tăcu puțin, scoase din poșetă o batistă mică de mătase și o frământă între degetele crispate. Vorbea aproape mereu despre ea, omul se obișnuiește să tot audă astfel de vorbe și... de o dată... nicidecum n-am crezut că s-a gândit serios la asta.

— Dar acum ?

Doamna Faltys încuvîntă printr-o mișcare rapidă a capului și spuse apăsînd pe cuvinte:

— Acum da. M-am convins.

În clipa aceea, lui Frantulek îi veni în minte cuvintele lui Ajm despre sinucidere și cauzele care ar fi provocat-o. Atunci nu prea luase în serios ideea asta, și se părușe cam trasă de păr, acum însă trebuia să recunoască că în vorbele lui existase o doză de adevăr. Sinuciderea oferea cel puțin singura explicație mai logică a nevon de a înscena moartea pe micul ecran, în fața a două miihoane de telespectatori. Doamna Faltys spusese mai înainte că soțul ei se glîndise la moarte și vorbise despre ea. Dacă fusese cu adevărat o sinucidere, nu putea fi vorba de o hotărîre pripită sau de o clipă de slăbiciune subită, ci de o acțiune gîndită la rece, pregătită pe îndelete, ceea ce era contrar sentimentelor și rațiunii firești ale omului. Dacă Faltys s-a sinucis în felul acesta, atunci probabil că în ultima vreme fusese bolnav din punct de vedere psihic, adică avea ceva mult mai serios decît o criză depresivă sau o stare de maximă oboseală. Cu toate că reflecțiile acestea i se păreau lui Frantulek prea artificiale și lipsite de suport real, nu găsea pentru moment o altă explicație. Pe de altă parte, să-ți lichezezi socotelile personale cu Faltys în modul acesta, alt de complicat, plin de altele noi variante și întîmplări neprevăzute, i se părea o neburse și mai mare. Căzul începea să-l tulbure din ce în ce mai mult. Ba chiar îl enerva. Îl supărau problemele ce nu se lătau rezolvate, oamenii care nu sînt decît pe jumătate sinceri. Cel mai mult îl supăra însă lipsa sa de experiență, de talent combinativ, de inventivitate și cunoaștere mai profundă a oamenilor și a caracterelor omenești. Ar fi vrut să dea repede de capătul întregii afaceri și de aceea i se părea inexplicabilă atitudinea lui Ondřej Suda, apăsă și indiferența sa, chiar dacă își dădea seama că nu-e decît o mască.

— Spuneți că soțul dumneavoastră vorbea desori în ultima vreme despre moarte, se adresa Frantulek doamnei Faltys.

— Da.

— Trebuia să-i scoateți aceste gînduri din cap.

Doamna Faltys zîmbi cu tristețe.

— Nu prea dădea atenție la ce-i spuneam eu. Mai întotdeauna ne certam. Se supăra că o fac pe dadaca.

Urătătoarea întrebare o puse Suda :

— Am auzit că era prima lui apariție la televiziune...

— Da. Chiar m-a surprins că a primit rolul acesta, deoarece, după cîte știu, n-a avut niciodată o părere prea bună despre televiziune... iar de lucru avea desul. Ba chiar ceva de alt gen și mai bun, numai să fi vrut.

— Și nu voia ?

Era după un infarct.

— Când l-a avut ?

— În timpul reprezentației de Anul nou, cu *Hamlet*. Nu se simțea încă pe deplin restabilit. Era foarte grijuliu cu propria-i persoană. Se menaja.

— Gîndurile despre moarte i-au venit abia după reprezentația de Anul nou ?

— Nu, cu mult înainte... era tema lui preferată. După infarct, vorbea mai curînd despre pensionare. Făcea planuri c-o să se mute la țară și o să meargă la pescuit. Avea sentimentul datoriei împlinite. Poate că nici nu mai exista vreun rol interesant din literatura dramatică universală pe care să nu-l fi jucat. Tot ce a urmat a fost doar o repetare. Cunoștea și munca de artist de film și pe cea de la radio, imprimase discuri...

František înțelese că televiziunea rămăsese singurul domeniu neexperimentat de Faltys pînă la emisiunea aceasta fatală de azi, în care își găsise moartea. Înainte de a da glas gîndurilor sale, Suda întrerupsese relatarea doamnei Faltys :

— Arătați-ne scrisoarea de adio.

Neașteptata intervenție în relatarea sa o surprinse pe doamna Faltys, care rămase o clipă dezorientată, temătoare.

— O am acasă.

Suda se ridică în picioare.

— Mergem s-o vedem, sînteți de acord ?

15. *Trasul în vînt*

Pe doamna Faltys o însoți doar Suda. František rămase în studio. Erau destule alte lucruri neclare care așteptau să fie lămurite. Se părea că sînt două căi spre descoperirea adevărului. Una începea la Jan Faltys și cerea ca motivele și cauzele

moștenit să fie căutate în comportarea sa, în concepția sa despre viață, în raporturile sale cu cei din jur. Cealaltă cale era mai curînd tehnică, combinativă. Era trasată de urme cunoscute, ca de pildă fotoul, firele și sîrma, desfășurarea în timp a acțiunii. Această a doua cale presupunea descoperirea altor dovezi concrete, pentru ca din împleurirea lor să iasă la iveală tabloul final, veridic, al tragicei înfîpturări.

František se reîntoarce, bineînțeles, la fotoul de metal, dar nu la el ca obiect, ci ca punct de plecare pentru interogarea martorilor și a celor suspecți, a tuturor celor care, într-un fel, avuseseră vreo legătură cu el. Se hotără să înceapă cu arhitectul Cyril Kálecký, după al cărui proiect se realizase scenografia piesei: decoruri, recuzită și costume. Trebuia să promită însă lui Suda, înainte de plecarea acestuia, că, în lipsa lui, îl va poștu pe Tarantik să-i țină tovărășie. František nu înțelegea intenția lui Suda, dar presupunea că acesta nu se așteaptă la nici un ajutor concret din partea lui Tarantik - voia să fie ținut sub supraveghere, pentru ca nu cumva, folosindu-și propria inițiativă, să dea naștere la conflicte, pe cu greu ar fi fost aplanate și rezolvate. În afară de aceasta, František avea vaga senzație că ceva nu i era în ordine cu acest Tarantik. Ce anume însă n-ar fi putut spune. Cînd îl poștă să vină la el, Tarantik crezu la început că va fi interogat din nou. Primirea fu însă neașteptată.

Ai avut dreptate, domnule Tarantik !...

Așadar, Roch e vinovatul ?

- Nu, dar aveai dreptate cînd spuneai că nu e nici unul dintre cei prezenți...

Tarantik tresări și pe față îi apărură o expresie de nelcredere.

- Doar n-o fi vorba de sinucidere ?

František dădu afirmativ din cap, dar ridică în același timp din umeri. Nu se stabilise încă nimic precis.

Tarantik își dădu seama abia după venirea lui Kálecký că interogatoriul nu-l privește pe el.

František explicase prezența lui Tarantik prin necesitatea unor lămuriri în problemele tehnice de specialitate ale televiziunii. Și pentru că era împotriva acestei soluții, cuvintele îi ieșeau greu din gură.

Zîmbetul sceptic de pe buzele lui Kálecký exprima îndoiiala că se găsește omul potrivit pentru o astfel de treabă. Fran-

rišek nu se angajă însă într-o polemică cu zimbetul lui Kálecký și începuseră să-și pună întrebări.

— De unde ai procurat fotoliul în care a fost ucis Taltys?

— Din locuința mea.

Constatarea aceasta îi produse lui František o mare surpriză.

— Se întâmplă deseori să împrumutați obiecte din locuința dumneavoastră pentru decorurile pieselor adaptate pentru televiziune?

— Nu, nu prea des... deși nu s-a întâmplat pentru prima dată. Vă rog să înțelegeți, răspund nu numai de proiect, ci și de realizarea lui scenografică. Nu vreau să-mi pun în joc, din cauza unor defecțiuni de funcționare, buna mea reputație de artist-scenograf.

Ochelarii mari, cu ramă neagră, încadrau ca într-un chear nasul turcit de boxer. Fața, cu trăsături bărbătești, avea o culoare neobișnuit de închisă, cu nuanțe nesănătoase, pământii. Chiar și albul ochilor bătea ușor în galben. Cyril Kálecký se apropia de vârsta de cincizeci de ani, avea însă o bună condiție fizică și de aceea îi dădeai mai puțin.

Tarantík își făcu simțită prezența căutînd în buzunarul hainii și scoțînd de acolo nelipsita punguță cu bomboane.

— Serviciu?

Fușese o greșală din partea lui, căci, în loc de răspuns, se alese cu o întrebare malițioasă.

— Asta ține de grija socialistă față de om sau de încercarea de a deruta și a prinde cu minciuna pe infractor?

În locul lui Tarantík răspunse zimbînd František:

— Depinde de împrejurări...

— Mă tînește inventivitatea organelor noastre de miliție în găsirea de noi metode.

František nu se lăsă înțepat și arătă cu capul spre Tarantík.

— Deocamdată este vorba doar de o inițiativă particulară...

Atunci arhitectul Kálecký se întoarse spre Tarantík. Ironia vorbelor contrasta cu vocea incoloră, perfect calmă:

— Spune-mi, n-or să te coste prea mult cercetările? Mă refer la dumneata, Tarantík... Ce cantitate apreciezi că se va consuma cu cazul acesta?

Tarantik își veni, în sfârșit, în fire și se complăcu în jocul acesta verbal, care nu-l angaja la nimic.

— Nu cred c-o să treacă de un kilogram jumătate.

Kálecký își aprinse o țigară. Pachetul de celofan cu marcă americană rămase pe masă, la dispoziția celorlalți, alături de punga de bomboane.

— Să știi că mi-ai făcut o surpriză, Tarantik. Nu mi se întâmplă de multe ori să mă înșel la oameni, dar nu m-am așteptat chiar la atita inițiativă din partea dumitale în descoperirea adevărului. Nu m-am așteptat, zău.

Era o lovitură pe la spate, nu tocmai reglementară. Tarantik se puse repede în gardă.

— Nu cumva îmi reproșezi asta?

Kálecký răspunse cu calmul său obișnuit.

— Nu, ferească Dumnezeu, dar dacă am proceda toți cu dumneata, repede s-ar strînge douăzeci și cinci de detectivi care n-ar face decât să se încurce unul pe celălalt. Se opri puțin și apoi adăugă: Spre deosebire de dumneata am deplină încredere în organele noastre de miliție.

Ciută vreme Kálecký îl luase peste picior pe Tarantik, František nu avusese nimic împotriva, mai curînd era în asentimentul lui, dar ultima remarcă îl stîrni.

— Asta a vrut să fie o glumă?

Nu. De ce? Nu era ușor să descifrezi expresia feței lui Cyril Kálecký. Dacă v-ai putut închipui că poate fi o glumă, atunci e rău de dumneavoastră.

Aș fi putut să mi închipui, obiectă tăios František, dar fiind că atitudinea dumneavoastră nu e în concordanță cu ceea ce spuneți.

— Nu știu la ce vă referiți, răspunse Kálecký și se părea că într-adevăr nu știe František îi explică:

— Ți tot dai cu bomboanele, dar esențialul nu mi l spunei... de cînd o cunoașteți pe doamna Faltys...

O cunosc de cînd îl cunosc și pe Jan Faltys. Orice urmă de ironie dispăruse din glasul lui. Se îngroșase gluma și știa că acum trebuie să vorbească serios. Dacă v-a deranjat cumva faptul că i-am saunat doamnei Faltys mențiunea înainte de a o fi făcut dumneavoastră, atunci îmi cer scuze. M-am temut doar ca încunoștințarea seacă, oficială, să nu facă asupra ei o impresie prea apăsătoare.

František își luă mai energic rolul în serios.

— Relațiile dumneavoastră cu doamna Taltyș aveau un caracter intim ?

— Nu. Între noi n-a fost nimic ce ar fi trebuit ascuns de ochii lumii.

Cum a primit vestea ?

Kálecký își scoase ochelarii și-și frecă ochii.

La început a rămas foarte surprinsă... pe urmă speriată, îndurerată... cel puțin după cît am putut să-mi dau seama la telefon. Am încercat s-o liniștesc, dar e greu s-o faci de la distanță...

Kálecký era încurcat și nu știa cum să continue. František îl ajută punîndu-i altă întrebare :

— De unde aveți țigările acestea ? De la Tuzex¹ ? Luase în mînă pachetul de țigări pus de Kálecký, puțin mai înaintea, pe masă.

— Nu... colaborez la secția de reclamă a Camerei de Comerț cehoslovace, așa că am ocazia din cînd în cînd să plec peste graniță. Am fost de douăzeci și șapte de ori și nu-am întors în toată regula. Asta-i cel mai bun certificat pentru verificarea convingerilor mele socialiste, nu credeți ?

František avea în privința aceasta o părere puțin diferită, dar nu vru să discute în contradictoriu și continuă :

Cine a venit cu ideea de a se aduce un alt fotoliu de la dumneavoastră ?

Era o întrebare periculoasă. Kálecký o știa la fel de bine ca František și de aceea răspunse, cu foarte multă prudență :

— Nu știu... inițial am propus cu totul altceva, cum știți probabil și dumneavoastră, un fotoliu vechi, demodat, capitonat. La repetiția generală însă s-a constatat că e stricat... așa că ne-am aflat în fața unei probleme : unde să găsim repede alt fotoliu. În ultima clipă...

Nu s-ar fi găsit în toată televiziunea un altul de rezervă ?

Ba da, bineînțeles. Sigur că s-ar fi găsit cel puțin douăzeci și cinci, dar...

František aștepta răbdător ca arhitectul să-și încheie fraza.

...nici unul nu ar fi fost potrivit.

— Potrivit pentru ce ?

¹ Tuzex — magazine speciale destinate turiștilor străini, în care se cumpără numai cu deizve.

Kalecký răspunse puțin iritat :

Pentru emisiune, la dracu... și pentru intențiile artistice ale regizorului.

O ușoară rumeneală i se urcă în obraji :

— Trageți în vînt, tovarășe, și contați pe întîmplare, nu-mi place.

— Nu vă grăbiți cu aprecierile, replică rece František, spuneți-mi, cine s-a gândit de fapt la fotoliul dumneavoastră, cuiva i-a venit acest gînd... a făcut cineva propunerea asta :

Kalecký înălță tăcut din umeri.

— Dumneavoastră ?

— Nu.

Nu cumva... chiar Faltys ?

— Nu știu... mă îndoiesc că am mai putea afla acum.

František nu voia să renunțe. Suda l-ar fi sfătuit și el, probabil, să se dea bătut. Dar era de ajuns ca din fiecare o mie de întrebări să clarifice măcar două sau trei amănunte, chiar și detaliu aparent nesemnificative, următoarele întrebări au după aceea un curs și o direcție mai precise. František rămînea cu perseverență la problema scaunului fatal, încercînd să descopere cine l-a propus pentru decorul respectivei piese.

Pentru ca cineva să fi venit cu propunerea aceasta, trebuia să cunoască mobilierul din locuința dumneavoastră...

Kalecký mișcă din nou mina, cu un gest ce voia să exprime îndoiala.

Unele sedințe de lucru se țineau la mine. Am o locuință destul de spațioasă, am pus o la punct vreme de doisprezece ani, e pasiunea mea și totodată reclama muncii mele de arhitect decorator.

A participat la vreo cîteva din aceste sedințe și Faltys ?

Da, bineînțeles. Kalecký răspunse prompt, dar pe urmă se opri brusc. Ce tot aveți cu Faltys ? Nu cumva credeți că s-a... ?

František înclină, puțin nesigur, capul.

Spuneți-mi că l-ați cunoscut bine, așa că trebuie să știți dacă se gîndea adesea la moarte și vorbea despre ea.

Kalecký își manifesta însă vehement dezacordul :

— Astea-s prostii ! Nu știu cine v-a băgat în cap ideea asta greșită, dar Jan n-ar fi făcut niciodată așa ceva. Să vorbescă despre moarte, asta da, dar n-a fost decît un joc, un

fel de igienă sufletească, dacă mă înțelegeți, își juca lui însuși o comedie... Omul însă nu trebuie judecat după ceea ce spune, ci după ceea ce face, după modul în care trăiește. Asta-i și punctul de vedere al marxistilor...

— Îi spusese ca pe cel mai convingător argument. Avea, după cum se pare, o idee destul de vulgară despre marxism. Era însă inteligent, se vedea din fiecare vorbă a lui. Se comporta și vorbea cu siguranța oamenilor care au succes.

Lui František li trecu prin minte că n-ar strica dacă s-ar cerceta toate seșirile sale din țară, mai ales cele din urmă, dacă nu au cumva vreo legătură cu moartea lui Faltys.

— Cine lua parte la consfăturile din casa dumneavoastră ?

— Uneori toată echipa.

— Cine venea cel mai des ?

Kálecký zîmbi :

— Poate că mi-aș putea aminti, dar toată această investigație nu are nici un rost. Vă repet : cel care a pomenit despre fotoliu nu va fi găsit. Nu cred că asasinul ar fi fost atât de naiv încît să atragă în felul acesta atenția asupra lui. Nu-l doar atât de greu să faci ca glîndul tău nemărturisit să fie exprimat prin gura altuia. Nu-i așa, Tarantík ?

Era clar că ultima întrebare fusese pusă doar așa, fără să aștepte vreun răspuns. Ea însă produse o întorsătură neașteptată a situației.

— De ce ai pomenit numele meu ? Tarantík începu să se plimbe agitat prin încăpere. Ce urmărești ?

Kálecký zîmbea mirat. Chiar și František fu surprins de valul neașteptat de indignare și revoltă ce se simțea în vocea lui Tarantík. Răbdarea lui ajunsese la limită și nu mai era în stare să asculte și alte aluzii la persoana sa.

— De ce nu sînt crezut ? Pentru că mi-am oferit de bună-voină concursul ? Ce, am avut vreodată ceva cu Faltys ? Niciodată, fără glumă, niciodată. Faltys juca în piesa mea, e adevărat, dar că mă chema Petre sau Pavel habar n-avea și precis că nu-i păsa. De altfel, nici mie. Pe stradă poate că nici nu ne-am fi salutat. După nevestă-sa nu umblam...

Se făcu o tăcere lungă, întreruptă în cele din urmă de Kálecký, care tuși și făcu o strîmbătură acră. Îi venea, desigur, greu să vorbească, dar chiar el începuse duelul acesta verbal cu Tarantík și tot el trebuia să-l sfîrșească.

- Îmi pare rău dacă te-am pigrit cumva. Trebuie să recunosc că ai dreptate, Tarantik. Dacă unul din noi doi ar fi avut motiv să-l omoare pe Faltys, apoi eu aş fi fost acela, şi nu dumneata.

16. Un citat din Ibsen

*M-a vizitat negustorul de nasturi şi mi-a spus.
La ultima răscruce tot ne-nălim noi, Peer
Acu te las Nimica nu-ţi mai cer.
E poate o prostie, dar de data asta nu glumesc,
Nu te supăra pe mine, de fapt nu mai exist.*

F.

Rindurile erau bătute la maşină, dar ultima literă era scrisă cu stiloul. Bileul se afla pe biroul de lângă fereastră şi Suda îl cerceta.

— Nici nu mă mir că n-ai luat în serios scrisoarea aceasta de adio. De obicei nimeni nu glumeşte cu moartea sa

— Credeţi?

Abia sosiseră. Doamna Faltys, care mai avea încă pardeziul pe ea, şi-l scoase şi-l aruncă neglijent pe spătarul unuia din cele două fotolii, aşezate în jurul unei măruţe joase, rotunde.

— Jenda n-ar fi scris niciodată astfel, se tinea de vorbe mari, ca să nu pară caraghios, spuse ea cu voce înceată, după care făcu o scurtă pauză. Se apropie de fereastră şi se opri.

- Totdeauna se ascundea în spatele altcuiva, cita din *Hamlet*, sau din Cehov... sau din scena lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi, o cunoaşteţi desigur.

— Nu, n-o cunosc...

Suda scoase din buzunar huleaua goală şi se aşeză comod în fotoliu. Doamna Faltys rămăsese lângă fereastră, cu spatele la Suda. Începu să recite cu voce înceată:

— Deci, tu să n-o mai scuti,
Eşti păcătos, am însă-a înţeles foarte.
De asta, vezi, de chinuri eşti scutit
Şi intri-a linguroiul de topie.

— Nu înţeleg de ce atita grabă?

Oi fi eu apucat, dar, drept să spun,

*Mă socotiri de-a bunelor nebun.
Că fi eu hănușu și de prișor,
Dar am slăt propriu-zis un păcătos.
— Ești păcătosul tipic muflocu...*

Se smulse brusc din îmbrățișarea cuvintelor melodioase și, puțin rușinată de slăbiciunea de a se fi lăsat furată de ele, încercă să schunbe vorba

— Scuzați-mă... vă fac o cafea, e gata îndată.

Suda văzu în asta un pretext pentru a seși din cameră. Prea își rostise crispai și neașteptat oferta. O lăsa să plece.

Rămase singur. Privi din nou în jurul său. Din fiecare mobilă se degaja un aer ciudat de seriozitate, ce nu se explica prin faptul că aparținuseră unui om acum mort, ci care plutea în odaie, cu siguranță, și înainte de asta. Doi pereți erau acoperiți în întregime, de jos până sus, cu o bibliotecă, alcătuită în cea mai mare parte din volume de teatru. O măsuță mică cu un aparat de radio cu picup, o canapea joasă acoperită cu o pătură în carouri, măsuța rotundă și cele două fotolii, pe spătarul unuia aflându-se pardenul doamnei Faltys. Pe pereți aveau tablouri originale de Jan *Łeczak* și Josef Šima, cu rame aurite, dovedind prăpene și umfl decorativ. Mai rămânea doar biroul și scaunul împletit din spatele lui.

Biroul, acoperit cu un cristal gros, era aproape gol. Se afla pe el scrisoarea de adio a lui Faltys, un plic alb, o carte de format mic, broșată, cu coperte verzi-albăstrui, cu titlul *Peer Gynt*, și scenariul tras la multiplicator al piesei adaptate pentru televiziune, la reprezentarea căreia fusese omorât omul pentru care această cameră constituise un cămin.

Așteptarea luă sfârșit.

Doamna Faltys se întoarce, aducând o tavă pe care se aflau două cești de cafea și o zaharniță. Vru s-o așeze pe birou, lângă Suda, dar acesta o opri.

— Nu, nu acolo, mai bine aici, spuse el, indicând cu mîna măsuța rotundă, străjuită de fotolii.

Doamna Faltys se conformă.

— Cînd ați găsit biletul lui Faltys, obiectele de pe birou erau așezate la fel ca acum?

Nu. Biletul se afla într-un plic întredeschis, așezat peste scenariul piesei... Puneți-vă zahăr!

Suda se servi cu zahăr și întrebă iar :

— Cam cât era ceasul ?

Doamna Faltys răspunse fără să se gândească prea mult :

— Nu știu precis, în jur de șapte și jumătate. Era înainte de a se transmițe piesa.

Când credeți că a scris Faltys aceste rînduri ?

Probabil ieri... nu știu sigur.

De ce credeți că ieri ?

— Ieri a avut loc aici o întrînire a întregului colectiv care lucra la piesă și, în jurul orei zece, au plecat cu toții. Cred că s-au dus la vreun restaurant. Jan nu s-a mai întors. N-a dormit acasă.

— Cine a fost ieri aici ?

— Nu-i cunosc pe toți... Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbyněk Číž, o oarecare domnișoară sau doamnă de la televiziune, o chema Vagnetová, cred, scriitorul Tarantisk, iar dintre actori doar Škáloudová, apoi arhitectul Kálecký și un tânăr bărbos.

— Nu vă amintiți cine a plecat ultimul ?

Ultimul ? Doamna Faltys se opri. Cred că nu-i atât de important.

— Nu, desigur — dar v-aș ruga totuși să-mi spuneți.

— Nu știu.

Suda se juca gînditor cu luleaua, doamna Faltys împinse spre el, cu totul fără rost, o scrumieră. Suda zîmbi și îi făcu semn din cap că nu are nevoie. Scoase apoi din buzunar o foaie mototolită de hîrtie, lista celor prezenți pe platou, alcătuită de șeful pazei de la studio, tovarășul Navrátil.

— V-aș fi recunoscător dacă mi-ați spune, despre fiecare în parte, în ce relații se afla cu soțul dumneavoastră, bineînțeles, în măsura în care cunoașteți acest lucru... Cine îl simpatiza și cine nu... De pildă, regizorul Glanc...

— Se aflau în relații pur oficiale. Doamna Faltys răspundea curgător, ca și cum și-ar fi pregătit de mai înainte răspunsurile. Alceva nu știu...

— Josef Pláteník, actor.

Na-mi amintesc să-mi fi vorbit vreodată despre el. N-ar trebui s-o spun, dar Jan se uita cteodată de sus la oamenii.

— Vilém Ajm, actor.

— Fuseseră prieteni în tinerețe... un cuplu inseparabil... de fapt erau trei, pentru că și eu eram nedespărțită de ei, pe vremea când jucam.

— Ați fost și dumneavoastră aciriță ? Suda își arată surprinderea.

— E mult de atunci, zîmbi doamna Faltys, aproape zece ani. Pe vremea când eram încă la Brno, înainte de a ne muta la Praga. Pe urmă Jan a dorit să părăsească teatrul. Aici, la Praga, s-a schimbat puțin. A început să se certe și cu Ajm, nu cunosc motivele, dar fugeau unul de altul ca dracu de țâmbile... uneori erau chiar caraghioși... Tăcu brusc. Ceva însă nu pricep...

Suda așteaptă să se explice.

— Azi dimineață a fost aici Ajm. Mi-a spus că l-a chemat Jan. L-a așteptat aproape o oră...

— Ați stat cu el aici ?

— Nu.

— Cum așa ?

— Vilem Ajm nu e un interlocutor prea plăcut și nu-i place să întrețină o conversație. Cred că s-a bucurat că l-am lăsat singur. L-am făcut o cafea și l-am lăsat în tovărășia unor faviște. Le răsfotai așteptându-l pe Jenda, care n-a venit.

Suda își notă ceva în caietul și continuă.

— Dar Emil Hál ?

— Jan n-a vorbit niciodată de bine despre el... Ca actor, și în ultima vreme nici ca om.

— De ce ?

— Nu știu.

— Credeți că era vreo femeie la mijloc ?

Doamna Faltys dădu semne de enervare.

— Poate.

— O cheamă Irena Škáloudová ?

— Da.

— Ce știți despre ea ?

Doamna Faltys protestă.

— Nu-mi cereți asta. În ceea ce o privește, nu pot fi obiectivă.

Suda trebuia însă să-și continue interogatoriul. Discuțiile acestea neplăcute, despre lucruri pe care oamenii de obicei doresc să le evite, făceau parte din meseria lui.

— De ce n-ați divorțat de Faltys ?

— M-a rugat să n-o fac. Ii era teamă să nu și-o lege pe urmă de gît pe Škáloudová. Ii ceruse de multe ori să divorțeze... de cîteva ori mi s-a adresat și mie.

— Dar cealaltă ?

— Care cealaltă ?

— În piesa de azi mai juca cineva...

— Jindřiška ? Doamna Faltys îl întrerupse, exprîmîndu-și uimirea printr-o întrebare : Doar n-o luați în serios ? Gîscuța aceea ? O descoperise într-o lăptărie, avea talent...

Suda tăcu puțin, reflectînd la cele auzite.

— O viață particulară puțin cam complicată.

Doamna Faltys însă obiectă, cu vocea sugrumată :

— Nu, n-aveți dreptate. Nu-mi place s-o spun, pentru că nu-i ceva cu care m-aș putea fîli... dar instabilitatea aceasta are o altă cauză decît cea la care vă gîndiți. Toate femeile pe care le-a cunoscut în viața lui au însemnat pentru el mai puțin decît un singur rol bine scris.

Vorbise mai mult decît se obișnuiește la un interogatoriu și spusese multe lucruri triste. Lui Suda i se făcu milă de ea. Privi din nou lista.

— Am aici un alt nume... Scriitorul Tarantík.

— Il cunosc numai din vedere. Și cred că și Jan la fel. S-au întîlnit pentru prima dată la televiziune.

— Dar Robert Roch ?

— Cine-i ăsta ?

— Machiorul. Un om cu nasul turtit, într-un fel ciudat.

— Da, a fost pe aici, de cîteva ori chiar. Și ieri. Nu-i cunoscteam numele și nici nu știam ce lucrează... A venit după ce plecaseră toți ceilalți. Zicea că l-a trimis Jan să ia niște caiete sau niște însemnări... și a luat ce i-a trebuit și a plecat.

— Ați intrat cu el aici ? întrebă Suda, la fel ca și atunci cînd fusese vorba de vizita lui Ajm.

Nu. Nu-mi place camera aceasta. Poate înțelegeți de ce...

— A stat mult ?

— Cam un sfert de oră.

Pe listă urma un alt nume.

— Dar asistentul de regie Zbyněk Číž ?

— Îmi amintesc că venea des pe la noi mai înainte. Vizite scurte... e cam mult de atunci... patru ani buni. Ieri mi-a amintit că fusese pe vremuri elevul lui Faltys. Studia actoria.

— De ce s-a lăsat de ea ?

— Nu știu. Probabil că n-avea talent. V-ați putea interesa la facultate, sau poate că v-ar spune-o chiar el. Sigur însă că nu a fost din vina soțului meu, era foarte atașat de studenții lui. De mulți ani obișnuia să-și invite studenții la el acasă. De regulă o dată pe lună. La un ceai cu fursecuri și la discuții referitoare la munca actorului. Zbyněk Ciz și-a amintit ieri de asta. Cu simpatie, dar și cu puțin regret. Așa era el, Faltys — știa să și facă prieteni buni, dar și dușmani.

Suda o privi drept în ochi și o întreabă șovăitor :

— De ce ați părăsit de fapt teatrul ?

Doamna Faltys zâmbe:

— Din lene. Din comoditate.

Suda nu era sigur că a spus ceea ce glădea. Dar nu mai insistă. Băgă hlăria cu numele la loc în buzunar și își bău cafeaua. Femeia crezu că interogatoriul a luat sfârșit.

Și arhitectul Kálecký ? întreabă pe neașteptate Suda.

— Nu știu ce ar putea să vă intereseze la el, rosti ea repede, stingerită, vreau să spun în legătură cu cazul acesta. Era al treilea la partidele de cărți de fiecare vineri seara, dar a continuat să vină și mai târziu, după ce am început să mai jucăm. Venea în pețit, după cum obișnuia el să spună, ca să mă măgulească, dar de fapt venea să-mi țină de urf. Cînd eram singură.

Urmă o clipă de tăcere și Suda putu să audă de undeva dintr-o încăpere alăturată, o voce străină. Venea probabil din apartamentul vecin. Se auzea slab și confuz, nu puteai distinge despre ce vorbește.

— Ați putea să-mi spuneți, continuă el, cum își imagina arhitectul Kálecký raporturile sale cu dumneavoastră ?

Poate că ar fi mai bine să-l întrebați direct pe el.

— Da, am să-l întreb.

Suda se ridică în picioare și se îndreptă din birou. În vestibul, glasul străin se auzea mai tare. De aici dădea o ușă spre bucătărie, cealaltă spre o altă cameră. Acum se explica totul. În odaie se afla un televizor. Se transmitea a doua ediție a teledjurnalului de seară. Televizorul era deschis fără ca cineva să urmărească programul.

Suda se întoarce din prag spre doamna Faltys.

— Spuneți, pare-mi-se, că nu v-ați uitat la televizor...

Se transmitea prima ediție a telejurnalului și mă ducea capul... mi-a venit poftă de o țigară. Nu fumez des, aproape de loc, dar uneori parcă sunt nevoia unei țigări. Am constatat că nu mai am chibrituri, n-am găsit nici în camera soțului meu... acolo era doar scrisoarea de adio.

Suda se aplecă spre aparat și îl puse mai încet, pentru a nu le deranja convorbirea. Voia prin aceasta să-i sugereze să continue.

— După prima lectură mi s-a părut mai curînd caraghios și n-am crezut ce seria acolo. În octombrie, Jan urma să plece în Anglia. Trebuia să participe la festivalul Shakespeare de la Edinburg. Aștepta cu atîta nerăbdare plecarea... am frunzărit puțin scenariul piesei, nu știu cît o fi trecut, pe urmă a sunat telefonul. Era Cyril. Cyril Kálecký, care mi-a spus ce s-a întîmplat...

— Ați putea să vă amintiți mai precis cuvintele lui ?

— Destul de vag. Mi-a spus că s-a întîmplat un accident și că Jan a murit, să vin la studio...

— Asta a fost tot ?

— Da. Pe urmă a început să mă consoleze, deși i se părea că sînt prea puțin surprinsă, prea puțin durusă. Își închipuia că nu-l cred, dar am crezut tot ce mi-a spus și de aceea m-am și dus la studio.

— După cele afirmate de dumneavoastră, biletul se afla în plic. De ce l-ați deschis, cînd nu avea nici o adresă ?

— Nu era lipit.

— Nu puteați ști ce cuprinde... nici că vă este adresat.

— Am aflat abia după ce l-am citit.

— Și totuși ați scos biletul din plic ?

— Da.

— De ce ?

Doamna Faltys tăcu.

Din curiozitate ?

— Da.

Suda reveni iar la întrebarea pe care o pusese mai devreme :

— Vă rog să mă iertați că vă întreb pentru a doua oară, cine a plecat ultimul aseară ?

— Nu știu, răspunse puțin iritată doamna Faltys. V-aș spune, nu am nimic de ascuns.

Se terminase prima emisiune a știrilor. Pe micul ecran apăruse, cu zîmbetul ei obișnuit, crainica televiziunii, Vostra-

ková. Suda învîrți butonul pentru a se auzi mai tare. Voia să afle în ce fel va fi explicată nefericita întâmplare din studio. Relatarea era însă foarte evazivă. Mai degrabă un necrolog, o tristă rememorare a calităților celui decedat, decît o șură concretă, așteptată cu nerăbdare de telespectatori. František cenzurase probabil știrea dată de Strouhal, eliminînd orice referințe mai concrete. Tinerii sînt prea scrupuloși. Și avea dreptate. Știrea despre moartea lui Faltys continuă în același stil, dar Suda nu avu posibilitatea s-o asculte în întregime.

— Închideți, vă rog !...

Doamna Faltys își strigase rugămintea cu atîta insistență încît Suda rămase uimit. Liniștea ei nu fusese decît aparentă, abia acum reșise la iveală durerea reală provocată de moartea omului iubit.

17. Recuzitorul

În lipsa lui Suda, František continuase interogatoriile. Pe Taraník însă nu-l mai invitasе. O singură experiență fusese de ajuns. Suda va înțelege desigur, doar e adeptul teoriei interogatoriului sub formă de convorbire amicală, sau al necesității de a face totul pentru a câștiga încrederea celui interogat. Prezența lui Taraník însă, în timpul audierii lui Kálecký, avusese mai curînd un efect contrar. František se temea că nici în alte cazuri rezultatele n-ar fi mai bune.

Partea cea mai interesantă din declarațiile lui Kálecký era aceea în care respinsese cu energie ideea sinuciderii. Era însă o impresie subiectivă, ce putea fi greșită. Va trebui să cunoască ultimele clipe din viața lui Faltys și cu ochii altora, iar apoi să confrunte declarațiile. În acest scop, František îl căută din nou pe Stanislav Adamec.

La magazia de recuzită era mare dezordine și nu rămăsese decît puțin loc liber. Un smochin și o scară dublă alături de macheta Turnului Eiffel, emblema planului cincinal și portretul poetului Karel Hynek Mácha în tovărășia a trei manechine de croitorie. În mijlocul bazarului acela, sub conul de lumină al unei lămpi ce se putea ridica și lăsa după voie, stătea un bărbat

înalt, lat în umeri, Barba neagră, țepoasă, sublinia și mai mult severitatea obrazului său colțuros.

— Dumneata l-ai legat pe Faltys de fotoliu, nu-i așa ?

— Da.

— Ai fost deci ultimul care a vorbit cu el... înaintea morții.

— Da, încuviință Adamec, în pauza dinaintea actului al doilea.

— Cât timp a durat până l-ai legat ? Toată pauza ?

— Nu, am fost gata cât ai clipi din ochi.

— Și după aceea ?

— Pe urmă am avut o mulțime de alergătură. Domnul Hák și-a adus aminte că trebuie să țină în mână o carte. Nu știa pe unde a pus-o și zicea că n-o găsește.

— I-ai găsit-o dumneata ?

— Da. Totul se găsește până la urmă.

— Cât a durat pauza ?

— Cam zece minute.

— Faltys a rămas singur legat de fotoliu, în tot timpul acesta ?

— Păi, ce era să facă altceva ?

— A vorbit cineva cu el în răstimpul ăsta ?

— Nu știu.

Adamec răspundea sigur pe el și la obiect, ca omul cu conștiința curată, care n-are nimic de ascuns.

— N-ai observat cumva niște fire pe jos, în apropierea fotoliului ?

— N-am băgat de seamă, dar se poate să fi fost, nu știu, când îl legam vedeam roșu, l-am și strins numărul unu ! De furios ce eram. Nu știam desigur ce o să se întâmple după aceea...

— Despre incidentul de dimineață n-ați vorbit ?

— Vă referiți la palma aia ?... A încercat el, Faltys, să aducă vorba, pesemne o fi înțeles și el c-a făcut-o de oai, dar eu nu-s cîștigat la belciuge, așa că i-am spus de la obraz că am depus reclamație...

— Ce reclamație ?

— Păi, scrisă. La conducerea televiziunii. Eu, din întâmplare, l-am respectat întotdeauna pe tovarășul Faltys, pentru că știa meserie, și pe oricine care își stăpînește bine meseria

și și-o face cum trebuie, fie el ministru ori lăcătuș, eu îl respect. Iar Faltys, Doamne Dumnezeule, era un actor de mîna întâi ! Nu ca orice tîpăduș din ășria ce joacă la Televiziune, de-ți vine să plîngi, nu alta. Spuneam că l-am stimat mult pe Faltys, dar asta nu însemna că trebuia să suport orice din partea lui. Și-apoi bătaia-i o rămășiță burgheză, fără discuție

František obiectă pe un ton mustrător

— Nu trebuia și dumneata să riști...

Așa și, nu trebuia, dar am ris nițel, ce-ți drept e drept, numai că... atunci cînd s-a răsturnat fotoliul, abia se așezase în el, s-a lungit pe podea așa de caraghios ! Adamec îl întreabă cu franchețe pe František : Dumneavoastră n-ați fi ris ?

— Creș că nu.

Adamec ridică din umeri.

— Probabil aveți alt fel de fire. Dar asta nu înseamnă că dacă ai o fire mai veselă trebuie să încasezi palme. În primul moment, am fost cît p-aci să-i întorc mîngîierea și încă cu dobîndă, dar mi-am zis : Stando, stop ! Ai mîinile cît uiste lăpș, dacă i arzi uoa, îl ai pe coaștunță. Așa că m-am stăpînit și am făcut reclamație în scris.

— Trebuia să fi văzut din timp că fotoliul e stricat.

Adamec zise oarecum iritat :

— Veniți să vedeți...

Vechiul fotoliu despre care era vorba stătea pe trei picioare, într-un colț al magaziei. Cel de-al patrulea picior lipsea.

— Credeți că aș fi lăsat să iasă de aici o vechitură ca asta ? La repetiții fusese bun. Ieri, cînd l-am dus jos, la atelier, tot bun era, cu toate cele patru picioare la locul lor. Picioarul trebuie că s-a rupt aici jos... sau înainte de repetiția generală.

— S-a rupt singur, nu ?

Ei, nu singur, și nu... din întîmplare, l-a rupt cineva intenționat

František își dădu seama că ceva nu e-n regulă. Dacă Faltys și-ar fi pregătit singur moartea, ar fi trebuit să știe că fotoliul e rupt și nu s-ar fi așezat atît de stîngaci în el, ca să trezească iluzia celorlalți. Trebuia prin urmare să renunțe la ipoteza sinuciderii. Un om care se pregătea să moară s-ar fi glădit la lucruri mai serioase decît la o ceartă ridicolă, din cauza unui picior de scaun. Dar a recunoaște că a fost o crimă i se părea tot un nonsens. Obiecțiile se ofereau singure, nici nu trebuia să te obosești să le construiești. O trăsură ră

firească a unui asasin este străduința ca fapta să-i rămână cât mai multă vreme tănuță de ochi lumii. De aceea, în nouăzeci și nouă la sută din cazuri, crima are loc în liniște, în întineric, fără martori și în modul cel mai simplu, fără pregătiri complicate și fără ajutorul voit sau involuntar al altor persoane. De data aceasta, orice nou indiciu contrazicea principiile acestea binecunoscute.

— Ce-ai făcut când ai constatat că s-a rupt piciorul ?

— Am raportat.

— Cui ?

— Regizorului Glanc. Doar ca să respect regulamentul, că altfel nu mai era nevoie să raportez, doar văzuseră cu toții ce s-a întâmplat. M-am oferit imediat să-l repar până seara, dar au hotărât altfel. Ziceau că și așa nu se prea potrivea cu decorul piesei.

— Cine a propus schimbarea fotoliului ?

Adamec clătină din cap.

— Nu mai știu... au fost altele dezbateri și sedințe, și toate în ultima clipă, iar eu n-am participat la ele... Ar trebui să-l întrebai pe tovarășul Glanc, sau mai bine pe Zbyněk, Zbyněk Číž, asistentul lui. Glanc nu face un pas fără el. Pe el întrebai-l, trebuie să știe cine a venit cu propunerea. Precis. M-am dus împreună cu el acasă la Kálecký, ca să aducem fotoliul. Ne-a dat cheile.

— Arhitectul Kálecký n-a mers ?

— Nu. Doar noi doi. Eu și Číž.

18. *Tînărul cu pulover negru*

— Spune-mi, te rog, cine a hotărât ce fotoliu trebuie să aduceți de la arhitectul Kálecký ?

Číž răspunse imediat :

— Chiar el.

— Cum așa ?

— Înainte de a pleca, mi-a spus personal ce dorește.

— După ce trebuia să recunoașteți fotoliul ?

— Nu se punea problema să-l recunoaștem, eu îl știam dinainte. A fost de ajuns să-mi spună : acela cu blana albă, și gata. Altul asemănător nu se mai afla în casa lui.

Zbyněk Číž răspundea cu siguranță și fără ocolișuri. Fra înalt, subțire, purta un pulover negru sport, cu guler pînă la bărbie, și pantaloni negri de doc, strinși pe picior. Nu avea nici douăzeci și cinci de ani și, cu toate că erau aproape de aceeași vîrstă, František se simțea pe lîngă el mai bătrîn cu cel puțin zece ani. Zbyněk Číž avea încă în priviri nesăbuinta impenitencibilă a tinereții și o expresie de naivitate, care-l putea face să-și vîră capul în tot soiul de încurcături, numai așa, din spirit sportiv și curiozitate. Era conștient că e inteligent, bine făcut și că are o viață întreagă înaintea lui. Compartîndu-se în sinea sa cu Zbyněk Číž, František își dădu seama că era dezavantajat. Față de acesta, era prea serios și meculos, trășături provocate de faptul că nimerise prea de timpuriu în caruselul unor sarcini atît de importante, a căror rezolvare cerea maximum de concentrare și încordarea tuturor forțelor.

— Cine a propus înlocuirea fotoliului ?

— Cine ? Číž îl privi uluit. Cred că arhitectul Kálecký, nu ? În magazia de recurzite a televiziunii rar se găsește ceva. La anul o să se introducă un sistem nou, inventarul se va tripla, așa că treaba o să meargă mai bine. Cui i-o fi dat prin minte ideea cu fotoliul nu știu, zău... eu îi aveam în cîrcă pe actori. Și asta îți dă ceva bătaie de cap.

— Am auzit că dumneata l-ai propus pe Faltys să joace în rolul acela...

— Da.

— De ce ?

— Nu știu, pur și simplu așa mi-a venit, zîmbi Číž, avusem greutatea cu distribuirea acestui rol.

— Ce fel de greutate ?

— Primii doi pe care contasem ne-au lăsat cu buzele umflate. Faltys era de fapt a treia alternativă. Mă refer la ordinea propunerilor, nu la calitatea actorului. Nu credea nimeni c-o să primească.

— De unde îl cunoșteți pe Faltys ?

Číž răspunse puțin mirat :

— Îl cunoaște toată lumea... sau aproape toată...

František își preciză întrebarea :

— Mă refeream la relațiile dintre dumneata și el... dacă existau astfel de relații.

— Faltys mi-a fost profesor...

Răspunsul îl surprinse pe František.

— Nu ştiam că urmezi Institutul de teatru...

Ciž dădu încurcat din cap.

Am urmat... Tăcu. N-avea cu ce să se laude, dar îşi învinse în cele din urmă avernunea faţă de această problemă şi reluă: Am urmat numai un semestru, pe urmă m-au făcut vint. Ziceau că sînt un talent unilateral. Aşa li se spune studenţilor cînd sînt invitaţi să părăsească institutul.

— Îi păsurai deci lui Faltyš o amintire destul de proastă...

— Da de unde, răspunse Ciž, scuturînd din cap în semn de protest. Atunci nu m-am simţit prea bine, mărturisesc, mă credeam un geniu nerecunoscut, dar e mai bine că s-a întîmplat aşa. Au avut dreptate... Faltyš şi toţi ceilalţi. M-aş fi ţiuit ca un diletant şi un ratat pe la teatrele din provincie, plîndu-mi aş fi dat singur seama.

Lui František această rapidă resemnare i se păru nepotrivită cu imaginea pe care şi-o făcuse puţin mai înainte despre Ciž.

— Şi au avut dreptate?

— Au avut, răspunse, de data asta fără ezitare, Ciž. Pe Faltyš, profesorul meu, îl iubeam orbeşte, şi ca om, şi ca artist. Cuvîntul lui era literă de lege pentru mine. Atunci cînd un profesor invită studentul să stea de vorbă cu el şi adoptă o atitudine severă, un ton sever, ba pe lîngă toate astea mai ţine şi catalogul în mîină, atunci poţi să mă credeţi, n-or să se înţeleagă de loc. Faltyš însă, nu numai faţă de mine, ci de toţi studenţii din an, avea o atitudine camaraderască, pe deplin sinceră. În seara aceea, am pornit împreună, numai noi doi, prin toate restaurantele din Malá Strana, ne-am oprit la „Patron”, pe urmă la „Glaubic”, apoi la „Mecenas” şi am terminat-o la ora trei şi jumătate dinuinea la „Barbara”, la o ciorbă de vacă cu *knedlíky* de carne. Am discutat despre toate, despre viaţă şi despre femei, însă din punct de vedere filozofic. Ştiţi cum vine asta, tot felul de adevăruri veşnice, general valabile. Eu eram însă un mucos, habar n-aveam de nimic. Am vorbit şi despre artă, despre cine poate şi cine nu poate fi artist. Am sporovăit o noapte întreagă pînă ce mi-a spus ce era mai important. După o asemenea peregrinare nocturnă, orice mi-ar fi spus n-ar mai fi venit ca din partea unui profesor, ci a unui frate sau camarad. Nici n-a sunat ca un verdict, ci ca un sfat. Un sfat pe care-l primeşti o dată sau de

două ori în viață și care nu poate fi plătit cu toate bogățiile pământului.

— Cît a trecut de atunci ? Întrebă František.

— Vreo patru ani.

De câte ori v-ați mai întâlnit ?

— Nu prea des, doar din cînd în cînd... Avea probabil și pe alții cărora trebuia să le scoată din cap gărgăuni tinereti.

František rămînea nelcrezător.

— Un lucru nu pricep... Ai părăsit institutul, dar nu și teatrul... dacă nu în teatru, cel puțin printre actori. De ce ?

Ciž ridică din umeri.

— Mă amuză.

— Nu regreti cîteodată ?

— Ce ? Scîndurile scenei care reprezintă o lume ? Nu, am depășit asta. Acum îmi încerc puterile în munca de regie, care presupune multe și ample cunoștințe.

— Vei urma iar institutul ?

— Azi se poate învăța la fără frecvență și la cursurile serale. Deodată, Zbyněk se opri. Își dăduse seama că vorbește prea mult despre planurile sale de viitor. Dădu din mînă și zîmbi sigur de el. N-aveți grijă, o să mai auziți de mine !

František nușcă din cap, lăsînd să se înțeleagă că e de aceeași părere, și reluă discuția de la celălalt capăt.

— Spune-mi, Faltys, cel pe care l-ai cunoscut altădată, și acum la televiziune, ar fi fost capabil să se sinucidă ?

Fața lui Ciž luă o expresie serioasă

— Dacă ar fi făcut asta, ar fi trădat tot ce ne-a spus nouă, elevilor săi. Nu-mi mai aduc aminte cuvînt cu cuvînt, dar știu că spunea : să nu vă între niciodată în cap ideea importanței voastre, iar dacă vreodată veți ajunge să știți ceva, să nu vă ridicați din asta un monument pentru gloria voastră, ci pentru cei care au venit la teatru să vă asculte. De n-o să faceți așa, atunci voi de voi, publicul o să-și dea seama și o să înceteze de a vă mai iubi. Ciž zîmbi timid. Sună destul de ridicol, nu ? Nu-l redau probabil întocmai, nu am nici vîrstă, nici experiența potrivită pentru a rosti astfel de sfaturi înțelepte, dar Faltys și le putea permite.

— Prin urmare consideri exclusă sinuciderea ?

— Da.

— Bănuiești pe cineva ?

— Cîz se arată surprins de întrebare.

Nu. Nu m-am gîndit la asta.

— E pentru prima dată cînd nu cred ce-mi spui, rîse František.

Cîz zîmbi.

Aveți dreptate. Cred c-a fost Ajm.

— Din ce cauză ?

— Avea motiv s-o facă. Un motiv serios. Nu mă gîndese la ceva în legătură cu femeile. Și nici la o dragoste nefericită. Din așa ceva poate ieși un roman banal, dar niciodată o tragedie. Iar moartea unui om mare, de talia lui Faltys, este o tragedie. Nu mă pricep prea bine, dar cred că hotărîtoare în viața unui om este în primul rînd munca. Dacă bineînțeles faci ce vrei și ce-ți place. Ajm era însă împiedicat s-o facă. Faltys îi sufla de sub nas rol după rol. Să fiu mereu al doilea, cel pentru care nu mai e loc, e lucrul cel mai greu pentru un actor. Cu atât mai greu cu cît actorul respectiv este bun, ca de pildă Vilem Ajm. Iar dacă știe că e bun și cu toate astea nu poate sui pe scenă, nu poate juca... și cît ar vrea, ce mult ar vrea, și totuși în lumina și strălucirea reflectoarelor sînt alți...

František i se băgă în vorbă întrerupîndu-l :

— De fapt asta înseamnă că și dumneata aveai un motiv tot atît de puternic s-o faci.

Tînărul păli.

— Glumiți, desigur...

František însă nu era sigur dacă a aruncat vorbele așa, în vînt, sau a glodit serios ceea ce a spus.

19. Consătenii

Întorcîndu-se la studiourile televiziunii, Suda îi înmîină plutonierului Halík biletul lui Faltys pentru a cere analiza amprentelor la secția dactiloscopică. Cartonășul era învelit cu grijă într-o batistă. Suda îi atrase atenția să nu uite să-i înapoieze batista, pentru a nu da de bănuît soției sale că ar fi dăruit-o spre amintire vreunei domnișoare. La vîrsta lui, părea o glumă și chiar așa gîndise. La urmă îi mai zise :

— Spune-le să-ı dea bătaie, că sttem grăbiți...

Pe František îl găsi căscind, în mijlocul unui grup de vreo cîcșprezece persoane necunoscute, printre care și femei, îmbrăcate în rochii negre de dolu, cu batucuri negre de mătase pe cap. Bărbații erau și ei în negru, doar unul avea costum maro, drept care își prinsese pe mîneacă panglica neagră de dolu.

Suda se opri în ușa și se frecă la ochi. La început crezu că e o iluzie optică, dar toți cumeții și cumetrele acelea existau aievea. Aveau chipurile triste, cu o expresie liniștită, echilibrată și sinceră, fără nimic ascuns. Făcuseră roată în jurul lui František și nu-l observară pe Suda.

— El a fost singurul de la noi din sat care a ajuns cineva, tocmai spunea un om vîrșos, cu obraji roșii, cam de șizeci de ani. Ne mîndream totdeauna cu el, adică și acum, chiar dacă... știți...

Deoarece din partea lui František nu se auzi nici în-cuviințare, nici vreo obiecție, continuă :

— Pe bătrînul Faltys, adică pe tatăl lui, l-am condus la locul de veci de sub castanii din deal anul trecut, în primă-vară. Jan a venit și el de la Praga ca să-l conducă pe ultimul lui drum și cine ar fi zis atunci că și el, tînărul de la Praga, o să se sfîrșească așa de repede. Ultima dată a venit de ziua morților și atunci ne-a zis așa : vecine — noi de mulți îi ziceam altfel, dar l-am lăsat să ne zică așa, dacă îi făcea lui plăcere, peșemne își amintea din alte vremuri. Așadar, ne-a zis : vecine, dacă se întîmplă vreodată ceva, aș vrea să mă întorc la voi, la Kresin, sub bătrîni castani... ții munte, Mácho ?

Unchiașul vorbăreț se întoarse spre cel de lîngă el.

— Da, așa-i, dadu din cap cu un aer serios Mácha, un om înalt și slab, doar piele și oase. Părea cel mai trist dintre toți, dar asta era probabil expresia lui obișnuită.

Vorbărețul se numea Vodička și nu era întrerupt de conșătenii săi, fiind probabil recunoscut ca cel mai experimentat dintre ei în cuvîntări publice ; sau poate că, mînat de ambiție, își însușise singur acest drept.

— Venea la noi în fiecare an, uneori și de două ori, continuă Vodička, dar totdeauna singur, nu lua cu el nici pe nevastă sa și nici vreo altă femeie... aproape că ne gîndeam : n-o fi avînd pe nimeni acolo, la Praga, cu care să schimbe o

vorbă și așa mai departe... Dar ai noștri îl iubeau... nu-i așa, tovarăși ?

Toți încuvunțară în tăcere, doar Mácha confirmă cu glas tare :

— Da, așa-i.

Franušek dădu și el din cap, deși în acea clipă se gândea la ce-ar face dacă ar începe să i se perinde prin fața ochilor acele două milioane de spectatori care văzuseră moartea lui Jan Faltys. Și cu toate că reflecția aceasta era pur academică, îl cuprinsese totuși groaza. În timpul acesta, Vodička continua netulburat :

— A repetat cu noi, cu artiștii noștri amatori, *Maryša*. La început am fi dorit ceva mai actual, dar el ne-a explicat că Manon și egoismul zac și acum în sufletele oamenilor, la fel ca mai înainte, ba și invidia. Invidia, mai cu seamă, scurmă în sufletul oamenilor. Eu jucam rolul lui Vávra, se făli Vodička, ăla cărui *Maryša* îi pune la urmă otravă de șoareci în cafea și care după aia zicea, adică eu în rolul lui : Cum ne așternem, așa dormim. Era nevoie de asta ? Trebuia să se înștimple ? Cere-mi orice-ți dorește inimioara, nimic n-am să ți refuz.

Suda se temea că povestirea ar putea să mai dureze mult și bine. De aceea, încercă s-o scurteze. Se apropie de grup și salută, ceea ce le atrasese atenția asupra sa.

Franušek fu bucuros că poate să i predea inițiativa lui Suda, care o preluă ca pe un lucru de la sine înțeles. La început își exprimă uimirea că au putut să vină la televiziune așa, toți deodată.

— Ați sosit cu un autobuz ?

— Da de unde, la noi în sat aproape fiecare om are motocicletă. Dacă ar fi nevoie, am putea aduce aici tot satul. Asta a hotărât-o Josef, adică Macha, ăsta de aici. Zi-i, Mácho, vorbește tu...

— Da, așa-i.

Vodička îl îndemnă din nou să vorbească, dîndu-i cu cotul.

— Noi am venit, așadar, să cerem ca ăl de purta ochelari și care-i vinovatul să primească ce i se cuvine.

— Cine purta ochelari ? Întrebă Suda.

— Unul care-l făcea pe contabilul... sau pe un funcționar, cam așa ceva...

— Adică Ajm, completă František răspunsul lui Mácha.

— Și ce a făcut ? întrebă, la obiect, Suda.

— Ce-a făcut ? repetă uimit Vodička. Păi, am văzut toți și putem să depunem mărturie. În fața oricui, chiar și a lui !

— I-o spunem de la obraz, dacă-i nevoie, continuă Mácha. Încă de la început s-a purtat cam ciudat. Mereu se învârtca pe lângă scaun. Și n-avea ce să facă atîta pe acolo. Ba s-a și aplecat spre el.

— S-a aplecat ?

— Da. Cam ciudat. Precis că asta nu ținea de piesă, ne-am zis îndată. Meșterea el ceva pe acolo, pesemne la legăturile alea. Dumnezeuastră n-ați văzut ?

Suda nu voi să recunoască în fața celor din Kresín că a adormit în timpul piesei, ca să nu dea naștere la situații hazii, nepotrivite în cazul de față. Își amintu însă că Strouhal i-a promis proiecția imprimării la telerecording a spectacolului. Îl trimise, așadar, pe Halík să vadă dacă totu-i pregătut. Proiecția era gata de o jumătate de oră. Se aștepta doar întoarcerea lui Suda de la doamna Faltys.

Suda și František intrară singuri în sala de proiecții. Pe drum František îl informă pe Suda despre rezultatul experienței cu Tarantík și despre interogatoriile lui Kálecký, Adamec și Číž. Declarațiile lor nu cuprindeau însă nimic deosebit, ceva care să constituie un punct de sprijin în vîntoarea lor activitate.

Suda nu mai avu timp să-i spună lui František ce a aflat acasă la Faltys. Așa se face că František află abia mai târziu despre analiza daculoscopică a scrisorii de adio lăsată de Faltys.

20. Un om poate fi omorît doar o singură dată

Un snop de lumină unea micuța fereastră a cabinei de proiecție cu ecranul pe care cinci actori reprezentau cinci asasinii. František îi cunoscuse pe toți în particular, acum îi vedea pentru prima oară machiași și îmbrăcați în costumele cerute de rolurile lor. Ajm, Jindřiška, Hák, Škáloudová și Pláteník. Doar Faltys nu apăruse. Îi așteptau, își așteptau victima.

Primul asasin era interpretat de Emil Hák. Purta un smochung negru și ținea în mână o carte pe care o frunzărea mereu. Jindřiška, în rolul ei, se schimbase cel mai mult, devenise un mic huligan datorită coafurii și îmbrăcăminții. Cel de-al treilea asasin era îmbrăcat așa cum se prezentase la interogatoriul actrița care-l interpreta. Irena Škaloudová își strângea mereu la gât reverele halatului. Pláteník, în pantaloni de doc, cu genunchii cirpiți și cu un metru de tâmplărie în buzunarul bluzei albastre, interpreta rolul unui mecanic de la întreprinderile comunale. Al cincilea și ultimul era Ajm. Rolul fi cerea să se transforme într-un birocrat înrăit, cu pince-nex și mînecuțe negre de bumbac.

František li suflă lui Suda :

— Pe ecran sînt mai naturali ca în viață.

Suda era de aceeași părere :

— Probabil că-i mai ușor să joci rolul unui asasin decît să-l trăiești în realitate.

Între timp, piesa se desfășura în continuare. Acțiunea ei era destul de neinteresantă. Era clădită de altfel pe o situație absurdă, așa cum li relatase mai înainte Strouhal lui Suda.

Într-o locuință străină, pătrund, pe rînd, cinci persoane. Din discuțiile lor reiese că nici una nu locuiește aici. Il așteaptă pe Xaver cu care toți intenționează să se răsuiească. Din cauza caracterului său intransigent, fiecare din cei prezenți are este o socoteală cu el. De aceea, s-au hotărît să-l supzune. Fiecare dintre ei avusese această intenție și numai fantezia autorului îi făcuse să se întâlnească toți în același loc și la aceeași oră. Doar domnul Xaver nu suse încă. Așteptarea îi enervează pe asasiini. Încep să se certe între ei care este cel mai îndreptățit să aducă la îndeplinire hotărîrea. Comicul situației e amplificat de faptul că motivele lor sînt foarte neînsemnate.

În sala de proiecții încăpeau circa douăzeci și cinci de spectatori. Suda și František se aflau însă singuri. Cuvintele pronunțate pe ecran nu purtau încă amprenta evenimentului care avea să întrerupă brutal aceeași comedie. Din această cauză, orice intenție de glumă părea acum ridicolă.

1 : — Poate că nu vine...

2 : — Eu știu o piesă, fraților, în care, tot așa, doi oameni așteaptă... și așteaptă... și așteaptă...

3 : — Pe cine ?

2 : — Nu știu, că n-a venit.

3 : — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta.

5 : — Atunci, la drept vorbind, o piesă destul de proastă, nu ?

2 : — Ihi, de Beckett.

5 : — N o să ni se îndepline și nouă asta ?

1 : — Nu, nouă nu. Doar jucăm după cum scrie în titlu.

4 : — Ce anume ?

1 : — O istorie cu cinci asasini.

5 : — (După o scurtă pauză) N-a prea nimerit-o...

4 : — Cine ?

5 : — Autorul nostru.

4 : — De ce ?

5 : — Păi, de fapt, de câte ori poți omorî un om ?

2 : — Unul singur ?

5 : — Da.

1 : — După câte știu, un om poate fi ucis o singură dată.

5 : — Iar noi slătem cinci.

1 : — Cinci asasini !

În acel moment, telefonul de pe măsuta din colțul întunecat al sălii sună. Suda se ridică imediat. Silueta lui neagră umbră o parte a ecranului, dar numai pentru o clipă, deoarece pe urmă, Suda își făcu loc, cu spinarea încovoiată, printre scaunele goale, pînă la telefonul care suna nerăbdător.

— Da, ascult...

František nu bănuia încă importanța acestei convorbiri telefonice. Pe ecran dialogurile se succedau la fel de absurd :

1 : — Orice asasin are nevoie de o victimă. Fără ea nici n-ar fi asasin.

2 : — Nu cumva, fraților, jucăm degeaba piesa asta ?

3 : — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta !

5 : — Prin urmare, la drept vorbind, pentru cinci asasini, e nevoie de cinci morți, nu încapе discuțe.

4 : — Și unde-i găsum ?

1 : — Doar printre noi.

— Mulțumesc, mai spuse Suda și puse telefonul în furcă.

František se grăbi să aprindă un chibrit pentru a-i lumina drumul.

— A vrut cineva să ne ducă, František. Pe scrisoarea de adio a lui Falrys s-au găsit doar amprente de unci femei. Cred

că aparțin doamnei Faltys. Cel puțin așa a recunoscut mai înainte...

— Prin urmare ea a ticluit scrisoarea.

— Sau altcineva, mai prudent decât ea.

În clipa aceea František își fripse degetele cu capătul chibritului ars, pe care-l aruncă înjurând în scrumieră.

Se făcu întuneric, convorbirea din sală se întrerupse, cea de pe ecran continua.

5 : — Ce-ar fi să numim altfel piesa noastră ?

2 : — Bineînțeles că mi-ar plăcea mai mult să joc într-o comedie.

3 : — Sau să încropim ceva de dragoste, ceva care să te lase cu gura căscată, nu alta...

1 : — Pentru asta-i prea târziu acum. Cu autorul ne-am fi putut înțelege înainte de începerea spectacolului. Acum, la jumătatea lui, e greu să-i mai schimbăm titlul, prea s-ar naște multe încurcături. Trebuie să jucăm ceea ce scrie în programul televiziunii.

2 : — Sîntem în emisie ?

1 : — Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza și propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

5 : — Iar în viață, legea destinului

Abia termină de rostit aceste vorbe, și Ajm se plecă, cu spatele către ecran, deasupra fotoliului.

František remarcă cu glas tare :

— Mácha a avut, se pare, dreptate... omul ăsta se poartă cam ciudat.

Suda nu zise nimic.

În clipa următoare imaginea fu prinsă de o altă cameră.

2 : — Eu, una, fraților, nu cred în destin.

3 : — Auzi, vine...

4 : — El ?

2 : — Fraților, cînd o să intre, am să-l izbesc cu Beethoven în cap... pe urmă îl legăm de fotoliu, da ?

Jindřiška luă de pe bibliotecă bustul de ipsos al lui Beethoven și totuși îl aprobă intenția. Pe pînă apăru cunoscuta caricatură stîngace a lui Neprakta și sub ea, cu litere strîmbe : Cei cinci asasini au pauză. Fiecare din cei cinci actori, repre-

zentati în caricatură, avea altă armă : un revolver, o sticlută cu otravă, o frîghie cu laț, un pumnal și o măciucă solidă.

În sală se făcu lumină și Tarantik, de la ferestruica pătrată a cabinei de proiecție, văzu cum František și Suda se ridicară în picioare ca să-și mai dezmoștească oasele. Îl mai auzi apoi pe František spunînd :

— Ajm ăsta ar trebui luat zdravăn la refec !

În același timp, tînărul operator, îmbrăcat în pantaloni de *cow-boy* și cămașă ecosez, i se adresă lui Tarantik :

— Dăm imediat și partea a doua, nu-i așa ?

— Așteaptă puțin...

Tînărul se arătă nemulțumit :

— Așteaptă, așteaptă, cunî așa ? Eu mi-am terminat lucrul la ora douăzeci și trei fix. Ia priviți la ceas, să vedeți cît arată acum !

Tarantik însă dispăruse din cabină.

Puțin mai tîrziu se auzi un ciocănit la ușa sălii de proiecție și Tarantik își făcu apariția. Înțelese imediat, după expresia fețelor lui František și Suda, că a picat într-un moment nepotrivit.

— Iertati-mă, de data asta mă aflu aici ca autor... În adevăr... aș vrea grozav să știu : fără glumă, ce impresie v-a făcut ?

Suda ridică din umeri.

— Dacă-i fără glumă, atunci am să vă spun că glumiți cu lucruri cu care de obicei nu se glumește...

— Dar a fost cel puțin bună... gluma aceasta ?

František avea alte griji pe cap ca să se mai gîndească și la calitățile artistice ale piesei. După întrebarea lui Tarantik, își dădu seama că nici n-ar fi putut să-i răspundă așa de ușor. E drept că nu rîsese niciodată, dar era greu să dea vina pe lucrare sau pe lipsa lui de umor. Pentru o comedie era nevoie, în primul rînd, de crearea unei atmosfere prielnice și de stabilirea contactului dintre spectatori și actori. De așa ceva nu putea fi vorba, în nici un caz, în clipa de față. František fu bucuros să-l audă pe Suda vorbind cu Tarantik despre aceasta,

deși se părea că și el era cam încurcat. Își scosese luleaua, pe urmă însă se răzgîndi și o băgă la loc, în buzunar.

— Crezi într-adevăr că toți cei cinci asasinii ai dumitale aveau motive să-l omoreze pe Jiří Xaver ?

Tarantík îi răspunse foarte serios.

— Cred că nici un motiv nu poate fi atât de grav, încît să justifice moartea unui om.

În fața unei asemenea convingeri nu mai puteau fi făcute nici un fel de obiecții, iar discuțiile n-aveau rost. Suda fu aproape bucuros că discuția a luat sfîrșit, așa că bătu cu degetul în ferestruica pătrată a cabinei de proiecții. Încăperea se scufundă iar în întuneric.

Același întuneric era și pe ecran. Se auzeau voci :

1 : — *Că nu e bună, bună moartea*

O simt chiar de la zău.

Căci de-ar fi fost frumoasă,

Ar fi murit și eu.

x : — Cine a spus asta ?

1 : — Cînd ? Atunci ? În vechea Grece ?

x : — Nu. Aici...

1 : — Eu.

x : — Mă doare capul. . Aprindeți lumina !

3 : — Lumina nu ajută. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

x : — Aprindeți lumina !

În același timp cu străfulgerarea luminii țîșni un țipăt. În fotoliu, într-o poziție nefirească, crispat, ședea Faltys. Fața nu i se vedea.

1 : — De ce nu zîmbești, Jiří Xaver ?

În jurul fotoliului stăteau cinci persoane. Trei bărbați și două femei : Ajmí, Hák, Pláteník, Škáloudová și Jindřiška. Pentru că prima dată nu primi replica așteptată, Hák își repeta întrebarea, puțin neliniștit :

1 : — De ce nu zîmbești, Jiří Xaver ?

Din nou tăcere.

— Sfîntă Fecioară ! țipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare. I s-a întîmplat ceva !...

Și deodată în jurul fotoliului se adună o grămadă de oameni, unu în combinezoane de lucru, alții în halate albe. Se

aflau printre ei și bătrînul Navratil, arhitectul Kálecký, operatorul Kejř, domnișoara Olga Vágnerová, Robert Roch, recuziterul Adamec și mai apoi Tarantík care, cu fața întoarsă spre obiectivul camerei, rosti :

— Oamenii buni, aici s-a săvârșit o crimă !

Cu asta, materialul înregistrat pe telerecording luă sfîrșit și lumina se aprinse iar.

Un timp se așternu o tăcere apăsătoare.

Suda își frecă ochii oboșiți.

— Ți ai rostit foarte sîrșec replica. Scriseseși episodul acesta pentru dumneata încă de mai înainte, sau a fost doar o improvizație de moment ?

František se aștepta ca Tarantík să sară iar în sus, dar de astă dată totul decurse în liniște.

Tarantík tăcea. Avea, ce-i drept, o mină de om învinuit pe nedrept, dar expresia aceasta nu era nouă, făcea parte din personalitatea lui, întocmai ca și cămașa de flanelă și scurta de piele.

După ziua de azi văd că am fost doar un cîrpaci banal, de duzină. Niciodată n-aș fi fost în stare să scriu ceva atît de fantastic ca cele petrecute azi în fața mea...

Era ceva adevărat în toate acestea. Adevărul viciei fusese de astă dată destul de crud. Tarantík se ridică de pe scaun încredințat că vor pleca cu toți din sală.

— Vă puteți imagina, se întoarse el spre Suda, ce-ar fi icos din situația asta o Agatha Christie, un Van Dine, o Sayers sau chiar Fiker al nostru ?

Întrebarea fusese pusă doar de dragul oratoriei, Tarantík nu așteptă răspunsul și continuă :

— Știți ce mă doare cel mai mult ? Faptul că am patruzeci de ani și că în urma mea n-am nimic, dech un gol. La vîrsta mea alții aduseseră pe lume un comisar Maigret, un Philo Vance, un Hercule Poirot, pe rotofeul Klubícek, sau... Tarantík se opri deodată și-l privi tăcut pe Suda.

— Mă uit la dumneavoastră și constat că aveți toate calitățile pentru a deveni un personaj literar, da zău, fără glumă... și tovarășul Koval le va avea cu timpul !

Suda respinse ideea rîzînd :

— Da de unde, domnule Tarantík, n-am să admit să facă nimeni din mine un Sherlock Holmes.

În fiecare om există însă puțină vanitate, și Tarantik conta pe asta.

- Mușcați mereu luleaua goală, vă dați seama ce detaliu splendid e acesta pentru caracterizarea personajului? În viață nimeni n-ar remarca, în mod normal, un astfel de amănunt, dar când citești așa ceva, atunci îl remarcă, nu zău, fără glumă...

Nici František nu luase în serios propunerile lui Tarantik, dar era dispus să vorbească despre ele.

— Ei, puțină reclamă n-ar strica, la urma urmei se lucrează mai bine după aia. Vinovatul se teme și face greșeli inutile

Tinărul operator în pantaloni de cow-boy apăru respectuos în ușă.

— Pardon, iertați că vă deranjez, aș vrea doar să știu dacă vreți să mai pun o dată filmul, ca să mi aranjez materialele.

Suda îi mulțumi, dar îi spuse că nu mai are nevoie de film. Tarantik remarcă :

— Începeți cu Ajm, nu ?

— De ce crezi dumneata asta ? Suda deveni atent.

— „păi, dacă scrisoarea de adio a lui Faltys a fost doar o farsă,,

— Cine ți-a spus ?

— Dumneavoastră. Tarantik zâmbi jenat. Am venit în timpul proiecției și n-am vrut să vă deranjez... Din cabină însă se aude orice cuvânt rostit mai tare...

Suda nu-l lăsă pe Tarantik să continue :

— În condiții normale, ați putea fi un interlocutor foarte bun, acum însă îmi călcați pe nervi.

Tarantik plecă trist, fără să mai spună nimic.

După plecarea lui, František îl întreabă pe Suda :

— Începem chiar cu el ?

— Cu cine ?

— Cu Ajm.

Primi însă un răspuns neașteptat.

— Nu, Începem cu tine, František.

21. Prima evaluare a faptelor

Mai întâi Suda îl rugă pe sergentul Halík să ceară trei cafele. Pe urmă, în prezența lui Václav, František și Suda începuseră să cerceteze materialul sursoi. În cele trei ore de lucru se adunase destul. Acum trebuiau să separe lucrurile esențiale de cele neesențiale și să așeze diferitele fapte într-o succesiune logică, să stabilească legăturile dintre ele. František spera să afle acum tot ce descoperise Suda după vizita la Faltys acasă.

Punctul de plecare pentru cercetările următoare era în primul rând falșa scrisoare de adio a lui Faltys. După expertiza dactiloscopică, în urma căreia nu se găseră pe hîrtie amprente necesare, era nelindinos faptul că un necunoscut, probabil asasinul lui Faltys, încercase prin această scrioare, să orienteze cercetările pe o pistă greșită. Cu această ocazie František atrase atenția și asupra altei împrejurări care, la fel ca și lipsa amprentelor, înălțura posibilitatea unui deces. Era vorba de întîmplarea cu scaunul căzut din cauza unui picior rupt, fapt care îl pusese pe Faltys într-o situație atât de ridicolă încît nici odată nu și ar fi putut o pregăti unghor. Asasinul n-a prevăzut probabil această complicație întîmplătoare, care s-a sfîrșit cu o palmă pe obrazul lui Adamec. Indochile lui Zbynek Cih mai cu seamă, apoi ale lui Jarantík, Kolečký și ale altor clișia, care exclusivă posibilitatea unui deces, s-au dovedit deci în dreptățile Suda își scoase luleana cu capătul nor, pregătindu-se, pe cît se părea, pentru o meditație mai îndelungă. Unele probleme rămăseseră încă nerezolvate.

— Dacă asasinul a vrut să simuleze sinuciderea, atunci a făcut-o destul de stîngaci, reflectă Suda. Nu pricep cum de a putut uita amprente! Fără ele, oricînd se poate constata că nu Faltys a scris scrisoarea, ci altcineva. A fost o neglijență gravă din partea asasinului, pentru care încerc, deocamdată fără sorți de izbîndă, să găsesc o explicație logică. A inventat atîtea detalii complicate, și a pus la punct întregul plan al acțiunii, astfel încît diferitele ei părți să se îmbine ca zîmșii unei roți; să fi uitat totuși un lucru atît de important?

Lui František i se părea exclusiv.

— Totuși în elaborarea unui plan atît de complex putea foarte ușor să i scape unul din detaliile esențiale. Sau poate că greșeala s-a comis în timpul aducerii la îndeplinire a planului

Deocamdată, Suda nu discuta în contradicție cu František. Lăsase la o parte toate supozițiile incerte plecând doar de la fapte cunoscute. Așadar, falsa scrisoare fusese lasată pe masă de unul din cei care participaseră la constatarea din ajun în biroul lui Faltys. Suda aflase numele lor de la doamna Faltys și acum le repeta ca să le țină mai bine. Fuseseră în total opt. Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbyněk Číž, Skakoudová, Frantík și secretarul literar Vorlíček, pe care nu îl cunoscuseră și nu îl întâlniseră pînă acum, pe urma artistului Kalichý, domnișoara Vagnerová și Robert Roch, care venise însă mai târziu. Se părea că ăștia sînt toți. Suda își amintu apoi că printre suspecti se afla și Apra care, ce i drept, venise abia a doua zi dimineața, în împrejurări cam nefericite, dar care, la fel cu toți ceilalți, avusese prilejul să lase scrisoarea falsă pe birou. František n-o pierduse de pe lista suspectilor nici pe doamna Faltys. Pe scrisoare rămăseseră amprentele ei, deși acestea putuseră fi lavate ulterior, după găsirea ei. Suda obiectă, susținînd că printre suspecti pot fi incluse doar acele persoane a căror prezență în ambele locuri, vineri seara la Faltys acasă și sîmbătă dimineața și seara în studiourile televiziunii, fusese dovedită. Doamna Faltys nu participase la emisiune, nu fusese pe platou în momentul crimei, și nici chiar în clădirea televiziunii.

În același fel putea fi uciș din cauza, de pildă, și recuzitorul Adamec și maștrii de lumină Haukvik și Bricekha. Că de altfel toți operaseră. Mafas, Hejř și Pangrac, chiar dacă acesta din urmă se certa rău cu Faltys pentru orice fleac. Nici unul din ei nu participase însă la constatarea de aseară de la Faltys. Dintre actori, aveau un alibi doar trei: fara de ȧptesprezece ani, Jindřicha, Emil Hak și cel care plorase la Kroměřize. František nu și putea aminti numele lui.

În acel moment, plutonierul Halík îl întrerupse pe František pentru a raporta ce aflase în legătură cu actorul Pláteník și călătoria lui la Kroměřize. După declarația sa, urma să locuiască la hotel „Central”. La Kroměřize nu exista însă nici un hotel „Central” și nici nu se știa nimic deocamdată despre vreun spectacol de estradă al artiștilor prageri. Pláteník, după cîi se pare, minșise, și ei îl crezuseră.

Suda înclină zîmbînd capul. Îi spuse apoi lui Halík să găsească adresa lui Pláteník din Praga și să-l cheme la un interogatoriu suplimentar.

František era de părere că Pláteník ştia ceva important şi că nu vrea să vorbească pentru a nu fi amestecat. De aceea vru-
sesse probabil să dispară aşa de repede.

Nu avea sens să se ocupe în mod amănunţit de toţi, ci pen-
tru început numai de cei în cauză. Se pare că vor trebui să-l
şteargă de pe lista celor suspecti şi pe secretarul literar Vorlíček,
care, deşi participase la înfrunzirea de la Faltys, nu fusese în
studio în timpul emisiunii şi nu putuse prin urmare să pregă-
tească asasinatul. S-ar fi zis că nici regizorul Glanc nu intrase
în momentul critic pe platou, dar în privinţa lui nu erau prea
siguri.

Prin eliminare treptată, cerul suspectilor se strîngea din
ce în ce.

— Ajm, Škáloudová, Tarantík, Kálecký, Zbyněk Číž,
machiorul Ruch... şi Vagnerová, František nu uitase pe ni-
meni, şi numise în adevăr pe toţi.

Suda făcu o pauză pentru a-şi bea cafeaua.

— Cred că Vagnerová nu poate fi socotită suspectă, con-
tinuă el după o clipă. Spun : cred, deoarece va fi nevoie să mai
verificăm. Vagnerová aproape că nu-l cunoştea pe Faltys, abia
vorbise de cîteva ori cu el. Jan Faltys lucra pentru prima dată
la televiziune. Mă îndoiesc că relaţiile dintre ei ar fi depăşit
vreodată cadrul strict profesional. Olga Vagnerová nu e tipul
vampei pentru care barbaţii îşi pierd capul, cu altu' mai puţin
Faltys, iar alte relaţii nu puteau avea.

— Dar Tarantík ? obiectă František.

Suda înclina aprobator capul.

— Tarantík se află în aceeaşi situaţie. Spune că nu-l cu-
noştea pe Faltys dinainte şi asta-i probabil adevărul. M-am gîn-
dit la el. Deocamdată e suspect, pentru că ni se bagă mereu în
ochi. Îşi explică, e drept, intervenţiile foarte active prin faptul
că vrea să-l scoată pe bietul Ajm basma curată. Eu însă nu
cred să-i pese prea mult de prieten. Sleguinţa lui mi se pare că
are cauze mai egoiste. Speră mai degrabă să roască din aface-
rea asta un material palpitant pentru noul său roman.

František completează îndoielile lui Suda cu alte amănunte.
Se gîndea că dacă Tarantík ar fi vrut să prezinte asasinarea
lui Faltys ca pe o sinucidere, atunci probabil n-ar fi uitat un
lucru atît de esenţial ca amprente. Doar ele joacă un rol im-
portant în orice carte cu detectivi şi desigur că şi în romanele
lui poliţiste.

Dar chiar dacă toate aceste amănunte ar fi corespuns, principalul tot ar fi lipsit: motivul crimei. Faltys și Tarantík aveau desigur relații firești de politețe, impuse de regulile conviețuirii în societate, dar personal nu nutreau unul față de celălalt decât indiferență. Nu se deranjau în nici un fel unul pe celălalt, nu luptau să obțină același lucru: o funcție, o femeie sau un bun material, pur și simplu între ei nu exista nici un motiv de dispută. Ba mai mult, Tarantík, prin moartea tragică a lui Faltys, ratase succesul premierei sale, în care își pusese desigur multe speranțe.

Pentru Irena Škaloudová, moartea lui Faltys era destul de nefolositoare, ba mai mult chiar. Prin ea, nu numai că pierdea un venit regulat, foarte necesar față de cheltuielile ridicate ale modului ei costisitor de viață, dar era lipsită și de intervențiile la fel de regulate ale lui Faltys, fără de care numele Irenei Škaloudové ar fi repede uitat și distribuirea ei în roluri ar fi foarte limitată. Suda caracteriză foarte bine această situație. Moartea fizică a lui Faltys ar putea însemna moartea socială a Irenei Škaloudové.

În plus, František se îndoaia că Škaloudová ar fi avut destul talent și imaginație pentru a juca un rol atât de complex. Aici se vedea însă din nou o anumită subapreciere a inteligenței feminine, caracteristică lui František.

Așa că Suda rise, iar František pricepu că a luat-o razna. Discuția continuă.

— Cine a mai rămas?

Pentru verificare, Suda pusese în fața lui František lista inițială întocmită de bătrînul Navrátil, din care cătaseră pe rînd numele diferiților oameni cercetați. Băuseră de mult cafeaua, dar discuțiile în legătură cu cei suspecti continuau. Doar patru nume rămăseseră nebuifate și František le citi cu glas tare:

— Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, Roch... și Ajm. Cel mai puțin suspect părea fără îndoială Zbyněk Číž. František nu putea uita mai ales pledoaria înflăcărată prin care apăraseră concepția optimistă despre viață a lui Faltys și negarea oricărei posibilități de sinucidere. Dacă el ar fi fost asasinul, și-ar fi tatat singur craca de sub picioare. S-ar mai fi putut întimpla desigur ca toate acestea să nu fie decât o manevră de camuflare. Al doilea care respinsese cu energie ideea

sinucideru, și care rămăsese totuși printre cei patru suspecti era arhitectul Cyril Kalecký.

Deodată îi trecu ceva prin minte, făcându-l să sară în sus și să se plimbe nervos prin birou. Dacă făptașul n-a fost singur, dacă au fost doi? Dacă s-au înțeles între ei? Nu voia însă să vorbească despre asta cît timp nu era sigur că apreciasse just toate consecințele reale ale acestei probabilități.

Suda îl observa amuzat. Știa precis ce-l frământă și, pentru că tăcerea lui Franušek dura prea mult, vorbi el în locul lui :

— Nu cumva doamna Faltys și arhitectul Kalecký s-or fi înțeles să-și facă serviciu reciproc?

Surprins, Franušek se opri locului, privindu-l cercetător pe Suda.

— Și tu crezi asta?

Suda clătină negativ capul :

— Eu nu, tu.

— M-am gândit la asta, recunosc lui Franušek, dar se pare că n-am dreptate. Declarațiile lor sînt prea diferite atît în problemele esențiale cît și în detalii. Dacă ar fi fost înțeleși, n-ar fi spus unul ceva și altul altceva.

— Poate că dimpotrivă, zîmbi Suda, dacă ar fi vorbit amîndoi la fel, atunci oricine și-ar fi dat seama că sînt înțeleși.

Franušek trebui să-i dea dreptate lui Suda. Abia acum începu să aprecieze logica precisă a raționamentelor sale.

— Declarația lui Kalecký nu corespunde cu cea a doamnei Faltys în două puncte : posibilitatea sinuciderii și caracterizarea convorbirii lor telefonice, continuă Suda. Kalecký a afirmat că doamna Faltys a fost surprinsă și profund consternată de vestea morții soțului ei ; doamna Faltys însă a declarat că a știut mai dinainte, de cînd luase cunoștință de scrisoarea de adio a lui Faltys, și că vestea telefonică i-a confirmat doar ceea ce aștepta să se îndeplinească. Kalecký a negat că ar nutri pentru doamna Faltys vreun sentiment intim, fapt pe care însă ea nu l-a negat. Mai degrabă îmi vine să cred că s-au înțeles între ei în ce privințe anume să difere declarațiile lor, pentru ca să nu-i bănuiască nimeni că ar fi înțeleși.

Franušek merse mai departe decît Suda cu raționamentul, gîndindu-se și la motivul pe care l-ar fi avut.

— Doamna Faltys nu era prea fericită în căsnicie...

Nu te pripă, František, nu te pripă, îl potoli repede Suda. Problemele triumfului se rezolvă pe o cale mai puțin complicată, fără scaun electric și fără un public de milioane.

František se gîndi în clipa aceea că nu mai pricepe nimic.

Asta înseamnă că ne-ar mai rămîne doar Ajm...

— „și Robert Roch, îl completează Suda. Dar n-au rămas la urmă, ci mai degrabă la început, František...

Suda se întoarce apoi spre plutonierul Halík, rugîndu-l să-l introducă pe Vilem Ajm.

22. *O prietenie tristă*

— De ce v-ați dus la Faltys? Mă refer la dimineața de azi...

Fața lui Ajm purta acum urmele unei oboseli și mai evidente. Trosnetul încheieturilor nu mai era un obicei, ci o manifestare a nervozității.

— Mi-a telefonat astă-noapte, acasă.

František îi prînze vorba din zbor.

— De unde?

— De undeva din oraș. Probabil dintr-un restaurant.

Cealaltă întrebare o puse Suda:

— Ce vă face să credeți că a telefonat dintr-un restaurant?

Ajm tăcu o clipă și František nu era sigur dacă își caută abia acum justificarea impresiei avute sau încearcă să-și amintească împrejurările.

— Îl auzeam slab, spuse în cele din urmă. Pe lîngă asta, mai urla în aparat și un disc cu mambo, mambo cucu... și apoi a spus ceva în afara receptorului: Domnule frac, fă-mi socoteala!

— Cam cît era?

— ..ceasul?

— Da.

— Aproape miezul nopții.

— Unde v-a telefonat?

Acasă... dormeam de mult. M-a trezit. Așa că n-aveam nici o poftă de conversație în clipa aceea, nici chiar cu oameni mai simpatici decît Faltys.

— V a spus de ce trebuie să-l vizitați ?

— Nu.

— Dar ce v-a spus ?

— Aproape nimic... doar că vrea să vorbească cu mine.

A insistat foarte mult. M-am dus la nouă și l-am așteptat aproape o oră.

— V-a spus când urma să vă întâlniți ?

— Zicea că dimineață, înainte de repetiția generală. A fost o glumă proastă din partea lui, nu înțeleg pur și simplu ce rost a avut. Glanc m-a făcut cu ou și cu oțet pentru că din cauza mea a întârziat repetiția.

František observă că vorbise fără nici o poftă despre asta.

— Nu cumva vă amintuți, conună Suda, ce se afla pe biroul lui Faltys ?

— Nu, nu-mi amintesc.

De astă dată Ajm răspunse cu o grabă inutilă. Ambii anchetatori observară acest lucru, de care chiar și Ajm își dădu seama, căci păru stinjenit. Aruncă o privire speriată plutonierului Halik care ședea deoparte și manevra magnetofonul ce înregistra interogatoriul cuvînt cu cuvînt.

— Am să vă dau o mîna de ajutor, zîmbi Suda. Se afla *Peer Gynt*, vă amintiți ?...

Ajm tăcu.

— Mai era un scenariu de televiziune, continuă Suda.

— Scenariul piesei de azi.

— Da. Se poate...

— Și încă ceva...

— Ce ?

— Nu juca teatru cu noi, domnule Ajm, n-are nici un sens, fii rezonabil...

Ajm zîmbi acru :

— Și dacă nu sînt ?

Suda i se adresă pe un ton părintesc, de dejană.

— Ba da, ești... iar prietenii te iubesc. De cîte ori are prilejul, Farantík pune o vorbă bună ca nu cumva să nedreptățim un om atît de bun ca dumneata. Vorbește cu atîta convingere încît eram cît pe-aci să-ți dăm crezare, dacă n-ai fi strînat singur totul.

Ajm protestă minios :

— N-am rugat pe nimeni să-mi fie avocat.

Suda îl cuprinse pe Ajm cu mîna pe după umeri :

— Credeam că sînteți prieteni...

Iertați-mă, desigur, asta-i din cauza nervilor, spuse abătut Ajm. Mă doare cumplit capul, da, bineînțeles, sîntem prieteni. Dar, cum să vă spun, e o prietenie dictată de împrejurări, de compasiune. Ca să ne consolăm. Cînd doi oameni nebagăți în seamă se adună împreună și încep să se lingusească unul pe altul, atunci amîndurora le va fi mai rău. Am vrut să fac mai mult decît am realizat pînă acum, dar probabil că niciodată nu voi putea face ce am vrut și ce mi-am promis mie însumi. Cred că la această conștiință a propriei sale nerealizări ajunge orice om, sau aproape oricine. Cîst sîntem copii, ne facem planuri să atingem luna de pe cer, dar pînă la urmă sfîrșim uîrîndu-ne pe jos, ca vînzători de țigări, coșari..., sau artiști mediocri. Tarantik e în aceeași situație. Între noi există totuși o deosebire, nu știu cum să spun... eu nu mă craniponez, ca el, nu alerg și n-am alergat niciodată după glorie, am prețuit întotdeauna munca, prilejul de a munci bine, asta m-a interesat în primul rînd.

— Dar pe Tarantik ?

Ajm se opri, tăcu o clipă, după care, renunțînd la îndoielile anterioare, spuse :

— Și pe el, desigur... nu știu ce rost au toate astea.

— De cînd vă cunoașteți ?

— Cam de doi ani... destul de mult și totuși socot că nu ne cunoaștem. Na ne potrivim sau cel puțin așa cred. Ascunde în el destul de multe lucruri... ca și mine de altfel. Dacă cineva a reușit sau nu să ajungă sus, asta, vă rog să mă credeți, nu se datorește vreunor cauze obiective și nici socialismului. E greu să dai vina pe altcineva și Petr, adică Tarantik, n-a vrut niciodată s-o înțeleagă...

Trebuie să remarc că Tarantik a vorbit mai frumos despre dumneata... și despre prietenia dumneavoastră, spuse maestrător František.

Suda li reproșă și el :

— În multe privințe sînteți sincer, dar în altele nu.

— Nu știu la ce vă referiți.

- Ați văzut pe biroul lui Faltys *Peer Gynt*, după cum ați recunoscut, precum și un scenariu pentru televiziune, lucru pe care de asemenea l-ați recunoscut., dar mai era ceva, spuneți-ne ce anume !

Ajm ridică din umeri și tăcu.

— Nu cred că n-ai văzut nimic. Suda ridicase glasul și accentua cuvintele. Era pentru prima oară de la începutul anchetei când František îl vedea atât de nerăbdător.

Ce ar fi trebuit să vad, după părerea dumneavoastră ?

— Un plic.

Ajm clăună capul, în semn că nu văzuse nimic.

Un plic alb, obișnuit, la aduceți-va aminte, nu era lipit. Șuți că era acolo și șuți ce conținea.

— Ba nu știu.

Suda oftă obosit.

În plic era o scrisoare care conținea exact ceea ce dumneata încerci să ne faci să credem. Scrisoarea de rămas bun a lui Faltys. Suicidarea.

Ajm tăcea.

Ați rămas singurul care susține această variantă, sau cel puțin o credeți, altă explicație nu am. Ie că ați dat crezare falsei scrisori și acum vă este jenă să recunoașteți că ați citit o corespondență străină, ie că... Suda făcă o pauză, sporind prin aceasta dramatismul situației : Ie că scrisoarea de adio a lui Faltys ați scris-o chiar dumneavoastră.

Ajm nu răspunse nici de data aceasta nimic, ci doar își sprijini fruntea în palme și abia după o clipă oftă sfîșietor.

- Mă doare cumplit capul

Făcea impresia că se afla la capătul puterilor, dar interogatoriul nu se sfîrșise încă.

— Despre firul acela ce aveți de declarat ?

— Despre care fir ? Ajm clăună iar din cap. Nu știu nimic despre nici un fir.

— L-ați legat de piciorul scaunului

Ajm repetă cele spuse mai înainte :

- Nu știu nimic despre nici un fir.

Trebuiră să-l invite în sala de vizionare și să prolechteze din nou, special pentru el, o parte din imprimarea pe tele-recording a adaptării pentru televiziune.

Ajm privea răăcit ecranul. Șua dinainte ce va urma.

Hák, în smochung, răsfoind cartea în joacă, roști :

— Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza și propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

Ajm, în rolul contabilului, încuviință din cap.

— Iar în viață, legea destinului. Abia termină de spus aceste cuvinte, că, deodată, înțors cu spatele spre cameră, se plecă deasupra scaunului, de parcă ar fi căutat ceva pe jos.

În clipa următoare, imaginea fu preluată de o altă cameră și se auzi glasul Jindřiškai :

— Eu una, fraților, nu cred în destin...

František nu urmărea proiecția. Nu-și desprindea nici o clipă privirea de pe fața lui Ajm.

— Dumnezeuai era cel care te-ai aplecat ?

Ajm tăcu. Era de altfel doar o întrebare retorică, ce nu aștepta răspuns.

— Ce căutai pe jos ?

— Pieptenul.

— Pieptenul ? Cum așa ?

— Mi-a picat... din buzunar.

Următoarea întrebare o puse Suda :

— Așa era rolul ?

— Nu... a fost o întâmplare.

— Întâmplare ? František clătină capul. Îi era milă de Ajm, avea impresia că nu se va putea descurca din plasa aceasta de întrebări.

— Da, o întâmplare, repetă cu încăpăținare Ajm, credeam că sînt în afara obiectivului.

— Și noi credeam că ți-ai închipuit așa ceva, dar asta nu explică nimic.

— Ce să explice ?

— De ce te-ai aplecat...

— Pentru pieptene.

Refrenul se repeta, așa că Suda întrerupse discuția.

Nu fi naiv, domnule Ajm, nu putem crede asta, zău așa. Nu ne privi cu atîta amărăciune, doar nu-ți răicim capul. Cu toate protestele tovarășului Tarantík, va trebui deocamdată să te consideri... reșnut.

23. Întrebări fără răspuns

Nici cel de-al doilea interogatoriu nu decurse ușor. Robert Roch luase o atitudine obraznică, deoarece nu bănuia că Suda și František știu destule despre el. Fața și așa asime-

trică a lui Roch era strîmbată de o grimasă răutăcioasă. Se-măna cu Quasimodo, clopotarul de la Notre Dame, al lui Hugo. Nu răspundea decît la anumite întrebări, la altele pur și simplu tăcea.

— Dă-ți seama, omule, ești singurul amestecar în istoria asta care n-ai spus adevărul.

— Asta o spuneiți fiecăruia.

— De unde știți ?

— Îmi închipui, și se strîmbă din nou. František admira răbdarea fără margini cu care Suda conducea interogatoriul. El nu s-ar fi putut stăpîni și l-ar fi zvirlit pe ușa afară.

— Ce ai căutat la Faltys acasă ?

— O carte.

— Ce fel de carte ?

— De citit... După o clipă Roch își dădu el însuși seama că răspunsul lui e mai curînd penibil decît spiritual și adăugă : Zvonokosy...

— De ce Zvonokosy ?

— Cică are acolo niște chestii nostime.

— Faltys știa ?

— Peșemne că da, de vreme ce m-a chemat.

— Cînd trebuia să te duci după carte ?

— Aseară.

— De ce ai așteptat să plece toți ?

— N-am așteptat nimic, m-am dus cînd m-am dus, asta-i tot.

Următoarea întrebare i-o puse František, care se afla în spatele lui.

— Doamna Faltys a mers cu dumneata ?

— Unde ?

— În biroul lui Faltys.

— Nu. Dar de ce vă interesează ?

— Pentru că este important.

Roch sări de pe scaun și începu să se agite, strigînd furios :

— Aha ! I s-a furat ceva ! Ceasul deșteptător ? Ori perdelele ?

Suda nu luă în seamă enervarea lui Roch.

— Nu-ți amintești ce se afla pe birou ?

Dacă văzu că enervarea sa nu și face efectul, Roch se așază la loc.

— Pe un birou se află totdeauna câte ceva.

— Spune-ne mai precis ce anume.

— Probabil niște hîrui, nu?

— Îți amintești ce fel?

Roch, cu atenția trează, răspunse la întrebare cu o altă întrebare:

— Ce mă interesează pe mine, asta-i iar vreo întrebare de încuetoare, nu-i așa?

— Nu, e numai un exercițiu de memorie pentru dumneata.

— Am o memorie proastă.

— Asta se vede.

Roch se strîmbă cu un aer de îndoaială

Știau însă și altele despre el, un lucru mai sigur decît faptul că are memorie slabă. Asta datorită plutonierului Halik. Acesta luase interogatoriul tuturor celorlalte persoane care nu erau suspectate direct. Dacă ar fi lucrat superficial, ar fi rămas tăcut un indiciu extrem de important. Decoratorul Antonin Skrbek îl înșuțase pe Halik că Roch îi dăduse joi șapte mii de coroane, ca rest din suma stabilită ce trebuia achitată pentru materialul necesar construcției unei cabane personale. Skrbek era mustru timpuriu și în timpul liber, slințita și dumnică, lucra cu încă un coleg al lui la ridicarea unei cabane pentru Roch, în apropierea barajului de la Slapy. Bani îi fuseseră dați joi, deci cu o zi înaintea crimei și o zi înainte de cearta dintre Robert Roch și Faltys, în care se pomenise despre o sumă de bani -- zece mii -- pe care Roch trebuia să i-o înapoieze lui Faltys. Nici n-a mai fost nevoie să fie chemat Antonin Skrbek pentru confruntare. A fost destul să i se pomenască numele, că Roch și-a și dat seama cum stau lucrurile. I se citea asta pe față. Expresia răutăcioasă și aroganța dispăruseră, făcînd loc unei spaime pe care nici nu încerca să și-o ascundă.

— Bani pe care i-ai dat joi lui Antonin Skrbek erau de la Faltys, nu-i așa?

— Nu.

— Dar ai cui erau?

— Ai mei.

Roch continua să mintă, deși, dacă s-ar fi gîndit cît de cît, ar fi putut să-și dea seama că nu-l crede nimeni.

— Cum i-ai obținut?

— Am făcut economii.

— Dar cele zece mii de coroane necesare cumpărării parcelei de lângă Slapy ? Tot din economii le-ai obținut ?

— Da.

La ce casă de economii îți faci de obicei depunerile ?
Il persiflă František. M-ar interesa și pe mine.

Roch tăcu considerându-se jignit. Se auzi însă din nou glasul lui Suda. El și František puneau întrebări cu rîndul, cînd unul, cînd altul.

— Sau i-ai moștenit de la bunica ?

Roch continua să tacă, dar nu mai zîmbea.

Nu cumva i-ai cîștigat la loterie ?

Din nou nici un răspuns.

— Ori îți i-a dat cineva ?

Tăcere.

— Nu-i așa că îți i-a împrumutat Faltys ?

Roch se încăpățîna să tacă.

— Azi-dimineață îți-a cerut banii înapoi, nu-i așa ?
De ce ?

Cel anchetat rămase și de astă dată mut.

— Oare într-adevăr te-ai dus ieri la Faltys doar pentru cartea aceea ?

Tăcerea continua.

— Nu vrei să vorbești, nu-i nimic, avem timp. Suda nu-și pierduse calmul său zîmbitor. Iu însă amabil și în cunoștință de faptul că ești reținut...

24. Joc cercetășesc

Suda îi atrase atenția lui František asupra unui amănunt semnificativ, la ambele interogatorii. Nici Ajm, nici Roch nu au vrut să recunoască că au văzut un plic pe biroul lui Faltys. S-ar fi putut întîmpla desigur ca printre-un concurs de împrejurări să le fi scăpat atenției, dar amîndoi rămăseră destul de mult timp în încăpere, astfel încît această posibilitate părea puțin probabilă. Il surprindea însă mai ales atitudinea lui Vilem Ajm. Doar el fusese ultimul care intrase în camera lui Faltys. Prin declarația sa, atrăsese bănuielile mai cu seamă asupra sa și doamnei Faltys, care putea intra oricînd în biroul soțului ei și, prin urmare, ar fi putut ori-

cînd pune pe masă presupusa scrisoare de adio. Din felul în care Suda și Frantisek conduseseră interogatoriul, Ajm și-ar fi putut da seama că posibilitatea unei sinucideri este exclusă și că scopul cercetărilor era doar acela de a-l descoperi pe asasin. Iar dacă asasinul ar fi fost Ajm, s-ar fi gîndit în primul rînd la un alibi și n-ar fi atras atenția asupra sa, ci mai degrabă asupra altcuiva. În cazul unei comportări contrarii, se puteau enunța două ipoteze: fie că în loc de zece suspicțiuni vagi, Ajm se hotărîse pentru una singură și voia să atragă atenția asupra doamnei Faltys și a omului care o ajutase, fie că nu era el asasinul. Dar chiar dacă nu el este asasinul, ar fi putut la fel de bine să fi mințit sau să fi spus adevărul cînd a afirmat că n-a văzut scrisoarea cu pricina. Dacă a mințit, a făcut-o pentru că i s-a parut penibil să-și dezvăluie indiscreția și să recunoască faptul că a citit pe ascuns o scrisoare care nu-i era adresată. I ar fi fost penibil și pentru că, în felul ăsta, s-ar fi explicat perseverența cu care a apărât teza sinuciderii lui Faltys, de vreme ce această teză nu se sprijinea de fapt pe trăsăturile de caracter ale lui Faltys, ci doar pe confuzia provocată de falsa lui scrisoare de adio. Dacă însă n-a mințit și e adevărat că n-a văzut scrisoarea, atunci ar fi posibil ca aceasta nici să nu se fi aflat încă pe masă, ci s-o fi pus mai tîrziu doamna Faltys.

Frantisek îi spusese lui Suda că și scoate pălăria în fața logiei lui și chiar acesta era adevărul.

Suda însă îi răspunse în glumă să și lase deocamdată pălăria pe cap, pînă ce vor fi în situația să-l vîră în ea și pe asasin.

În continuarea cercetărilor, Suda se gîndi că lucrul cel mai interesant ar fi să afle dacă vreunul din cei care au participat la întîlnirea din seara precedentă a observat plicul de pe masă. În acest fel, declarațiile lui Roch și Ajm ar putea fi privite în altă lumină și amîndoi ar înceta să mai fie suspecti. Asta însemna conducerea și confruntarea a șase interogatorii. Suda începu cu Tarantik. Îl interesa în primul rînd ceea ce nu aflate de la doamna Faltys. Voia să știe cine a plecat ultimul de la întîlnirea din seara precedentă.

Vreți să spuneți din încăpere?

Întrebarea fusese destul de neașteptată și Tarantik avu nevoie de timp ca să se orienteze. Își chinu memoria atîta, încît lui Frantisek i se păru puțin cam nefiresc.

— „...ultimul din încăpere? Nu, nu știu, zău, fără glumă, habar n-am.

Suda puse aceeași întrebare și Irenei Škáloudová, atrăgându-i atenția că s-a adresat și lui Tarantůk și doanuci Faltys, fără rezultat însă.

— Nu mă miră, răspunse cu un zîmbet ușor Škáloudová, ba chiar o înțeleg pe doamna Faltys că nu-și amintește. Ultimul a plecat arhitectul Kálecký.

Kálecký nu negă.

— Da, m-am întors după mănuși.

— De unde?

— Din vestibul. Îmi pusesem haina cînd am constatat că-mi lipsesc mănușile. Eram chiar pe punctul de plecare. Glanc mi-a spus că le-a văzut pe birou...

— Și erau acolo?

— Da, lângă scenariu. Nu pricep cum de nu le zărisem mai înainte.

Lui František situația i se păru ciudată. Un musafir nu-și lasă de obicei mănușile pe birou, într-o locuință străină, ci le pune alături de palton, în vestibul. Kálecký recunoscuse justetea observației, dar nu găsi nici o explicație valabilă.

— Nu știu cum s-a întîmplat... nu-mi amintesc să fi lăsat mănușile pe masă, dar din moment ce erau acolo, așa trebuie să se fi petrecut lucrurile. Întrebați-l pe regizorul Glanc, el mi-a atras atenția.

Suda însă nu-l lăsa pe Kálecký să plece.

— Spuneți că mănușile se aflau lângă scenariu... Se mai afla ceva acolo?

— Nu știu, le-am luat aproape fără să mă uit. Înțelegeți, ceilalți așteptau afară pe scări și toți erau grăbiți, îi auzeam pe Vorlíček cum mă strigă...

— Mănușile vi le-ați pus în cameră, sau afară pe scări?

— Pe drum.

— Cînd i-ați ajuns pe ceilalți aveți deci mănușile în mîni?

— Nu sînt sigur, dar cred că da.

— Înainte de asta n-ați observat pe masă o scrisoare sau un plic ?

— Nu, atunci n-am văzut nimic.

— Dar când ?

— De fapt, niciodată. Kálecký se văzu pus deodată într-o evidentă încurcătură. Dar.. mi-a telefonat doamna Faltys. Mi-a spus azi la telefon că se afla acolo o scrisoare.

*

Regizorul Glanc confirmă declarația architectului Kálecký cu privire la mânuși și la alte amănunte lipsite de importanță.

Da, am văzut mânușile când plecam, mi-am luat de pe masă pachetul de țigări și chibriturile...

— Așadar ați observat mânușile abia la plecare ?

— Da.

— Unde erau mai înainte ?

— Înainte ? Hăabar n-am. Glanc adoptase atitudinea lui de om superior și absent la cele din jur — probabil acolo unde fuseseră tot timpul. Pe masă.

— Ce mai era pe masă ?

Glanc se arată ofensat.

— Știi, eu am în cap destule alte lucruri, mai importante decât acela de a băga de seamă ce se afla pe biroul lui Faltys.

— Da, bineînțeles, încuviință Suda, ați vrut desigur să spuneți că în istoria asta v-ați aflat în afara jocului, nici măcar n-ați pus piciorul, fie și o clipă, acolo unde s-a comis crima...

Glanc nu remarcă ironia din glasul lui Suda, dădu țeapăn din cap și adăugă :

— Da, exact, asta voiam să spun...

Suda tăcu, își scoase luleaua și începu să-i roadă muștiucul. Glanc se folosi de pauză, ca să întrebe :

— Pot pleca ?

— Da, dar peste o clipă... mai întâi spuneți-mi : ce se afla pe biroul lui Faltys ?

Glanc ridică sprâncenele cu un aer de martir.

— Întrebările astea îmi amintesc de un joc cercetășesc. Comandantul detașamentului ne lăsa să privim zece obiecte, timp de un minut, și apoi le acoperea cu un lighean și ne punea să le numim, notându-ne pe fiecare după numărul de obiecte corect amintite.

Suda zîmbi.

- Incercați în acest caz să vă întoarceți la anii cercetărilor Glanc ridică din umeri și, pentru a sublinia ridicolul situației, începu să recite cu glas monotonic, ca un elev scos la lecție :
- Îmi amintesc că se afla *Peer Gynt*, ediția broșată din patruzeci și opt, în traducerea lui Bohumie Máthesius
- De ajuns. Și altceva ?
- Cred că nimic altceva..., doar țigările mele, pe care le-am luat și le-am băgat în buzunar.
- Nu se mai aflau cumva mânușile arhitectului Kalecký ?
- Ba da, desigur.
- Și scenariul ?
- Da, era și scenariul acolo.
- Și pe el un plic alb, nu-i așa ?
- Un plic ? Nu știu. Ce fel de plic ?

Nici Zbyněk Číž nu-și amintea să se fi aflat ceva deasupra scenariului.

— L-am luat de la Tarantik și l-am pus pe birou. Ce s-a mai întâmplat nu știu, m-am dus în hol după palton, ceilalți se ridicaseră în picioare...

— De ce toți deodată ?

— Il mai așteptau de fapt numai pe Tarantik, care îi ținea pe loc. Mai făcuse unele tăieturi și se monomondise cam mult cu asta. Trebuia să fim de mult la „Mecenas”. Stabilisem să ne întâlnim acolo. Ajm, Flak, Jindřiška și încă vreo cîțiva din echipă, de aceea se și grăbea Laliys atîta. Dacă ar fi știut că la „Mecenas” ne aștepta doar Flak, probabil n-ar mai fi plecat nicuieri.

— Nu voia să-l întâlnească ?

Číž ridică din umeri.

— Nu prea-și aducea aminte de numele lui. La „Mecenas” nici nu și-au dat bună seara.

— De ce ?

Číž dădu din mîna.

— În privința asta, adresați-vă mai degrabă unor buni cunosători ai vieții, ca de pildă Tarantik, Kalecký sau analiticul Vorlíček.

La următorul interogatoriu nu fu însă invitat nici unul din cei trei propuși mai sus, ci numai domnișoara Olga Vag-

nerovă. Încă de la început, văzînd-o palidă și nervoasă, Suda încercă s-o liniștească.

— Nu vă fie teamă, vrem doar să vă punem o întrebare pe care am adresat-o și celorlalți. Încercați să vă amintiți cine a plecat ultimul de la ședința de aseară din casa lui Faltys.

— De aseară? întrebă Vágnerová, mușcîndu-și buza de jos, poate de alaltăseară. Azi e duminică, ora două după miezul nopții...

În meticulozitatea acasta contabilă se vădea nu numai profesia ei, ci și dorința de a cișuga timp pentru a se calma. Lui Suda îi trecu prin minte că poate s-a înșelat, subapreciînd-o pe fata aceasta.

— Nu știu cine a plecat ultimul, în prag m-am ciocnit de Vorlicek, care m-a făcut loc să trec.

— Faltys mai era în birou în acel moment sau vă aștepta în hol?

Olga Vágnerová încercă să-și amintească.

Nu știu unde era, poate în cameră, lângă cuier l-am întîlnit pe Čiž și încă pe cineva, cred că pe Tarantik...

Am auzit că Tarantik mai făcuse încă unele modificări în scenariu în seara aceea.

— Da, din cauza asta ne-am și întîlnit de fapt acasă la Faltys. Modificările se refereau chiar la rolul lui Faltys. Le propuseseră Vorlicek și Čiž, dar lui Tarantik nu-i prea reușea lucrul, probabil pentru că îl chină un guturai, ținea într-una o batistă în mînă.

— Erau multe modificări?

— Destule. Ba mai și glumea, spunînd că lucrează doar așa, fiindcă e dispus s-o facă, pentru că de fapt ar fi putut refuza să lucreze, mai ales că avea banii în buzunar.

— Da, îmi amintesc, dădu Suda din cap a încuviințare, i-ați plătit dinainte drumul cu avionul plin în Bulgaria. Vágnerová plecă jenată capul.

— Da, dar nu cu avionul. Spunea că se duce prin Viena unde se oprește o zi, de acolo pleacă la Sofia pentru trei zile și apoi la mare. A promis să-mi trimită o ilustrată...

După ce a terminat corecturile, le-a mai văzut cineva? Faltys, Glanc sau măcar Vorlicek?

— Cred că nu. Ne grăbeam cu toții. De fapt el nu făcuse decît modificările asupra cărora căzuse de acord impre-

ună cu ceilalți. Fiecare propozițiune și fiecare cuvânt suscitaseră discuții îndelungi. Cel mai mult insistase Vorlíček, doar el este secretar literar, e de datoria lui, așa că nu-i de mirare...

— Cine dintre dumneavoastră a avut pentru ultima oară scenariul corectat în mână?

— Nu știu, pe urmă l-am văzut pe masă, alături de o altă carte, asta îmi amintesc.

— Se mai afla ceva pe birou?

Fata dădu semne de neliniște:

— La ce vă referiți?

— De exemplu la un plic, un plic de corespondență...

— Alb?

— Da, alb, încuviință Suda.

— Nu, n-am văzut.

— Dar un altfel de plic?

— Nu, n-am văzut nici un fel de plic, și încurcată se înroși la față.

Lui Suda i se păru puțin caraghios, dar nu mai întrebă nimic.

După Vágnerová, Suda îl invită din nou pe Tarantík, care veni liniștit, ba chiar zîmbitor. Întrebările se repetau, așa încît și răspunsurile erau asemănătoare.

— Au fost destule corecturi, explică cu amabilitate Tarantík, care se refereau mai ales la a doua parte a scenariului, cea care pînă la urmă nici nu s-a jucat. Altă dată aș fi fost gata în zece minute, dar, ca de obicei, cînd te grăbești, nu merge treaba...

— Dumneata te grăbeai??

— Eu nu, protestă Tarantík, ceilalți: Vorlíček, Fal-tys, Škáloudová... trebuia să mergem, după cum știți, la restaurantul „Mecenás”. Așa ne înțeleseserăm. La început m-au așteptat pe mine, dar în cele din urmă cel mai mult ne-a întîrziat Kálecký.

— Din cauza mânușilor, așa-i?

— Da.

— Ultima oară nu ne-ați vorbit despre asta, observă cu asprime în glas František.

— Am uitat. Mi se întâmplă uneori să am cîte un gol în memorie, nu zău, fără glumă, probabil nervii sînt de vină. Suda îl privi bănuitor.

— Am avut impresia că dumneata ești sănătos și tare ca piatra.

— N-aș vrea să vă amăgesc în nici o privință, și prin urmare nici în-asta, zîmbi Tarantîk. Așadar, despre ce vom discuta? Despre sănătate, vreme sau mînuși?

Suda îi răspunse cu același zîmbet:

— Dacă îmi dai voie să aleg, atunci despre mînuși...

— Probabil cunoașteți totul. Kálocký s-a întors după ele, iar noi l-am așteptat pe scară. În fața casei însă ne-a spus că nu merge nicăieri. Și nici n-a mers cu noi decît pînă la tramvai... S-a dus acasă. Nu știu ce i-o fi venit așa, deodată.

— A plecat cu tramvaiul?

— Nu știu... l-am lăsat pe refugiu în stația Carmelitelor...

Interogatoriul lui dintr-o dată alină întorsătură, care însă nu-l scoase pe Tarantîk din calmul său.

— Ce știți despre Olga Vágnerová?

Tarantîk închise un ochi:

— Vreo birfă privind viața ei particulară?

— Să zicem.

— Prea multe nu vă pot spune. Tarantîk ridică din umeri. Se uită cu un respect profund la frumosul Ilák, dar ca să... mă înțelegeți, pentru asta este prea virtuoasă, îmi închipui...

Suda se ridică în picioare:

— Am o rugămintă...

— Ce anume? Întrebă Tarantîk acceptînd cu anticipație.

— N-ai vrea să mergem la bodega de ieri? Cum spuneai că se cheamă?

25. Oberchelnerul stinge lumînările

Bodega care îl interesa pe Suda se numea „La Mecenás”. Prin tavanul său bolțit, interiorul dădea impresia de vechime. Mobilierul era însă nou, modern.

— Domnu!e Kubernát, de două ori două sute grame de Cabernet !

Un chelner nu prea înalt, rotofei, cu niște mustăți ca de morskă, tocmai stringea fețele albe de pe mese. Se uită muștrător la noii veniți.

— Nu mai servesc nici o picătură, zise, continuând să strângă fețele de masă. E ora închiderii.

Suda trebui să-i arate legitimația.

— Bine, tovarășe, roși Kubernát, continuând să bombăne, dar și dumneavoastră, s-avem iertare, închideți totdeauna conform regulamentului.

Suda nu avea însă chef de glumă.

— Îți amintești de clienții de ieri ?

— Dacă nu dau prea rar pe aici., de cine-i vorba, s-avem iertare ?

— De Faltys.

Chelnerul se îndreptă ca să strângă fața de masă.

— Dacă vrei să vorbești cu el, avea azi program la televizor. De fapt a avut, acum trebuie că sărbătoresc pe undeva premiera. Credeam că vor veni cu toții la noi.

— Aveați ceva aranjat ?

— Nu, dar eu, s-avem iertare, credeam că-i lucru sigur.

Chelnerul repetă operația împăturirii celor douăsprezece fețe de masă și începu să stingă lumânările din sfeșnicele de lemn. Pe fiecare masă se afla câte unul. Își umezea mai întâi degetul mare și arătătorul, după aceea strîngea pe rând fitilele aprinse ale lumânărilor. Era întors cu spatele spre Suda și Tarantík, care rămăseseră în picioare în mijlocul localului, fără să dea însă semne de plecare.

— Dar ieri ?

— Ieri au fost aici.

— Au stat mult ?

— Nu toți. Domnul Hák și o dudule au plecat înainte de miezul nopții. Cursnd după ei a plecat și tînărul cu barbă.

Suda se întoarse întrebător spre Tarantík :

— Tînărul cu barbă ?

— Secretarul Vorlíček, îl informă amabil Tarantík, a lucrat cu mine încă de la prima variantă la nenorocitul ăsta de scenariu.

— Aud destul de des numele lui, ce fel de om este?

Unul din pușina care nu-și poartă degeaba capul pe umeri. Vorbește uneori, după cum spunem noi, în a patra dimensiune, adică puțin alături cu drumul, dar ne-am înțeles întotdeauna foarte bine. Avem aceleași preferințe literare. Tennessee Williams, Dürrenmatt, Franz Kafka. Nu zău, fără glumă, sper că prin asta nu i-am stricat dosarul de cadre

Suda îi rămase dator cu răspunsul.

— Ceilalți au mai rămas?

— Nu prea mult. N-a fost cine știe ce, după cum v-am spus.

— Ți-aduci aminte ca Jan Faltys să fi telefonat cuiva de aici?

Kubernát nu trebui să se gândească mult.

— Merceu telefona cîte cineva... domnul Faltys, domnul Glanc. Și domnul Hálek a sunat undeva înainte de a pleca, chelnerul îl privi pe Tarantik, și dumneavoastră, cred, ați telefonat.

Fără să se piardă, Tarantik încuviință:

— I-am telefonat arhitectului Kálecký.

Suda se interesă de ce.

— Zbyněk Číž a avut ideea ca o scenă să se joace în oglindă și voia să discute despre asta cu Kálecký.

— Dar regizorul ce părere a avut?

— Vă referiți la Arnost Glanc? Plecase, urma să-l spunem a doua zi.

— Și Kálecký?

— Nu era acasă...

— Cum asta? Spuneai că a plecat acasă...

Tarantik înalță din umeri.

— Poate că tramvaiul n-a venit, sau...

— Sau ce?

— Sau s-a dus în altă parte.

Kubernát se afla în fața ultimei lumînări care mai lumina cu flacăra sa plîlitoare sala mare a restaurantului. Eșii de lumină venind prin ușa întredeschisă a bucătăriei și a barului mai alungau puțin întunericul. Cu tot semîntunericul ce domnea în sală, Suda descoperi într-un colț un tomat.

— Ce discuri aveți?

— Doar ulumele şlagăre... *Pygmalion*, *Bunucuşo*, *întă-
fă-mă charleston*, *Mackie Messer*, *stingeşi lampioanele*...

— *Mambo Cucu* l-ai scos?

— Da, l-am scos, dădu din cap Kubernát, dar pe urmă,
s-avem iertare, l-am băgat la loc. Doamnei Škaloudová îi
place foarte mult placa asta.

— Aşi pus-o şi ieri?

— Da.

— La ce oră?

— Asta, să-mi fie cu iertare, nu ştiu... cam înainte de
miezul nopţii.

— În ce dispoziţie se afla Faltys? întrebă Suda.

— Mizerabilă, ca toţi ceilalţi... Domnul Hák i-a aş-
teptat aproape o oră plină să vină, dar numai ce-a picat
domnul Faltys că s-au luat la ceartă şi au plecat. Nici dom-
nul regizor Glanc nu era în apele lui, de citeva ori şi-a pus
haina, dar pînă la urmă l-au convins să nu plece.

— Ziceai că Faltys s-a certat cu Hák. Din ce cauză?

— Asta, fie-mi iertat, nu pot să spun... nu ştiu.

Suda se întoarse atunci spre Jaraník.

— Era de fapt vorba de-o proscu, lşi dădu cu părerea
acesta. Cînd Faltys a adus-o pentru prima oară pe Jin-
dřiška la repetiţia după lectură, ca s-o prezinte lui Glanc,
ne-a declarat că fata se află sub oblăduirea lui părintească
şi că nu va permite nimănui să se atingă de ea. De altfel
ne suspecta pe toţi. Dar mai ales pe Hák. Avea impresia că
ar fi ceva între el şi fată, dar nu cred că era adevărat...

— De ce rîzi? îi luă Suda din scurt pe chelner.

— În chestia asta, e greu să garantezi pentru domnul
Hák, răspunse Kubernát. Ştiu doar că între cunoscuţi i se
spune, s-avem iertare, „fluturaşul care zboară din floare în
floare”.

Suda îl puse la punct numaidecît.

— Vorbeşte invidia din chumneata.

— Invidia? Ferească sfîntul! N-am ce invidia. Feme-
ile îţi dau totdeauna de furcă, obiectă Kubernát atotştiutor.
E de-ajuns să vă gîndiţi la doamna Škaloudová.

— Ce-i cu ea?

— S-a supărat şi a plecat.

— De cu?

— Pentru că domnul Faltys nu s-a certat cu domnul Hák din cauza ei, ci pentru cealaltă, mai tânără.

— Faltys a lăsat-o să plece ?

— Da, n-au schimbat nici măcar o vorbă.

Tarantík completează cele spuse de Kubernát cu informații mai precise.

— Am condus-o o bucată de drum, ca s-o calmez. Mi-era teamă că-mi lasă rolul baltă a doua zi, că n-are să vrea să joace cu Faltys, iar asta putea să dea peste cap toată emisiunea. Mi-era grozav de frică, orice punere în scenă originală necesită o grămadă de cheltuieli, nu-i ca transmisia unui spectacol de teatru sau ca o emisiune de două parale.

— Ce s-a întâmplat mai departe ? se adresa Suda din nou lui Kubernát.

— Nimic, răspunse chelnerul. Domnul Faltys nu era în apele lui, bea doar vodcă gruzină, dar tot nu-i ajuta prea mult.

— Cam cît era cînd a făcut plata ?

Kubernát răspunse încurcat :

— Cu iertăciune, dar știți, ieri nici n-a plătit. Și-a adus deodată aminte de ceva și mi-a spus să chem un taxi. Se grăbea... și în graba aia n-a mai fost vorba de plată. A uitat.

Suda se întoarse spre Tarantík :

— Nu mai erai aici ?

— Nu, plecasem cu doamna Škáloudová. Rămăsese doar Zbyněk Číž...

— Dar nu pentru multă vreme. Domnul Číž a plecat curînd după dumneavoastră. L-ați părăsit toți, zise, cu o umbră de reproș în voce, Kubernát. A fost și el puțin de vină, era mai nervos și mai certăreș ca altădată.

— Dumitale îți spune „domnul Frac”, nu-i așa ?

— Da.

— În afară de Faltys, îți mai spune cineva așa ?

— Nu. Deocamdată. Vorba asta, să fie cu iertăciune, n-a prins.

— De unde ai chemat taxiul ?

— Din stația din fața Besedei... în piața Malá Strana.

Șoferul taxiului dormea, cu gura deschisă și ceafa sprijinită de spătar. În stație se afla doar mașina lui. Lui Suda nu-i rămase altceva decât să-l trezească.

— Încotro mergem? Întrebă șoferul, clipind somnoros.

— Nicăieri, îl dezamăgi Suda, am venit doar să stăm puțin de vorbă.

Șoferul își împinse șapca pe frunte.

Ce glume proaste-s astea, să trezești omul din somn...

— Ai fost de serviciu ieri noapte?

— Nu, lucrăm cu schimbul, răspunse șoferul căscind zgomotos. O dată ziua, o dată noaptea. Trebuie c-a fost cineva din echipa ailaltă. Probabil Bažant. Sîntea de la miliție, nu-i așa? A fost pesemne Bažant, Jirka Bažant, sau Vejvoda, Machovsky, Korejs ori Medek, da mai degrabă Bažant, ăsta are mai la fiecare drum câte o încurcătură cu miliția... A intrat la apă?

Întrebarea rămase fără răspuns.

Suda traversa piața goală urmat de Tarantík.

26. Singura avere mi-e capul...

Într-una din nișele podului Carol, Suda și Tarantík stăteau sprijiniți de balustrada de piatră. Deasupra Vitavei se rostogoleau ceturile dimineții. La orizont Vyšehradul prinsese contur pe fondul bolții cereșu, de pe care întinericul se destrămasese. La ora aceea, podul Carol era gol și pustiu. Suda și Tarantík se aflau în societatea mută a statuiilor de piatră ale sfinților. Ei însăși tăceau.

Tarantík scoase o țigară și căută chibriturile prin buzunar. Suda își scoasese și el luleaua cu muștucul ros, dar pe urmă se răzgîndi, o puse la loc în buzunar și-i ceru lui Tarantík o țigară.

Acesta fu surprins.

— Credeam că nu fumați...

— Nu fumez, încuviință Suda cu un zîmbet, dar aici sîntem singuri și dumneata n-ai să mă trădezi, nu-i așa?

Trase fumul în piept, cu voluptate. Tăcerea continua.

— La ce vă gândiți? Întrebă după un timp Tarantik.

Cam cît timp ți-a trebuit s-o consolezi pe Škaloudová după plecarea de la „Meccnaš”?

N-am stat prea mult cu ea. Am condus-o doar pînă la marginea porticului. Vorbea într-una despre bătrînețe, despre cîți ani are și despre sentimentul că tot ce-i mai bun a lăsat în urmă. Apoi, a dechitat o tînoră destul de ridicolă după care calitatea interpretării actonicești ar fi în legătură cu influența erotică, sexuală, a actriței asupra publicului. Se glindea la popularitatea Lolobrigidei, a Brigatei Bardot sau a Luciei Bore. Ea însă, pe cît spunea, se simțea obosită, sfîșită. Conta precis pe protestele mele, dar n-am avut timp să le formulez. Chiar lîngă cabina telefonică de la capătul porticului stătea, fumînd, Vorlicěk, cu spatele sprijinit de perete. Aștepta probabil pe cineva, nu pe noi, desigur.

— A spus că așteaptă pe cineva?

— Nu. Ne-am oprit lîngă el și doamna Škaloudová a făcut decodată semn unui taxi care tocmai trecea pe lîngă noi și s-a urcat în el. Era gol și fără îndoială altul decît cel care l-a luat pe Faltys. Am mai sporovăit cîtva timp cu Vorlicěk despre teatru, despre scena Semaforului și Balustradei, l-am condus pe urmă pînă la stația Karlovy Lázně și el a plecat.

La celelalte întrebări ale lui Suda, Tarantik răspunsese că locuiește în cartierul Vinohrady, iar Vorlicěk în Podolí, pe undeva pe lîngă Ștrandul galben. După plecarea lui Vorlicěk, s-a dus pe jos acasă, nu-i era somn, era și puțin agitat în ajunul premierei din ziua următoare, iar acasă oricum nu-l aștepta nimeni. Ducea o viață de holtei, nu din totdeauna, bineînțeles, dar de multă vreme, încît s-a obișnuit cu asta. Vorlicěk îi spusese că în cursul după amiezii își condusesese soția la maternitate.

— Așa că amîndoi așteptam ceva de la ziua următoare: eu premiera, el un băiat. Pe fața lui Tarantik se ivi un zîmbet abia perceptibil: Și ca să vezi, în balamucul de azi am uitat să-l întreb dacă i-a născut nevasta.

— Ai vorbit azi cu el?

— Nu, am vrut să spun că nu i-am telefonat, am numărul lui, dacă doriți...

Suda însă n-avea nevoie de numărul de telefon. Continuă să-i pună lui Tarantik întrebări referitoare la viața

ea particulară. Era destul de banală. Sopa îi părăsise cu ani în urmă. Din cele spuse de el, femeia îi reproșase că avea prea puțin spirit practic și nu reușea să câștige destui bani, ca alții. Asta fusese pe vremea când plecase de la ziar. Acum scrie din când în când și recenzii la cărți sau la premiere teatrale, dar de fapt lucrează la Editura tehnică pe un post de corector. Opt ore pe zi citește coloanele a tot felul de broșuri de instrucție, corectând greșelile de dactilografie sau pe cele din șpalтури. Munca e liniștită, chiar prea liniștită și monotona, bună mai curând pentru un profesor pensionar decât pentru un om cu ambiții în viață. A încercat să și facă un drum scrund povestiri, dar fără prea mare succes. E adevărat că i-au publicat una în suplimentul de duminică al revistei *Zemědělské noviny*, ba una chiar în revista *Plamen*, dar, după spusele sale, i le-au ales pe cele mai slabe. A încercat și cu traduceri, pentru că știe binișor francezește, dar și de astă dată a avut ghinion. A început să-l traducă pe Sartre și Camus când moda lor trecuse, încetînd de a mai fi editată, cel puțin în Cehoslovacia. Pentru televiziune a scris înui o scenetă de zece minute la un spectacol de estradă. Era o satiră la adresa culturii occidentale. Îi inspirase o notiță din ziare care relata despre faptul că, într-un varieteu parizian, un oarecare domn Klein picta în fiecare seară cîte un tablou. În ritmul unei melodii de jazz, imprimă contururile unei fete goale, pictate în prealabil cu verde, portocaliu și roșu, pe un cearșaf înuns, vînzînd apoi pînzele cu jumătate milion de franci fiecare.

— Iar mie, pentru sceneta aceea, mi-au dat patru sutare. Dracu să-i ia, banii nu sînt totul. Tarantík își întări cu un gest vorbele. De atunci, Vorlíček s-a gîndit mereu la mine. În mare parte, scenariul de ieri pentru televiziune, i se datorește lui, de fapt, m-a sîbit să-l scriu... și astfel a făcut din mine un autor de romane poliștice.

— Vei rămîne fidel genului?

— Cred că da, n-am știut pînă acum că am talent pentru construirea matematică a conflictului. Iar faptul că nu erezbuie să mă limitez la descrierea fidelă a realității îmi convine. Nu știu însă dacă voi găsi înțelegere și la altcineva, în afară de Vorlíček.

— Să nu începă acum actorii să se teamă de a mai juca în piesele dumitale, zîmbi Suda.

— Credeți asta? îi scapă fără voie lui Tarantik. Pe urmă însă își dădu seama că a fost doar o glumă și mor-mai mai mult pentru sine. Ar trebui să-l descoperim. Mă refer la asasin...

— Mă surprinde la el, continuă serios Suda, faptul că este la curent cu astfel de amănunte din viața lui Faltys. Fie că le-a cunoscut direct, fie că le-a imaginat cu o certitudine aproape absolută. Știe de obiceiul bolnăvicios al lui Faltys de a cita din Hamlet și Ibsen... știe că Faltys îi spune „frac” chelnerului de la bodega „La Mecenaș”... Știe cînd Faltys e acasă și cînd nu e... trebuie să fie cineva din imediată sa apropiere...

Tarantik era însă de altă părere.

— Cînd cincisprezece oameni muncesc împreună două luni, zi de zi, ajung să se cunoască ca pe propriile buzunare... Eu nu m-aș limita doar la arhitectul Kalecký, deși acesta putea cu siguranță să afle multe lucruri chiar de la doamna Faltys.

— Nu m-am gîndit acum la Kálecký... remarcă Suda.

— Pe Faltys îl cunoșteau destul de bine și Cif. și Škáloudova, și bineînțeles Ajm. Pe el însă l-aș șterge de pe listă. Tarantik se opri brusc. De fapt, cum vă explicați invitația aceea telefonică la Faltys acasă?

— Nu știu. Invitația a avut loc în împrejurări cu totul neverosimile, destul de confuze. Cu atît mai mult cu cît Faltys n-a venit la înîlnirea fixată cu Ajm. Probabil nici nu știa despre ea.

— Poate că aveți dreptate, aprobă după o clipă de gîndire Tarantik. Cine ne garantează că Ajm. a fost cu adevărat chemat la telefon? Nu cumva n-a fost decît un pretext ca să ajungă la Faltys acasă și să așeze plicul peste scenariu? A venit la o oră cînd putea să-și închipuie că Faltys se află la repetiția generală sau măcar în drum spre studio.

Suda îl privi mirat.

— Credeam că nu-l suspectezi pe Ajm.

Tarantik aruncă restul uigării în apă.

— Cu cît vorbești mai mult despre asta, cu atît mă îngrozesc mai tare, văzînd ce gînduri îmi trec prin minte. Ajm

și-a imaginat de atâtea ori în rolurile jucate de Faltys, încât, într-o clipă de slăbiciune, dorința s-ar fi putut transforma în realitate.

Tarantik îl privi pe Suda drept în ochi.

— Îmi pare rău că o spun, probabil nu-i frumos din partea mea ca prieten, dar ar fi și mai rău să am îndoieli și să nu le rostesc cu glas tare. Nu-i un gest camaraderesc, știi...

— PIERZI în felul ăsta un prieten... rise Suda și nu glumea.

— Nu am mulți, de fapt aproape nici unul, remarcă Tarantik și continuă cu amarăciune, clud voi pleca de aici, n-o să mă regrete nimeni, mai curînd unui or să respire ușurați.

— Ajm e și el un solitar, nu?

Tarantik recunoscuse că bănuielele lui Suda în privința lui Ajm sînt justificate și de înțeles. Motivul lui Ajm părea mai profund și mai personal decît motivele celorlalți suspectați. Legăturile sentimentale dintre Kalecký și soția lui Faltys, gelozia Irenei Skaloudová, socotelile nefincheiate cu Flák, răzbunarea lui Zbynek Číž, poilogăriile machionului Roch și alte cîteva motive mai mici și mai meschine îi creaseră ocașii împreună și lui Suda: miroscău a naftalină și banal. Tarantik obiectă că nici viața nu e scutită de banal, dar fu de acord cu el că era vorba de motive inactuale, tradiționale și mult prea obișnuite. Asta de obișnuite înclt veneau de-a dreptul în conflict cu modul deosebit, original în care se săvîrșise crima. În afară de Ajm, la nici unul din ceilalți nu puteai descoperi motivul pentru care fusese nevoie să comită crima în studioul de televiziune și să facă în felul acesta din ea o afacere publică, cu două milioane de telespectatori ca martori. Tarantik se îndoia însă că a fost ceva intenționat, ci socotea că mai curînd e o înfrîngere, un anumit concurs de împrejurări, pe care asasinul le-a speculat. Suda mai obiectă că, pentru Vilem Ajm, televiziunea putea să aibă și ea o semnificație precisă. Găci dacă a încercat prin scrisoarea de adio să creeze aparențele unei sinucideri, apoi și momentul în care Faltys și-ar fi pus capăt zilelor a fost ales conform propriei sale concepții: moartea unui actor trebuie să fie însoțită de aplauze și celebritate. În felul acesta își imagina probabil Ajm și propriul său sfîr-

șit. Întrebat de Suda ce părere are despre asta, Tarantik se mulțumi să zîmbească evaziv.

— Am impresia că teoria aceasta, pusă pe hîrtie, s-ar bucura de succes printre cititori. Nu zău, fără glumă, nu vi se pare prea fantastică? Prea de efect? Adică prea ostentativă pentru condițiile de viață de la noi? Dacă privești afacerea asta cu ochii unui autor de romane polițiste, atunci aș zice că din ea s-ar putea scoate o lucrare senzațională. Oriunde în altă parte, din asemenea romane s-ar putea scoate o grămadă de bani, numai la noi nu. Nu zău, fără glumă, la noi orice secretar literar ar omori-o prin cunoscuta teza a caracterelor tipice.

Suda zîmbi:

— Și pe bună dreptate...

— Da, pe bună dreptate. Tarantik zîmbi și el, dar adăugă cu regret. De aceea sînt atît de puține romane polițiste bune.

— Știi că aș prefera să am gripele dumitale? zise necăjit Suda, și și vîrî din nou între dinți capătul ros al pipei.

— Orice meserie își are un pro și un contra. Nu poți alege. Eu am avut totdeauna o deviză: capul mi-e singura avere. Și mi-a fost de folos. Chiar dacă niciodată n-am avut mai mult decît capul ăsta, își dădu drumul la vorbă Tarantik. Dar aveți dreptate, și eu aș prefera ca, din ceea ce povestim aici, să scriu un roman polițist decît să trebuiască să pun cap la cap adevărul, așa cum faceți dumneavoastră.

Suda tăcea, ascultînd cu interes reflecțiile lui Tarantik.

— În literatură ai întotdeauna mai puține posibilități decît în viață...

— Nu înțeleg la ce te referi...

— O să mă abat acum probabil de la linia oficială, dar am să vă spun cum privesc eu lucrurile. Ce nu e sută în sută pe linie, poți să arunci liniștit la gunoi. Nu-i vorba aici de talent. Credeți-mă, o spun fără glumă, dacă aș vrea cu orice preț să fiu editat, aș scoate o poveste cu diversioniști, ceva de spionaj sau o afacere cu chiaburi. Aș putea să scriu la nesfîrșit, pe bandă rulantă, o dată cu picățele albe, altă dată cu picățele albastre. În ultima vreme au început să fie la modă asasinatele care ascund un trecut de colaboraționist din timpul ocupației sau furturi din proprietatea statului. În nouăzeci la sută din cazuri nu e vorba de cărți polițiste în forma lor clasică, ci de variațiuni pe tema unor cronici

judiciare, sau de transpunerea unor dosare de cadre în tiparul unui roman.

Tarantík stătea rezemat de parapetul de piatră al podului. În apropierea buștenilor de protecție, care înconjurau stîlpii de susținere ai podului, era legată o barcă; în ea se afla un pescar cu manta neagră de cauciuc și cu glugă. Stătea complet nemișcat, cu atenția concentrată la cele trei undițe.

Tarantík repetă, la adresa lui, cele spuse mai înainte de Suda:

— Știi, aș vrea să am grijile lui!

Pescarul habar n-avea că-l privesc și că vorbesc despre el. Ședea nemișcat în barcă, cu privirea ațintită pe suprafața apei.

Începea o dimineață și o viață nouă pe rîu și în Praga.

•

27. Lumea a auzit despre noi

În ediția de duminică a ziarelor pragheze, apăruse o notiță de opt rînduri, absolut la fel în toate, diversele redacții prelucînd probabil știrea de la agenția CTK.

MOARTEA TRAGICĂ A UNUI ACTOR IUBIT

În timpul transmisiunii din studio a piesei polișiste scrise pentru televiziune *O istorie cu cinci asasini* de Petr Tarantík, s-a întîmplat un accident inexplicabil a cărui victimă a fost actorul de teatru și film Jan Faltys, o personalitate cunoscută a vieții noastre culturale. Se presupune că ar fi vorba de o crimă. Organele miliției continuă anchetarea cazului.

Tarantík avea sentimentul că, din pietate și respect față de o personalitate atît de marcantă cum fusese Jan Faltys în cultura cehă, ar fi trebuit să se acorde un spațiu mai larg și o atenție mai mare acestei știri.

Scurta notiță, tipărită cu petiț într-un spațiu strîmt de pe pagina a treia a ziarelor, putea fi foarte ușor trecută cu vederea, ba, chiar și cei care ar fi citit-o ar fi uitat de ea pînă a doua zi. În ziarele occidentale s-ar fi scos din asta un articol pe cîteva coloane, în prima pagină, cu un titlu cu litere groase cît degetul și cu cîteva fotografii luate la iușeală.

František nu era sigur dacă Tarantík regretă că nu s-a dat o asemenea amploare cazului, sau dacă, dimpotrivă, e bucuros. De aceea îi scruta fața.

Cred că o să aveți parte și de așa ceva...

Cum asta? Pe fața lui Tarantík apărură o expresie de uimire.

— În emisiunea de azi-dimineață postul de radio Luxemburg a prezentat cazul ca pe o afacere politică. Prin aluzii obscure a încercat să critice situația culturală de la noi. Pe scurt, s-au ocupat de asta și posturile Stuttgart și Berna. S-ar putea ca mîine toate ziarele europene să scrie despre Faltyš și despre piesa duminică.

Tarantík se apucă cu minile de cap.

— Vai de mine, numai asta îmi lipsea! Dădea impresia că nu se prefăce și că vestea l-a speriat cu adevărat. M-a urmărit mereu ghinionul, orice-am întreprins nu mi-a reușit, pînă și de data asta cu televiziunea. Urma să pună capăt seriei ghinioanelor. Ea, n-a fost să fie... oștă din adînc și adăugă cu amărăciune: Frumoașă premieră, n-am ce zice!

Ceilalți tăcură, așa înclt Tarantík continuă zîmbind amar:

— Nici măcar n-au transmis-o pînă la capăt. Cînd se lipește ghinionul de om, apoi se ține scîi... Chestia cu străinătatea însă nu mi-o puteți pune în circă!

František își păstră aerul sever.

— O anumită vină ai și dumneata.

— Ce fel de vină?

— Ai anunțat lumii întregi de pe micul ecran ce s-a întîmplat aici. Prin asta, ai făcut reclamă cazului.

— Da, aveți dreptate... Tarantík plecă stînjénit capul: Nici nu-mi dau seama cum... fără glumă, azi e mai bine să nu vorbești nimic...

František citi pe fața lui că, în momentul acela, încerca să-și imagineze toate consecințele ce le va avea fapta sa, văzându-le bineînțeles în culori și mai negre.

La plecare, Suda îl bătuse pe umăr pentru a-l liniști puțin, dar asta nu-i ajută prea mult.

František era de părere că în atitudinea față de viață a lui Tarantik se făcea simțită nu numai o tainică și permanentă neîncredere în oameni, dar și o anumită resemnare și împăcare cu faptul că oamenii rămân de obicei indiferenți în fața nefeciturii semenilor. Probabil că cineva, demult, se făcuse vinovat față de el, nedreptățindu-l, și că în sufletul lui rămăsese o rană dureroasă și o continuă teamă ca totul să nu se repete iarăși! Această neîncredere și suspiciune îi provocase probabil și sentințitul de îngurțat. Tarantik și Ajm aveau multe puncte comune, dar ceea ce liunea, mai ales, era neîncrederea în dreptatea omenească.

František mai avea o veste importantă pentru Suda, dar nu vruse să vorbească față de Tarantik. Văzuse cu neplăcere cum Suda îl invitase pe Tarantik să vizneze împreună înulega „La Mecenat”, vizită care putea aduce o răsturnare totală a cursului anchetei. Asta însă nu se întâmplase. Răsturnarea necesară o provocase informația lui František privitoare la Roch și, prin consecințele sale, și la Vilem Ajm. Aceasta reieși însă alina mai urziu, când Suda analiză faptele cu obișnuita sa meticulozitate și precizie logică.

František însă, înainte de a spune esențialul, anunță laconic că Roch a recunoscut.

Suda primi știrea cu un calm surprinzător. Nu părea că vestea ar fi produs asupra lui o impresie deosebită, prevăzând probabil completarea pe care František o lăsase la urmă.

Totul pornise de la dorința lui Faltys de a face rost de o „Simca”. Roch îi promisese să-i servească. Avea anumite cunoștințe, dar cerea un acout.

Primise zece mii de coroane, dar pînă la urmă nu i-a procurat mașina. Trebuia să înapoieze banii, și nu-i avea momentan la îndemînă. Amărîta aceea de cabană costase mai mult decît își planificase el. Ce-i drept, se certase puțin cu Faltys în legătură cu data la care li va putea restitui banii, dar în rest n-aveau nimic unul împotriva altuia. Spusese probabil adevărul, și cu asta ancheta intră pe o li-

nie moartă. Aşa se explica şi tăcerea de mai înainte a lui Roch. Moartea lui Faltys era binevenită pentru el, spera să-i rămână banii pe care nu-i înapoiase lui Faltys, de aceea tăcuse şi negase totul.

În declaraţia lui Roch se mai aflau însă alte două amănunte interesante. Ambele se refereau la vizita făcută cu o zi înainte la Faltys acasă. După ce şi luase cartea, Roch se întâlnise pe scări cu arhitectul Kálecký. Mai precis, aproape că se întâlnise, deoarece avusese impresia că întâlnirea nu s-ar fi produs lui Kálecký o deosebită plăcere şi de aceea preferase, după cum declara Roch, să se exchiveze, ascunzându-se după un cot al coridorului. Suda confirmă că în muzeul respectiv există asemenea coridoare. Fiecare etaj are forma unei porcoave simetrice şi locuinţa lui Faltys se află în aripa stângă, la etajul al doilea. După spusele lui Roch, Kálecký, după ce s-a despărţit de ceilalţi, nu plecase cu tramvaiul acasă, ci se întorsese la doamna Faltys. Suda remarcă atunci că s-ar fi putut întoarce pentru a aşeza în linişte falsa scrisoare de adio pe masă. František se aştepta la ideea aceasta, îi trecuse şi lui prin minte la început, dar acum clătină negativ capul şi abia după aceea li aduse la cunoştinţă şi restul de amănunte, lăsate pentru la sfârşit.

Nu Arhitectul Kálecký nu s-a întors ca să aducă scrisoarea.

— De ce crezi că nu?

— Pentru că, la ora aceea, plicul se afla pe masă. František vorbea cu un calm simulat, dar amîndoi ştiau ce greutate are această afirmaţie. Suda îi chemă din nou pe Roch, pentru a anuşi totul din gura lui.

— Da, l-am văzut pe masă, confirmă Roch, adică nu imediat, se înţelege, un plic alb pe o copertă albă nu se vede. Întîi m-am dus să caut cartea. Trebuia s-o găsesc în partea dinspre fereastră a bibliotecii, dar n-am dat de ea în grămada aia de cărţi, se înţelege! M-am gândit că poate Faltys a scos cartea din raft şi a pus-o pe masă, dar acolo se afla doar *Peer Gynt*, scenariul şi'un plic.

— Te-ai uitat să vezi ce-i în el?

— În plic? Nu. De ce? Jar vreţi să mă prindeţi în vreo cursă, nu-i aşa?

Suda nu-l prea crezu.

— La început ți-a împrumutat banii pe care nu ți-ai înapoiat. Mă îndoiesc că ți-ar mai fi împrumutat ceva în astfel de împrejurări...

Roch însă explică cum a fost. Se înțelegea cu Faltys să i aducă cele zece mii slăbăță. De aceea, venise să ia cartea încă de vineri. Știa că în ziua următoare tot n-are să-i poată înapoia, așa că o să ajungă la un conflict cu Faltys. Mai mult nu izbutiră să afle de la el.

— Ajm a scăpat de bănuială, zise Suda după plecarea lui Roch.

František i se alătură:

— De altfel și Roch, nu?

Se părea că așa este. Mai ales acum, după știrile emise de postul de radio Luxemburg, se impunea din ce în ce mai mult un mobil politic, dorința de scandal, care ar fi adus prejudiciu prestigiului orînduirii sociale din Cehoslovacia. Dacă Jan Faltys ar fi fost o personalitate exclusiv publică, asasinarea lui în timpul emisiunii de televiziune ar fi putut fi considerată ca un act de reclamă pentru un atentat politic. Publicul însă nu vedea în asasinarea lui Jan Faltys moartea unui om cu anumite vederi politice, ci în primul rînd moartea unui celebru și cunoscut actor, ale cărui vederi politice nu le cunoștea și la drept vorbind nici nu îl interesau. Materialele adunate de plutonierul Hlák nu ofereau prea multe date concrete. Faltys nu era membru de partid și nici nu era angrenat în viața politică. Această atitudine pasivă o avusese și mai înainte. Evenimentele din februarie și anul 1948 avuseseră importanță pentru Faltys numai pentru că în perioada respectivă a reușit să dea viață în chip magistral personajului Vocilka din piesa *Compozorul din Strakonice*, creație care îl situase printre actorii cehi de frunte. Începînd de atunci, criticii dramaticei se exprimaseră totdeauna elogios despre toate rolurile și personajele interpretate de el. La fel de nedefinită a fost și atitudinea sa față de alte evenimente importante, care avuseseră loc la anumite intervale de timp în viața politică internațională. Și în acele cazuri îl preocupase mai mult cum să aprofundeze mai temeinic rolul lui Cyrano de Bergerac, *Mizantropul* lui Molière sau Trigorin din *Pescărușul* lui Cehov. Dintre evenimentele din ultima vreme, trebuie reținută participarea sa la masa rotundă inițiată de Radiodifuziunea cehoslovacă, cu concursul unor personalități nar-

cante, avînd ca temă dezvoltarea astronauticii și cercetării spațiului cosmic. În cadrul acestei discuții, Jan Faltys se exprimase elogios la adresa cuceririlor științei sovietice și a faptelor eroice a maiorului Gagarin. Acest lucru nu trebuia însă supraevaluat, deoarece Faltys nu făcuse decît să împărtășească entuziasmul și admirația unanună, necontestată de nimeni. De asemenea, nu se putea ști dacă fusese vorba doar de un caz izolat sau de manifestarea unui interes permanent față de problemele politice și sociale de atunci; participarea sa, ca membru al delegației cehe, la festivalul Shakespeare de la Edinburgh ar fi putut oferi indicii mai precise, deoarece acolo se presupune că ar fi trebuit să răspundă la întrebările marșurilor din Occident și să și formuleze astfel mai precis punctul de vedere față de activitatea politică internațională.

Franůek era din ce în ce mai convins că pe undeva pe aici trebuia căutat mobilul crimei și că din acest punct de vedere trebuiau cîntărite din nou toate împrejurările și persoanele suspecte.

Opinia lui Suda era mai curînd contrarie. Nu-i plăceau răsturnările spectaculoase în acuzația pe care o ducea și nu considera util să renunți complet la unele concluzii elaborate minuios și care concordau între ele, confirmîndu-și astfel reciproc valabilitatea.

În povestii lui Franůek un caz din activitatea lui. Se descoperise cîndva, în tramvai, un cufăr în care se afla un cap de bărbat și un bilet pe care era scris: Moarte comuniștilor! În cel asasinat recunoscură pe șeful serviciului de la spațiul locativ al Sfatului Popular Praga-Nusle. Soția mortului declară plîngînd că soțul avusese tot felul de dificultăți cu rezolvarea problemei locuințelor, pentru că în raionul lor nu fusese planificată nici o construcție de locuințe, iar oamenii, bineînțeles, nu voiau să se împace cu această situație. Direcția cercetărilor părea deci foarte precisă, asta însă doar în aparență. Pînă la urmă s-a descoperit că-l omorîse chiar soția din gelozie și de frica divorțului.

Se întîmplă uneori ca asasinul, în dorința lui de a șterge urmele, să abată atenția anchetatorilor de la motivul său personal și s-o îndrepte asupra unor mobilități politice sau de clasă, care par totdeauna și fiecăruia foarte actuale și plauzibile.

La o astfel de anagramă s-a ajuns în vremea înființării gospodăriilor agricole colective într-un sat din regiunea Benešov. Într-o șură s-a descoperit cadavrul unui om spânzurat. Tatăl mortului a învinuit pe reprezentanții Sfatului Popular local și ai organizației de partid sătești. Dat fiind că în sat domnea de mai multă vreme o atmosferă încordată, propice conflictelor, acuzația a părut întemeiată. În realitate, era într-adevăr vorba de gospodăria colectivă, dar restul era o născocire. Cam cu doi ani în urmă, tînărul Kroupa preluase de la tatăl său conducerea casei și a gospodăriei. Acum, se hotărîse să intre cu partea sa în colectivă; dar bătrînul, fost proprietar, nu i-a dat voie. Ajunseseră la ceartă și tatăl, furios, își lovise fiul cu un lanț, provocîndu-i moartea. Încercase apoi să-și ascundă crima, prezentînd-o ca pe o sinucidere. N-a mai putut însă nega atunci cînd expertiza medicală a constatat că decesul s-a datorat loviturii. Asta i-a dovedit completa lui vinovăție.

Suda ar mai fi putut continua cu enumerarea altor cazuri întîlnite în activitatea sa, dar nu mai era necesar. František recunoscuse că ambele cazuri se puteau potrivi și cu cazul Jan Faltys. Asasinul făcuse poate uz de tehnica de platou în fața a două milioane de martori, pentru simplul și unicul motiv de a face din asta un paravan care trebuia să ascundă adevăratul motiv al crimei. Putea fi folosit la fel și de Ajm, și de Robert Koch, și de Irena Škáloudová, fie că era vorba de bantă de gelozie sau invidie.

— Nu știu dacă nu cumva îl supraapreciem pe asasinul nostru, își exprimă František îndoiala.

Suda însă nu zîmbi.

— Mai rău ar fi dacă l-am subaprecia.

28. *Vioară á doua*

Arhitectul Cyril Kálecký nu se arătă surprins cînd îl cheamă a doua oară la interogatoriu. Era firesc ca anchetatorii să nu-i dea pace, mai ales ținînd seama de relațiile sale cu doamna Faltys.

Prima întrebare a lui Suda se referi chiar la asta.

— Spuneți-ne ce știți sau ce credeți despre doamna Faltys...

Kalecký oferi din nou celor de față un pachet de țigări străine, servindu-se primul. Nu se prea grăbea cu răspunsul.

— Doamna Faltys este una din cele mai inteligente femei pe care le-am cunoscut vreodată, nu-mi amintesc nici una cu care s-o pot compara în această privință... și nu mă pot plînge că aș fi lipsit de experiență în domeniul ăsta. Faltys trebuia s-o lase să facă teatru. Azi ar fi fost cea mai mare tragediană a noastră. Nu avem prea multe, exceptînd să zicem pe Medricka sau Vasová. Nimeni n-ar trebui să plătească pentru dragostea lui... iar căsătoria e o prostie, dacă nu se întîlnesc doi oameni care să aibă concepții cu adevărat moderne asupra vieții afective.

Suda îl întrerupse cu o întrebare :

- Atunci de ce nu s-au despărțit ?

Kalecký răspunse imediat :

— Cred că, în pofida tuturor prostiilor de care Faltys s-a făcut vinovat în fața soției sale, o iubea ; chiar dacă pare ciudat, ținea la ea în felul său. Puțin cam rece.

- Spuneți că n-a lăsat-o să facă teatru... De ce ? În cazul Irenei Škaloudová nu i-a păsat. Iar după afirmația dumneata, aceasta este mai puțin talentată decît doamna Faltys...

Kalecký înclină din cap :

— Poate totmai de-aia.

Nici Suda, nici František nu erau lămuriiți, se citea pe fețele lor

Și Kalecký fu nevoit să le explice mai pe larg.

— Ar fi putut ajunge foarte ușor în situația neplăcută de a fi soțul unei femei celebre. Fieca lui nu s-ar fi împăcat cu așa ceva, ar fi fost în stare de orice, numai de un singur lucru nu, să trăiască în umbra cuiva. Nu știu dacă mă înțelegeți... Din partea Irenei Škaloudová, vă rog să mă scuzați, nu lăminința o asemenea primejdie.

Dar în ce te privește pe dumneata ?

— Pe mine ? Dar eu nu fac teatru...

— Nu e vorba de teatru, replică sec Suda.

— Atunci despre ce ?

Mă refer la dumneata și la doamna Faltys...

Kalecký zîmbi forțat.

— Poate că ain să vă par un prost, dar... doamna Faltys nu e un tip de femeie obișnuit. În fața ei nu-ți vine să vorbești de pat.

Zîmbiră ușor toți trei, închipuindu-și poate că astfel vor trece mai ușor peste hopul de care se poticnise discuția lor.

— Cu Faltys erai însă în relații bune...

František aștepta încordat răspunsul lui Kálecký. Se părea că acesta hotărîse să fie sincer.

— Nu prea... mă călca pe nervi, numai că ăsta-i un fapt secundar, nu vreau să-l bîrlesc. Era un om harnic și cinstit. Munca pe brîncă, un tipicar care cunoștea meșeria... Știai, în jurul platourilor de filmare, ca de altfel în toate domeniile culturii, dau tircoale tot felul de trespăduși și chibîți... toată viața așteaptă un prilej să se căpătuiască, fiecare dă cu gura ca un primar : că o să facă și că o să dreagă dacă... dar la acest dacă se și limitează totul. Numai că arta cere și muncă, fără asta nu se naște nici un talent ! Faltys a dat teatrului totul, zi de zi, cîte douăzeci și patru de ore, toată viața lui... Iar Hana, vreau să spun doamna Faltys, a avut dengur doar de suferit din cauza asta...

Suda revenea mereu, cu o perseverență încăpățînată, la aceeași întrebare. Lui František i se părea chiar că exagerează puțin.

— Ai plecat într-adevăr ultimul vineri de la Faltys ? Întrebă Suda. Știu că e pentru a doua oară cînd vă pun această întrebare, dar vă rog să-mi răspundeți.

— Da, din cauza mânușilor, după cum știți. .

— Și nu cumva pe coperta scenariului se afla un plic ? Fără să stea pe gînduri Kálecký ridică din umeri :

— Nu știu, nu mi era gîndul la asta. Eram grăbit, și mă interesa în primul rînd să-mi găsesc mânușile. Nu știu nimic despre nici un plic.

Suda își repetă întrebarea, cu vocea deodată severă :

— Mă refer la plicul cu scrisoarea de adio. Cel pe care l-a găsit doamna Faltys.

— Da, mi-a vorbit de el.

— Cînd ?

— La telefon, cînd am sunat-o să-i spun ce s-a întîmplat.

— Personal însă nu l-ați văzut ?

— Nu. Mă se întîmplă deseori cînd mă gîndesc la altceva...

— Și la ce vă gîndeți, ducîndu-vă să vă luați mânușile ?

— În cursul serii se discutasese despre o variantă cu oglinda.

fusesse ideea lui Zbynek Číž, dar nu însemna de fapt mare lucru, era doar un simplu artificiu pentru crearea atmosferei... o extravaganță scenografică...

— Am crezut că... începu Suda, dar se opri brusc. După declarația lui Iarantík, încercaseră să convină asupra acestui amănunt cu Kálecký prin telefon, de la bodega „La Mecenaș”. Era însă mai bine să confrunte ambele declarații cu cea a lui Číž.

— Nu v-ați dus cu ceilalți la bodegă, nu-i așa ? Ați plecat cu tramvaiul...

— Acasă.

— La ce oră ați sosit ?

— Vreți ora precisă ?

— Da.

František știa unde vrea să ajungă Suda prin această precizare, dar nu se amestecă în interogatoriu, așteptând doar cu înfrigurare clipa în care Kálecký se va vedea sîrîns cu ușa.

— Stați, să fac o socoteală. Kálecký încetinise ritmul răspunsurilor și devenise mai atent, concentrîndu-se acum asupra fiecărui cuvînt pe care îl rostea. Puțin după ora zece, să zicem la zece și un sfert, am plecat de la Faltys, am așteptat la tramvai, drumul cu tramvaiul pînă la Vršovice durează douăzeci și cinci de minute, de la stație pînă acasă trei minute, asta înseamnă că înainte de ora unsprezece, cel mai tîrziu la unsprezece, am fost acasă.

— Nu v-ați uitat însă la ceas...

— Nu.

— Locuiți singur ?

— Da.

— Prin urmare cele spuse de dumneavoastră nu pot fi confirmate de nimeni ?

— Nu.

— Unde țineți telefonul ?

— Lîngă studio, pe noptieră. Cer să fiu trezit de centrală în fiecare dimineață, la ora opt și jumătate.

— Ce-ați făcut după ce ați sosit acasă ?

— Ce să fac ? M-am culcat.

— Imediat ? Să repetăm toate detaliile din clipa în care ați trecut pragul.

Kálecký continuă să nu-și dea seama ce cursă i se întinde, așa că zîmbea disprețuitor.

Am aprins veioza. M-am dezbrăcat, am o pijama vărgată, m-am culcat, cred că pe partea dreaptă, da, pe dreapta. Și am dat drumul la radio.

— La radio ?

Da. Luxemburg... sau nu-i permis ? Am uitat ceva, mai înainte am fost la baie să mă spăl pe dinți. Vreți să știți ce pastă folosește ?

— Nu. Altelea.

N-aveți decât să mă întrebați...

— Mulțumesc, înclină Suda bărbia și profită în adevăr de invitație. Puțin înainte de miezul nopții v-a telefonat cineva... dormeați în momentul acela ?

— Da.

— Și nu v-ați trezit ?

— Nu.

— Ciudat, doar sînteți obișnuiți să vă treziți cînd sună telefonul ?

— Da, dar e posibil să fi fost prost informați. Mă îndoiesc că m-ar fi căutat cineva și nici nu înțeleg de ce...

— Mai este însă o posibilitate...

— Care ?

— Poate că nu erai acasă.

Urmă o tăcere lungă. Arhitectul Kalecký scoase o altă țigară din pachetul de pe masă.

— Aveți dreptate... spuse apoi, dar și eu am. Totul corespunde, doar în privința orei există un decalaj. Să mutăm deci acțiunea cu o oră mai tîrziu. Am umblat pe străzi. Mă dureau capul.

— Vineri seara a plouat...

— Da, îmi place să merg prin ploaie.

— Cred că ne pierdem timpul de pomană, zîmbi Suda. Adevărul nu-i nici unul, nici celălalt, și Dumnezeu o știe. N-ai fost acasă și n-ai fost nici afară în ploaie.

Kalecký își dădu seama că țigara pe care o ținea între buze i se stinsese. O aruncă în scrumieră, luă alta și și-o aprinse.

— Prin urmare, v-a spus totul ?

— Cine ?

— Hana, adică doamna Faltys, deși nu pricepe...

— Ce anume ?

— Ne-am înțeles că nu vorbim despre asta...

— ...despre faptul că ați vizitat o ier ?

— Da.

— De ce ? Iată-lă amrat František. Doar nu era pentru prima oară. N-ai făcut niciodată un secret din asta. Nici chiar în fața lui Faltys. Era vorba doar de vizite amicale, nu ? Cel puțin din spusele dumneavoastră.

— Da, după spusele mele și conform adevărului, se arată de acord Kálecký.

— Atunci de ce v-ați vorbit să treceți sub tăcere întâlnirea aceasta ?

— Am hotărât ulterior, după cele întâmplate la televiziune. Hana a vrut așa.

— De ce ? Doar dlusa n-a fost în studio, n-are nevoie de un alibi...

— Nu-i vorba de un alibi, ci mai degrabă de bîrfelile oamenilor. Hana e convinsă că a fost o sinucidere și întâlnirea noastră ar fi putut arunca o altă lumină asupra cauzelor morții lui Faltys. Se simte vinovată și se ține de oameni.

— Ceva însă nu-i clar, obiectă Suda, dacă la plecarea duminică, la prima plecare împreună cu ceilalți, plicul nu se afla pe masă, în acest caz nu putea să-l pună nimeni altcineva decît... duminică, doamna Faltys sau Vilem Ajm, care a venit a doua zi dimineața.

— Nu știu. v-am mai spus înainte că nu știu, dar dacă l-a pus cineva acolo, atunci Ajm a fost acela ! În biroul lui Faltys n-am mai intrat, iar Hana nu l-a așezat ea, mi-ar fi spus. Kálecký se opri brusc. Nu cumva o suspectați ?

— Și dacă ar fi așa ?

— E un nonsens. În clipa în care s-a petrecut crima era acasă.

František interveni în interogatoriu.

— Puteau fi doi făptași. Unul acasă și altul în studio.

— Cel de-al doilea fiind eu, nu-i așa ? izbucni imediat Kálecký. Rareori își pierdea cumpătul și atunci cînd i se întâmpla, părea suspect. De ce ? Ce-aș fi avut de câștigat ? Cășătoria cu văduva ? Cine știe dacă aș fi avut șansa asta, poate că aș fi făcut-o, numai că n-aș fi avut nici o șansă. Cu Faltys nu puteai să concurezi în nici o privință. Ajm era vioara a doua la teatru, iar eu în viața particulară. Am fost amîndoi în aceeași situație Faltys a fost totdeauna vioara întâi... Dar stați nițel — păru că-și amintește deodată ceva — încă înainte de a veni a doua oară, pare-mi-se, l-a căutat cineva

e Faltys, cineva de la studio, pentru un fleac, nu știu despre ce era vorba, parcă despre o carte ..

— Cine era ?

— Nu știu. Mi a vorbit Hana despre el.

— Numele nu vi l-a spus ?

— Nu știa cum îl cheamă.

Suda nu vedea nici un motiv pentru a ține secret acest lucru. Ii spuse prin urmare ceea ce știa.

Era machiorul Robert Roch.

— Pe el l-ați întrebat ?

— Da.

— Și ?

De data asta Suda îi rămase dator cu răspunsul. Nu avea sens să continue interogatoriul, pentru că din el putea să afle ceva nou decât cel interogat. Suda se adresa plutonierului Halík cu o rugămintă :

— Confruntă caracterele scrisorii lui Faltys cu cele de la mașina sa de scris...

Răspunsul veni imediat, dar nu din partea plutonierului Halík, ci din partea lui Kálecký, care tocmai se pregatea să iasă pe ușă :

— Faltys avea o „Zeta” ultimul tip, dacă vă interesează. A cumpărat-o acum o lună.

— Știți într-adevăr o mulțime de lucruri despre el, spuse recunoscător Suda.

František făcu și el o remarcă puțin cam lipsită de tact :

— Cum să nu, domnul arii rector se simțea în fațada Faltys ca acasă...

Nu rise nimeni.

29. *Erá un unchi bun*

Suda intenționa ca după Cyril Kálecký s-o clemente pe doamna Faltys pentru a clarifica toate neconcordanțele existente în declarațiile lor. Trebuia însă să și schimbe brusc programul, deoarece la studioul de televiziune se prezentase Bažant, mult căutatul șofer de taxi.

Bătrînul Navrátil șovăia însă să-i dea drumul înăuntru. Fusese aspru criticat pentru indulgența sa și prin urmare se ho-

tărise ea, începînd din ziua aceea, să fie un birocrat sever. Șoferul îl zorea pe bătrîn, complicînd astfel situația. Neașteptata invitație la televiziune picase într-un moment cam nepotrivit pentru el.

— N-ai idee, moșule, de ce mă cheamă aici? Eu sînt Bažant, știi, voiam să merg cu copiii la Klanovice, că tot am azi zi liberă, la bunica, după fragi, și șine la zahăr de anul trecut, zise șoferul și cînd rise îl imită fără să vrea pe Șterol. Purta o haină trei sferturi de piele și o șapcă tot de piele pe care nu și-o scoase nici aici, în încăpere.

Navrătul îl pironi cu o privire muștrătoare :

— Nu te mai rînji, aici nu prea e numerit... am să chem pe cineva.

Nu veni însă nimeni. Suda și František îl invită pe Bažant să urce la ei.

— Ai luat pe cineva cu mașina alaltăieri noapte de la bo-dega „La Mecenaș” ?

— Da, parcă .. omul nu prea era dispus, mai bine-zis era indispus.

— Unde l-ai dus ?

— Păi, aici e buba, șoferul își ridică puțin șapca, se scărpină în cap și și o puse apoi la loc. Tot timpul zicea doar : camarade, să fii tînăr e mare lucru ! Și așa a ținut-o mereu : să ai o sărîmă de viață pentru tine însuși, nu numai pentru ceilalți. Pe urmă și-a adus aminte că vrea să meargă la Střešovice, dar asta abia pe drum .. strada Albertova 5, o străduță scurtă, cu numere puține... numai vile micițe și grădini..

Suda îl întrerupse nerăbdător :

— Nu știi cine locuiește acolo ?

Șoferul clătină din cap și deschise gura într-un rînjiet larg.

— Păi, n-ar fi mai bine să-l întrebați direct pe domnul ăla ? El trebuie să știe mai bine !

Imediat însă încetă să mai rînjească ; văzuse că a spus o prostie.

Nu era greu să afli care din cei amestecați în afacerea asta locuiește în strada Albertova. Toți aveau adresa trecută în buletinul de identitate.

Jindřiška sosi la fel de înfricoșată ca și prima dată. Ba chiar mai mult. La primul interogatoriu fusese de față doar František, acum trebuia să-l înfrunte și pe Suda.

— Am aflat că Jan Faltys a fost la duminică... vineri noaptea.

František li atrase atenția :

— Puteați să m-o spuneți singură, la primul interogatoriu.

Imediat însă regretă că a spus-o. Jindřiškăi i se umplură ochii de lacrimi. Suda îi oferă bausta în tăcere, cu un zîmbet consolator, dar fata și-o scoase pe a ei din geantă. Se liniști puțin, dar vocea continuă să-i tremure, gîtură de plîns.

— Era destul de tîrziu, mult după miezul nopții, cînd m-am trezit... nici nu știam ce s-a întîmplat. Cineva se certa jos. Grădina era luminată ca ziua. Așa arată totdeauna cînd se aprind luminile în camerele de la parter. Am așteptat să se termine, dar mei vorbă de așa ceva. Mi-am pus capotul și... am coborît. Doamna Bednár vorbește astfel de pușgăiat, că-i poți recunoaște foarte ușor vocea. Celălalt glas era al lui Jan Faltys.

În acel moment, fetei i se curmă vocea și tăcu, dar Suda n-o lăsă multă vreme așa.

— De ce venise ?

— Mi a spus, dar n-am înțeles.

— Ce a spus ?

— A spus că-l caută pe Hák, dar n-am priceput de ce tocmai aici, mai mult ca sigur că născocise asta din cauza doamnei Bednár. Doamna Bednár însă i-a spus că nu cunoaște nici un Hák. Se aștepta s-o ajut să scape de vizita aceasta neașteptată, dar n-am putut. Era pentru prima oară cînd venise... după mine.

— De ce îți închipuia Faltys că Hák e la duminică ?

Jindřiška roși violent.

— Nu știu, l-o fi informat cineva greșit. Cred că mi-a spus chiar și numele, dar nu mi-l mai amintesc...

— De ce îți închipuia Faltys că Hák e la duminică ?

Jindřiška tăcu. Se simțea puțin jignită de indiscreția întrebărilor privitoare la viața ei particulară.

Suda o invită să continue :

— Știu că nu e plăcut, dar... dacă poți, spune-ne totul.

— Nu mai am ce.

— Poate că totuși mai e ceva... Cîi timp a rămas Jan Faltys la duminică ?

— Pînă duminică, dar... Răsufliă adînc, jenată. N-a fost nimic.

— Ce n-a fost ?

— Nimeni din ce vă închipuiți, răspunse apăsător, ca și cînd în clipa aceea asta ar fi fost lucrul cel mai important. I am făcut o cafea, o cafea tare care l-a trezit, acum însă mi era mie somn, pentru că el vorbea într-una...

— Despre ce ?

— Pînă multe nu-mi mai amintesc. Am fost atentă doar la început. Nici nu știu apoi cînd am adormit. Duminică l-am găsit în același fotoliu de lângă fereastră, în care se aşezase noaptea. Privea pe geam, în grădină.

Pe Suda însă îl interesa firesc cum lînt roșit de Faltys în acea seară, frînturi din reflexiile sale, felul lui de a gîndi, senzațiile lui. Jindřilka nu-și amintea prea multe. Amintirile îi suferiseră estompate de ceața tragicului eveniment din ziua următoare. Își amintea totuși că spunea că oamenii au în ziua de azi groaznic de multe sentimente meschine și tot felul de complexe nejustificate și de neîncredere. Cîteva vorbe rostite la furie rămînd întipărite în memorie chiar cîțiva ani, deși ar fi putut să dispară — numai la cîteva minute după ce au fost rostite. Deseori, sub masca principalității se ascunde ceva ce merită mai curînd dispreț sau sarcasm. Principalul e să te ridici deasupra lucrurilor și să-ți dai seama. Jindřilka înțelnea că în dorul acestor cuvinte se aflau sentimentele lui Faltys față de Apt și antipatia lor reciprocă. Și, conform logicii femeiești, în clipa aceea s-a simțit jignită, la fel ca și Irena Skaloudová cu cîteva ore mai devreme, cînd Faltys, la bodega „La Mercenai” se ocupa de altceva decît de ea. Jindřilka nu-și recunoscuse, bineînțeles, amintirile, dar pruceputul Suda le descoperise singur.

— În seara aceea te-ai încercat o părere de rău, nu ?

Jindřilka mărturisă că așa a fost, dar pe urmă se opri, vrînd parcă să reflecteze.

— Nu știu... nicidecum nu l-am înțeles prea bine. În fața lui aveam mereu un trac, care nu m-a părăsit nici la ultima noastră înfrîntură. El a fost cel care m-a scos de la magazin, de la teșghen. Mi-a găsit un rol într-un film, un rol mic, dar zicea că are încredere în mine, o făcea pe profesorul... pe profesorul îndră-

gostit, doar că... îndrăgostit n-a fost niciodată, ci tot mai mult profesor. Dumneavoastră poate nu mă înțelegeți...

— Te înțeleg, dar nu pricep.

Pe urmă tăcură toți, pînă cînd Jindřiška rosti cuvintele din care răzbatea și un rîs bun.

— A fost un unchi foarte bun.

30. Cu degetele încheșta'e pe grumaz

Așadar, de la Jindřiška nu așară de fapt nimic. Doamna Bednar lui avea telefon. Ealtys nu putea, prin urmare, să telefonice cu sora sau să fie chemat. Dinneaptea a plecat împreună cu Jindřiška la studio. Neapăca nedormită explica preoia lui dispoziție și iritarea, care în curînd o să se provoace cîteva cuceriri, deși chiar în seara precedentă Ealtys își reprimase, la insistenși și celeretști, lipsa de fărîșăvîță atunci cînd o verba să se împaci cu cineva. Între ea cașpe și realitate există însă adesea o mare deosebire.

Unul și cel mai puțin hîțator la ochi din cei trei anchetatori, plutierul Halik, le făcu înă o neașteptată surpriză. Într-o proprie inițiativă, lase mașina de serviciu care așepta la locul de parcare al celei zece ore, culoduse pe la domiciliile tuturor persoanelor suspecte și se li aporase înarmat cu o prebă a caracterelor de la rașionele lor de scris. Nu i trebuie pentru asta mai mult de șaptezeis, cinci de minute iar de la mîncîștatea din Pořk li si achusese cu el și pe secretarul literar Vorlaček, care se dusese să si vaca în el. Totuși el ar fi arăsi azi, a dea zi după naștere, trebuia să mai a la răbdare o zi, două, așa că acum în loc sa si aștepte în el, se așia la televiziune, în așeptarea primului său interogatoriu. Pe condorul maternității se plimbare nervos, de colo-colo, împreună cu alți șase șapte proaspeți tați. Alți șase a la un de o altă persoană, ce urma să fie chemată înaintea și care fi șese invitată cu puțin timp înaintea sa. Am el, însă mai aveau de stat cel puțin încă o oră, într-o tăcere plină de încordare.

Deocamdată, plutierul Halik întinșese pe masă în fața lui Suda și František, patrașelele de hirtie cu caracterele mașinilor de scris.

— Ajm are o mașină marca „Zeta” și, printr-un concurs destul de nefericit de împrejurări, „Zeta” lui are același an de

fabricație ca mașina lui Faltys : 1960. Tarantík are și el o mașină de aceeași marcă, dar serie mai veche, cu literele destul de uzate. Uitați-vă, de exemplu litera — ě — are semnul diacritic doar pe jumătate bătut, iar — m — al treilea picioruș rupt.

Cele spuse ieșeau clar în evidență după cartonaș, și Suda îl invită pe Halík să continue.

— Toți ceilalți fie că au alte tipuri de mașini, fie că n-au de loc. Glanc are un „Continental“, Zbynek Číž un „Remington“ vechu, iar arhitectul Kálecký o „Corona“ italiană.

František, sceptic, dădu din mână.

— Scribarea putea fi scrisă la o „Zeta“ nouă în orice magazin cu mașini de scris, de către cineva care nici nu era obligat în cele din urmă să cumpere mașina încercată. Și, în afară de asta, cred că mai sînt încă o mie de alte posibilități.

Halík își susținu însă eficiența acțiunii. Și avea dreptate, chiar dacă rezultatul ei pozitiv se vădise în cu totul altă direcție. La familia Plateník nu găsisse mașină de scris, în schimb dăduse peste capul familiei, Josef Plateník, în toată splendoarea sa. Cu toate că ieri le spusese lui Suda și František că pleacă la Kroměříže și că va locui la hotel „Central“, dormise frumuseț acasă. Plutonierul Halík îl invitase, bineînțeles, imediat să-l însoțească.

Actorul Plateník și secretarul literar Vorlíček erau în aceeași situație, nici unul, nici altul nu știau nimic, pentru că în tot timpul cercetărilor nu fuseseră la studio.

Halík întreabă dacă poate să l introducă pe Pláteník Suda încuviință, dar nu se putu stăpîni să nu remarce :

— Ar putea să mai aștepte. L-am mai luat o dată peste rînd. Îl cam protejăm, cineva ar putea să spună că îl protejăm.

*

Pláteník însă, după cît se părea, nu prea ținea la o astfel de protecție. Încă de la prima întrebare, simți că i arde pămîntul sub picioare. Nici măcar zîmbetul cu care František începuse interogatoriul nu-l făcu să se liniștească.

— Ei, cum a fost la Kroměříže, domnule Pláteník ?

— Tovarăși, nu admit astfel de ironii, se burzului Pláteník, n-am plecat acolo, da, n-am plecat, mă rog, pentru că

n-am putut... Am plexat de aici de frică, da, de frică. M-au lăsat nervii, pe scurt, frica... și se cutremură.

Văicăreala lui nu trezi însă ecoul așteptat. La un actor nu ești niciodată sigur când este vorba de un sentiment adevărat sau doar de o interpretare, ce este veridic și ce este doar un joc.

— Dumitale și-e frică de noi? Întrebă František cât se poate de blînd.

Cel interogat clătină energic din cap. Abia acum își dădu seama că s-ar fi putut să i pgească cu vorbele sale.

— Nu, da de unde... nu de dumneavoastră mi-e frică.

— Dar de cine atunci?

— Asta nu spun, sări speriat Pláteník, cu vocea răgușită, sugrumată. Nu pot. Am promis, așa că, vă rog, nu pot... nu-i așa?

Suda se încruntă.

— Acoperi pe cineva?

— Da, vă rog, acopăr... Pláteník avea un aer nefericit.

— N-ai voie să faci așa ceva.

— Da, vă rog, știu.

— Atunci de ce-o faci?

Pláteník aproape că plîngea.

— Nu trebuie să mă aduceți aici, lăsați-mă să plec acasă, vă rog, altfel o să se termine rău...

— Ce-o să se termine rău?

— Totul, vă rog... Pentru mine o să se termine totul rău, o să vedeți.

Deocamdată asta aducea mai degrabă a scuză, a pretext pentru a se sustrage interogatoriului. Din această cauză, tot ce spunea suna mai curînd comic decît grav.

František zîmbi neîncrezător:

— Te amenință cineva?

Interogatul se ridică de pe scaun și se aplecă pe deasupra mesei spre ei, pentru a putea vorbi cît mai încet.

— Am avut totdeauna un principiu, poate că-i rău, mă rog, sau poate că nu... Să nu te amesteci în ciorba altuia. V-am mai vorbit o dată despre asta, dar, vă rog, spuneți și dumneavoastră, dacă toți ar avea aceeași fire ca mine, nu-i așa că n-ar mai fi războaie?

Tăcu din nou, dar Suda îl îndemnă imediat să continue :

— Nu așa pe larg, domnule Platenik...

Omulțul se cutremură iar de frică.

— Ar trebui să mi țin gura, dar am să vă spun tot, tot. Hák m-a spus, mă rog, să nu o po, ca altfel...

— Că altfel ce ?

— Nu șua — dar probabil ceva rău, pentru că în același timp m-a apucat cu mâinile de gât, și acum mai sunt, mă rog, degetele lui în jurul gâtului. Va rog, să vă convingeți singuri, și să deschide cămașa la gât.

Astfel Suda citi și František îl crezură încă și fără să mai privească urmele lăuate, așa că îl întrebară în continuare :

— Ce trebuia să ascunzi ?

— Poți să intri de altceva ori în încercătură, că nici nu știu cum într-o zi, cam pe la începutul săptămânii, cred că era într-o marți, cel puțin așa mi se pare, viu dintr-o dată ceva mar devenit la repetiție și aud, mă rog, încă de pe coridor, doi inși care se certau în sală. După voce, i-am recunoscut pe Faltys și Hák. Am rămas în dosul ușii închise, de unde puteam auzi fiecare cuvântul... Hák spunea și o spunea, mă rog, destul de tare, că n-are nevoie de tutela omânului și că-i treaba lui cu cine, unde și când umblă... Faltys i-a răspuns, e drept, cu intonația i cunoscută, că e un diletant chișez, dar că n are pic de inteligență — și așa s-a ajuns, mă rog, la beleaua asta, fiindcă Hák a deschis furios ușa, care m-a lovit drept în frunte, cum stăteam în dosul ei și.

— și ascultai, completă zîmbind František

— Da, ascultam, mă rog, dar asta e omenește, nu-i așa ? Nu-i nici un delict și nici o încălcare a legii... curiozitatea, nu-i așa ?

— Și mai departe ?

— Mă rog, vedeți, și dumneavoastră sunteți curioși, nu se poate abține Platenik de la o împunsătură, care îi aduse un zîmbet de satisfacție pe față. Mai departe nimic, nu mi a mai vorbit, mă rog. Nici un cuvânt. Nici chiar atunci cînd, din greșală, am venit amîndoi la aceeași oră pentru proba de costume. Probabil că nu-i făcea plăcere că mai știe cineva despre discuția lui cu Faltys. În seara aceea însă, îndată după nenorocire, m-a tras într-un colț, m-a apucat de gât, mă rog, mai am și acum urme roșii de degete, puteți să vă uitați — Platenik își deschise iar cămașa la gât — m-a apucat și mi-a

spus să-mi țin gura, mă rog. Mi-am ținut-o, nici nu puteam face altceva în clipa aceea, cînd ma ținea așa strîns... și dădea impresia ca i gata să facă din nou, mă rog, ce mai făcuse. S-o facă pentru a doua oară, mă rog. Așa că mai bine era s-o șterg acasă.

Suda încearcă să-l liniștească pe Plătenik zîmbindu-i cu blîndețe.

— Omule, dumineata citești prea multe romane poloniste. Na cumva îți închipui că a asina ale or să se țină lanț ca în povestea cu zece negri minți?

Cu toate că Plătenik nega din cap, era convins de fapt că îl mai aștepta înă o mare neplăcere.

Întîrînd în cameră, Hlak na și își închipuia că n să dea acolo peste Plătenik. Plătenik îl adăsesc pe Hlak la ordinul lui Suda. Și o laară de la început Plătenik, cu voce trem cătoare, repeta în fața lui Hlak cuvintele lui Faltys despre diletantul chipeș, dar fără pic de intergență. Hlak primi cu eroism lovitura, zîmbind chiar, și mîșînda și părul cu o parie minusculă ascună în palmă. Nu putea să nege cele declarate de Plătenik și nici nu încercă. Din cele spuse nu reținea însă nici o dovadă directă împotriva lui, ci doar o vagă banuală. Suda și Frantuk stiau asta la fel de bine ca și Hlak și de aceea nu-l mai întrebă nîmîc în legătură cu conflictul avut cu Faltys. Celelalte întrebări se referă la seara petrecută la bodega „La Mecenaș”. Hlak recunosc că și acolo s-a certat cu Faltys, dar, spuse el, nu din vina lui. După declarația sa, la urma urmei nici nu se întîmplase nimic care să merite atîta tevatură.

— I am spus o dată Jindřichkăi că are ochi de căprioară. Asta însă nu i o declarație de dragoste. Dacă oamenii nu și ar mai spune lucruri frumoase, ar fi prea trist pe lumea asta. De atunci însă Faltys mă suspecta, mă urmărea pas cu pas. A venit și atunci seara, „La Mecenaș”, după mine la garderobă. Îmi luasem baina și o ajutam pe Olinka Vagnerová să se îmbrace. M-a întreat dacă plecăm împreună. Recunoașteți și dumneavoastră că era o întrebare cam indiscretă. Nu-i vorba de mine, la urma urmei eu pot să merg unde și cu cine îmi place, dar era vorba de domnișoara Vagnerová, dacă ați fi văzut-o, apricepe că izbucnise în plîns. Bineînțeles că nu i-am răspuns, ca să-l fac să creadă că m-aș duce la eleva aia a lui, la talentul acela universal.

— Și nu te-ai dus ?

Nu, înu ajunge una pe noapte. Nu-mi place să depășesc norma...

Franțišek gîndi că ar fi trebuit să aibă confirmarea celor spuse de Hák și din altă sursă, dar se temea pe drept cuvînt că o discuție cu Olga Vágnerová pe această temă ar putea sfîrși printr-o penibilă criză de isterie, de aceea se hîmă să continue interogatoriul lui Hák :

— Dar a doua zi, la repetiția generală ?

— Acolo n-am vorbit de loc.

— Atunci de ce erai nervos ?

— Eu ? Hák se arătă foarte mirat. Cîne v-a spus ?

— Regizorul Glanc.

— Aha !... Aveți dreptate. Mă enervase tăcerea lui Faltys. La un moment dat, ajungi să te obișnuiești cu certurile și, da, ă încetează deodată, și se pare anormal.

— După moartea lui Faltys ai fost convins că l-a omorît Ajm ?...

— Da. Și o cred și acum.

— În acest caz, de ce l-ai amenințat pe Pláteník să păstreze tăcerea ?

— Din prostie. M-am gîndit că așa scap de neplăceri.

Distribuiția pieței s-a făcut astfel întocmită, încît să cîntărească destul de echilibrat să favorizeze declanșarea unor conflicte și situații feroce. Asta complică munca arhivistului, cu a'te mai mult cu cît cercul persoanelor suspecte nu-î includea doar pe astori.

Secretarul literar Vorlícek își aștepta nerăbdător primul său interogatoriu. Lea s-așezase în încăpătoare și se plimba din colț în colț. Așteptarea însă e grozav de lungă. Vorlícek se enervase, începînd să-și roadă unghiele, cînd intră plutierul Halík.

31. Bărbosul Vorlícek

— Vi se pare caraghioasă barba asta, nu-i așa ?

În fața lui Suda și a lui Franțišek se afla un tînăr cu barbă neagră, papion albastru și ochelari cu ramă de aur. Aducea puțin cu un asistent venit de la o clinică de psihiatrie.

Mde, aveți vîrsta potrivită ca s-o purtați, îi spuse Suda, așa sînt vîrșurile de azi, barba și favoriții sînt semnul pubertății — al pubertății înîrziate, care ține pînă la douăzeci și doi de ani.

Atunci am depășit vîrsta cu un an, rîse Vorlíček, doar ca să și ascundă stî jencala. Ca scuză, am să vă spun că în mod normal nu port barbă.

— Un pariu?

— Da. Taraník nuă tot sfleia că o să se aducă totul de ripă înar te de a începe. Ca să doarnă liniștit am pus prinoare că nu las barbă cel puțin pînă se anunța: am transmis scenariul adaptat pentru televiziune...

Oricine putea fi șocat de coincidența dintre temerile lui Taraník și realizarea lor finală. František îl privi pe Suda și acesta încuviința, plînd gînditor capul.

— E și puțin proroc, nu?

— Mai curînd ghinionist... observă Vorlíček, n-are încredere în el însuși. De cîte ori nu și-a luat manuscrisul zicînd că n are rost să mai lucreze la alte variante, pentru că și așa nimeni n-o să i-l apere ieze. Sau, cînd m-am dus la el să-i cer să scrie ceva pentru noi, pentru televiziune, a crezut că-mi bat joc de el...

— Înșă, de obicei, autorul este cel ce vine cu ideea piesei, nu-i așa?

Vorlíček dădu din mină.

— Da de unde? Am așteptat mult și bine... La noi se lucrează după formula dramaturgiei active. Din cînd în cînd, umbla cu colindul pe la scriitori, și mai pică ceva, rareori de la scriitori adevărați, mai curînd de la ăștia care scriu...

— Taraník avea manuscrisul gata, nu-i așa? întrebă Suda, ca și cînd n ar fi fost informat direct de către Taraník asupra începuturilor acestei piese fatale.

— Da de unde, pînă a terminat-o, a trecut o grămadă de timp! Nu-i de mirare, să știți, cînd aparî prima oară în public cu o lucrare mai mare, au vrut să riști un eșec... La vîrsta lui, om de patruzeci de ani, e perfect normal și-l înțeleg. Tinerii înfruntă mai ușor un eșec, pentru că au în fața lor încă destul timp să și dreagă reputația...

Suda opri șirul verbal al lui Vorlíček cu o întrebare:

— De ce a început așa de tîrziu?

— Cred că n-a început tirziu. Are mîna dăstul de deprinsă cu ale scrisului, își cunoaște meseria, numai că probabil scria și apoi băga în sertar, lucru firesc. Vorlíček vorbea fără ezitări despre Tarantík. Se părea că-l cunoaște bine, sau cel puțin așa credea. A durat ceva pînă s-a achimătat cu societatea noastră socialistă. Și acum încă, din cînd în cînd, i se mai strecoară cîte o idee greșită în minte, dar i-o poartă scoate ușor. În general vorbind, e de-al nostru. Are simțul dialogului dramatic și al creației psihologice a caracterelor. De ce să nu-i transmitem piesele la televiziune?

František rise auzind tonul iritat al lui Vorlíček.

— Doar nu v-a contrazis nimeni...

Vorlíček își dădu seama și-și scărpîna, cu un aer încurcat, barba.

Vedeți, iar am ajuns aici. Am purtat discuții lungi și chiar neplăcute pînă ce, de sus, mi-au dat aprobarea pentru piesa asta. Mai ales dr. Strouhal, el e om de principiu, dar de modă veche, dacă mă înțelegeți. Nici măcar nu m-a lăsat să particip la emisiune, mi-a spus că o să supravegheze el totul.

Prin urmare, ieri n-ai fost la studio... mda după-masă, nici serra, așa-i?

— Nu, n-am fost, răspunse repede Vorlíček. m-am dus la maternitatea din Vinohrady s-o văd pe Olina. Șuți că fiul meu s-a născut chiar în jumătatea de oră în care a fost omorât Fastys? În viața obișnuită se petrec uneori șapte neobișnuite, nu-i așa? Ce ziceți de asta?

Vorlíček scosese din buzunar o jucărie albastră și o scutură pentru a arăta cum zornăie:

— Poate că nu-i interzis.

Suda luă jucăria din mîna lui Vorlíček și încercă s-o facă să zornăie. După aceea, i-o dădu lui František, iar el conștinuă întrebările:

— Cît timp a trecut de cînd ai primit aprobarea pentru transmiterea piesei?

— Trei luni încheiate... Scenariul piesei l-am supus discuției cam pe la sfîrșitul lui martie. Tot atunci am aflat și termenul inclus în planul de emisiuni. La o săptămînă după asta, am aflat și numele regizorului.

— Glanc a ales el însuși regia piesei?

— Nu l-a fost dată... Regizorul Glanc lucrează la televiziune cu normă lunară așa încît e obligat să primească tot

ce i se dă. Nu vă faceți însă probleme cu libertatea lui de creație. Nu-și bate capul niciodată cu asta.

— În ce sens ?

— Așa cum vă spun. Coace spectacolele ca brutarul chiflele, unul după altul.

- Și de ce i se îngăduie asta ?

— N-a avut niciodată ghinion, i-au mers toate din plin. Știe să-și aleagă colaboratori care să muncească în locul lui. O distribuție pe cînte, un operator de precizie, un scenygraf cu imaginație și restul îl face asistentul de regie — un tînar care are cap, cărui îi place munca asta și care vrea să învețe. Domnului, ca regizor, nu-i rămîne decît să apese pe butoanele meleci de comandă.

— Piesa s-a transmis în forma pe care i-a dat-o Tarantîk ?

— Da de unde ! Înălătură Vorlîck cu mîia această ipotetă. Au fost o mulțime de observații încă înainte de a căpăta viza de emisie, și s-au mai ivit și după aceea, în timpul repetițiilor. E normal. Chiar și cu o seară înainte de repetiția generală, acasă la Faltys, am mai adus modificări de scenariu.

— Cine le-a cerut ?

— Unele le-a propus chiar Tarantîk, dar majoritatea le-a cerut Zbyněk Cíz. Baiatul ăsta știe să gîndească asupra textului, să aprecieze situațiile și să gradere tensiunea. Și lui Faltys i-au venit cîteva idei, și chiar eu am făcut unele tăieturi în calitate de secretar literar.

Suda se întoarce din nou la problema aprobării piesei.

— Spuneți-mi, ce nu i-a plăcut de fapt tovarășului Strouhal la lucrarea asta ?

— Ca totdeauna, nu i-a plăcut aproape nimic. I se părea prea scandalosă, puțin cam occidentală, știți cum e, există printre noi oameni care se tem de furecare zgomot. Trebuie să recunosc că pentru gustul nostru normal, dulceag, piesa asta este întrucitva bombastică, prin efect nu strică însă într-o piesă polițistă, nu-i așa ?

— Iertați-mă, nu mă prea pricep la romane polițiste... Suda înălță zîmbind din umeri. Cum a primit obiecțiile și observațiile... Tarantîk ?

— Bine. A dovedit răbdare îngerească. Unele sugestii pot fi bune, altele mai puțin, trebuie să alegi, dar asta-i ceva normal. Nici un regizor nu acceptă lucrarea așa cum este, tot-

deauna o dă peste cap. Propunerile lui Zbyněk au fost însă concrete și realizabile.

— Dar regizorul Glanc ?

Glanc e și a dat încoadeauna consimțământul. Doar câteodată se opunea, dar asta numai așa, ca să nu dea impresia că i-a cîrnea roata la caruță.

Franušek începu abia acum să priceapă mecanismul complex de lucru la montarea unei piese pentru televiziune și asculta totul foarte atent. Seda, dimpotrivă, devenea din ce în ce mai întințit. Se pare că răspunsurile nu-l prea mulțumesc.

Expunerea lui Verhnek era destul de amplată. Arată că băta e de cap au avut ei și Tarantik plădă ce a tiunea și personajele piesei au fost ancorate în realitatea zilelor noastre, fără să plance în afara timpului și spațiului. Problemele au continuat însă și după aprobarea venăului. Trebasa să se renunțe la cite ceva din motive de ordin economic. Șefa de producție, Olga Vagnerova, a avut din cap aprinse cu Glanc și mai ales cu Číž, pentru lucrare corăia cu care vorau să une bugetul. Iar din momentul în care a început să lălys va primi rolul, a trebuit să se ta a cite ceva din el și în ce privește a comparamentul muzical. Prin lătare, tipul absolvent de conservator Vojtech Ječn avea să fie un instrument experimental muzical și scrisese un fatreg a comparamentului muzical doar pentru pian și instrumente de percuție. Această instrumentație denesbiță era convenabilă din punct de vedere financiar și interesantă prin concepția sa neobișnuită. Nu era vorba de o improvizație. Muzica fusese gata cu citeva săptămîni mai devreme. În timpul repetiției generale și al transmisiei din studio, au folosit benzile de magnetofon pe care fusese imprimată. Unele dificultăți s-au ivit și în problema costumelor. Nu era vorba de fapt de o piesă cu costume, care costă todeauna mai mult, ci de whișele costumelor de care trebuia să se țină neaparat seama în acest caz. Diferitele personaje ale piesei lui Tarantik nu reprezentau caractere realiste obișnuite, ci constituiau o reprezentare exagerată, aproape caricaturală, a unor tipuri : tipul intelectualului, al unei huligane, al unui ciubucar, al unei vamp și al unui birocrat. Era necesar ca intenția autorului să fie realizată și cu ajutorul costumelor și al machiajului. Abia după multe discuții, arhitectul Háleký a aprobat proiectele de cos-

tume ale pictoniei scenografe Ivana Modrachová și de aceea costumele fuseseră gata abia în ultima clipă.

— Spuneți-mi, întrebă nerăbdător Šuda, Tarantík avea o concepție proprie asupra distribuției? Corespundea reprezentărilor sale despre personajele piesei sau a propus schimbări?

— Nu, zicea că nu se pricepe la asta.

— N-a propus nici un actor?

— Nu, dar pentru rolul celui legat în fotoliu voia să aibă o personalitate acionicească remarcabilă. Îi înțeleg foarte bine, deoarece intruca piesă este axată în jurul acestui personaj.

— La Faltys nu s-a referit?

— Nu. Dar oricum, Glanc nu l-ar fi ascultat. Îi era de ajuns că îl asculta pe Zbyněk Číž și că se declara de acord cu tot ce propunea acesta. Cel puțin răspunderea pentru distribuția actorilor revenea unei singure persoane.

— Cîd a fost distribuit Faltys?

— Ultimele Pentru celelalte personaje am găsit destul de ușor actori potriviți, dar pentru rolul lui Faltys am avut câteva alternative care au dat greș. Ne-a fost teamă apoi ca nu cumva Aprî să refuze rolul, cînd o să afle că joacă alături de Faltys. Din fericire n-a făcut-o. O schimbare însă tot s-a produs. Faltys a adus-o cu el pe fetișcana aceea, tinăra Jindřiška, dar o am zis nimic. Principalul era că îl avem pe Faltys.

— Era într-adevăr o afacere altă de bună?

— Da. Mai ales pentru autor. Un rol jucat de Faltys imprimă oricărei piese un nivel superior. Chiar dacă ai fi citit mersul trenurilor, și s-ar fi părut că îl ascuți pe Homer. Și apoi, nu avea un pic egoist, să se scoată singur în evidență, ci își servea partenerul, pregătindu-i replica astfel încît să sune bine și a lui. Ce-i drept, în viața particulară nu era ca pe scenă, dar nu i-aș lua-o în nume de rău. Fiecare din noi are dreptul să aibă câte o pășărnă, asta-i normal la urma urmei. Faltys nu era și el decît un om.

— Pășărnica aceea, nu cumva era Irena Škáloudová? El a distribuit-o în rolul ăsta, nu-i așa?

— Poate o să vi se pară ciudat, dar fapt e că, de data asta, ea a fost distribuită înaintea lui Faltys.

— Regizorul Glanc spunea altceva.

Vorlíček se strîmbă.

— Ar face mai bine să tacă. În vremea aceea el juca tenis pe terenul din Štvanice, în mod firesc, habar n-avea de dis-

tribună. De data asta, Škáloudová putea fi mîndră că s-a descurcat fără protecție, poate pentru prima oară în viața ei. Și cu toate acestea, pătea mai degrabă jignită.

— De ce?

— Un complex normal, caracteristic sexului slab Faltys proteja acum pe altcineva, și asta i-a dat dureri de cap, dar pînă la urmă s-a aranjat totul. Altă conditie pusă de Faltys a fost machiorul Roch. Zicea că au lucrat împreună la ultimul film al lui Faltys... Toți ceilalți, în măsura în care n-au fost repartizați de secția de dispecerat conform planului general de distribuție a actorilor, au fost propuși... cel puțin oficial, de Glanc, practic însă tot de Zbyněk Číž. În realitate, Číž a făcut totul de la a la z, nimeni nu poate contesta asta.

32. Centimetri care au însemnat moartea

Interogatoriul secretarului huerar Vorlíček ar mai fi durat încă mult, dacă n-ar fi fost întrerupt brusc de intrarea neașteptată a operatorului Pangrác îndată ce trecu pragul. Suda și Franušek îi cură pe față că n-or să scape așa ușor de prezența lui.

— Bună ziua, tovarăși, strigă încă de la ușă, unde moș Navrátil încerca încă să îl rețină, dar în zadar.

Operatorul Adolf Pangrác era înalt, slab și pleșuv. Avea trei negi pe obraz, cute mari în jurul gurii și ochi cu o privire ascuțită și băntătoare. Cu aerul firesc al unui oaspete nepoftit, se așeză la masă, pe scaunul de pe care se sculase Vorlíček.

— ...dacă vă închipuiți că am să las pe cineva să-mi vire pe gît cine știe ce, atunci ați dat o cu oștea-n .

— ...gard, îl completează Vorlíček prompt și zîmbitor, deoarece cunoștea dinainte zicala lui preferată.

Zîmbetul nu avu însă nici un efect asupra lui Pangrác. Rămase la fel de încruntat ca mai înainte.

— De două zile trageți oamenii de limbă. Tarantík e aproape tot timpul la interogatoriu, pe Kálecký și Roch îi chemați cu schimbul, dar pe mine nu m-a întrebă nimeni ceva mai serios. Pangrác îl privi drept în ochi pe Franušek. Nu te supăra pe mine, tovarășe, pentru ce-am să spun acum. Apre-

nierz caluțiile pentru care, cu toată vîrsta damitale fragedă, ai ajuns la o situație așa de importantă. Eu însă îl caut mai degrabă pe meșter decît pe califă, pentru că de la oameni nu te poți aștepta decît să îți pună bete în roate și atunci toată viața o dai cu oștea-n gard, zise Pangrác de data asta singur, fără ajutorul altcuiva.

— Drocămdată nu v-a peneșit nimeni.

— Mă mir, Pangrác îl privi bănuitor pe Suda. Lui František, care tăcea șiguit, nu i mai dădu nici o atenție. Eu mă cam cert cu oamenii, aproape mereu, dar altfel nu merge, trebuie să te cerți, fără asta la televiziune dai cu... În sfîrșit, ești alături de drumul. Pe scurt, nu se poate altfel. De exemplu chiar cu fotoliul ăla, nu reușeam să îl prind exact în imagine, ficusul din stînga mă împiedica într-una. I-am spus la Clanc, dar a ridicat din umeri ca totdeauna. Iar cu Ciză nu stau de vorbă, e un ține pentru mine, deocămdată.

František își dădu seama că Pe grac avea față de oricine din tîrăra generație aceeași aversiune pe care o manifestare față de el. Era în asta puțină învidie, dar și frica, ce ține de lupta pentru existență, ca nu cumva schimbul pareri să aibă loc mai devreme decît ar fi absolut ne esat. De ic il la penie nici gîd, se vedea asta din altuținea sa și din felul în care vorbea despre munca lui. Asta era totul pentru el, înreg sensul vieții sale.

Pangrác începu din nou să explice toate amănuntele delicate și fințurile meșteriei de operator. După o clipă însă, își dădu seama că vorbește fără să fie lucles. Se opri și îl hîrghă pe Suda dacă n-ar vrea să i arate direct, la fața locului, ce voia. Fură de acord, dat fiind ca studioul nu era prea departe, trebuia doar să cobori un etaj, la parter.

Ancheta cazului Faltys revenea mereu, pe căi întortocheate, la cele cîteva bare impletite de metal, acoperite cu blana albă, la fotoliul în care a stat Jan Faltys în clipa morții. Abia acum, după intrarea pe platou, František realizează că a uitat să-i înapoieze lui Vorlíček jucăria zornitoare cumpărată pentru fiul lui. Neștînd ce să facă cu ea, o vîrî în buzunar.

— Trebuia să îndepărtez fotoliul de perete, pentru a putea prinde bine în cameră fiecare detaliu. Ca operator am dreptul s-o fac, explică Pangrác și se îndreaptă spre locul unde intenționase inițial să mute fotoliul.

— Să nu credeți că era vorba de vreun capriciu personal, voiam numai să nuanțez la maximum detaliile, pentru că cea de a doua jumătate a piesei se joca de fapt numai în jurul fotoliului sau chiar în el. Dacă emisia trebuia să aibă un anumit stil operatoric, atunci aveam pretenția ca aceste câteva detalii de bază să aibă o compoziție precisă. Era în joc onoarea breslei noastre, pentru a nu se spune despre operatorii de televiziune că au ochi ca vaca lui Kașpar.

Suda nu întreabă ce înseamnă asta, dar banii că în vorbele acelea Pangrăc vedea cea mai mare injurie și ridiculizare a meseriei sale. Posibilitățile scenografice ale imaginii telex sînt deseori supuse unei critici aspre și unor discuții polemice. De aceea Pangrăc era atît de sensibil tocmai la acest aspect al muncii sale.

— V-aș arăta pe viu, adăugă, dar nu sînt încălzite camerele...

— Atunci pune-le lângă sobă, glumi Suda.

Remarca lui profană îl făcu pe Pangrăc să explice ce înseamnă în argoul lucrătorilor de la televiziune expresia „cameră încălzită”. I se spune astfel camerelor legate la rețeaua electrică pentru o durată stabilită anterior, necesară pentru ca toate piesele utilajului ei complex să fie puse în mișcare. Camerele de luat vederi ale televiziunii sînt capabile să primească imaginea și s-o transmită mai departe abia după patruzeci-cincizeci de minute de cuplare la rețeaua electrică. Pangrăc se îndoaia că ar avea răbdare să aștepte atîta, dar Suda era de altă părere. Avea pentru azi în plan reconstituirea serii precedente și era bucurat că i se atrasese de mai înainte atenția asupra problemelor tehnice ale acestei acțiuni. Îl informară deci pe inginerul Bernát, șeful tehnic al producției, ca pînă la ora stabilită să pregătească condițiile unei transmisiuni normale din studioul de televiziune.

Pangrăc însă nu spusese tot ce avusese de gînd. Se apropie de măsura de lângă monitor și, cu un gest de deplină siguranță, scoase din grămada de hîrtii făcute sul exact pe cea pe care o căuta. Conținea schița decorurilor. Întinseră planul pe podea și-l fixară marginile cu o scrumieră și o bucată de lemn, pentru a nu se mai răsuci. Se lăsară toți pe vine în jurul hîrtiei.

— În comedia asta toată acțiunea se purta de fapt doar în jurul fotoliului...

Suda înclină bărbia în semn că are dreptate...

Și în anchetă la fel.

— Numai că noi așa ne-am planificat. Pangrác se opri, având aerul că cercetează efectul pe fețele celorlalți, adică concepția regizorală prevăzuse asta...

Franušek asistase pînă acum, răcut, la interogatoriu, dar de data asta interveni cu o întrebare.

— Concepția regizorală înseamnă... concepția lui Glanc?

Așteptarea cu puțină maliciozitate răspunsul. Știa că operatorul de imagini Pangrác trebuia să recunoască acum că la tineri nu e totul rău și așa s-a și întimplat.

— Oficial, concepția lui Glanc, bineînțeles, dar indicațiile principale de regie au venit de la Zbyněk Cíř, desigur după consultări prealabile cu Vorlíček și cu autorul... pînă ce arhitectul Kalecký ne-a făcut semnul ăsta pe plan, și Pangrác arată cu mîna spre schiță.

Nici Suda și nici Franušek nu putură s-o descifreze. Încercarea de semne și simboluri putea fi înțeleasă doar de un specialist care nu le vedea pentru prima dată, dar și lui i-ar fi trebuit ceva timp pînă să le descifreze. Suda nici nu și dădu ostentiv să încerce!

— Despre ce semn e vorba?

— Despre ăsta. Pangrác arată cu degetul un cerc cu o cruce roșie, care probabil trebuia să însemne că indicația de pe plan era tăiată. M-a surprins că un om de meserie ca el putea să viiă cu ceva de diletant, de parcă ținea cu tot dinadinsul ca fotoliul să stea în colțul acela, unde nimeni n-ar fi putut ajunge la el...

Pangrác arată în schița decorurilor colțul unde se afla acum o policioară joasă cu cinci cactusi.

— Nici un acces în cameră, explică Pangrác mai departe, iar actorii n-au loc pentru joc pe scenă. I-am spus: Cyrile, Cyrile... și pînă la urmă l-am convins.

— Cînd?

— Ce cînd?

— Cînd s-a lăsat convins?

— Despre asta s-a vorbit încă de pe cînd repetițiile aveau loc sus, la sală... Prima repetiție pe platou, pentru

aranjamentul de ansamblu al camerelor, a avut loc, cred, joi. Pangrac își frecă crispăt fruntea. Da, precis joi... — i-am spus că în privința fotoliului a dat-o cu... în știrșit, am decus pe loc unde sa l mutăm.

Suda îl privi îngădurat.

— Ultima propunere referitoare la plasarea fotoliului a fost prin urmare a duminică?

— Da. A mea. De ce?

— N are cumva legătură cu certurile pe care le-ai avut cu victima?

Pangrac avea o expresie de uluire pe față.

— Eu m am certat cu Faltys?

— Așa am auzit.

— De fapt e adevărat. Își aminti el, numai că, știți, eu mă cert cu fiecare, nu pot altfel, mai ales la televiziune nu merge altfel. Când ai doi cocosi în băătăură și unul nu-i pasă de nimic, iar celălalt abia luvată meseria, păi atunci n-aveți de ce vă mira. Regizarea unui spectacol de televiziune cere o mână forte, altfel iese din ea doar... Poate că nici nu s-ar fi ajuns la toată tevatura asta dacă n-ar fi fost strimbătura asta de scaun, și Pangrac atinse cu mîna fotoliul cunoscut.

O simplă pișcă de decorație și cîte probleme, cîți oameni și au pierdut lin șteea și nervii din cauza ei. František se gîndi la recuzitorul Adamec, la Zbyněk Ciz, la arhitectul Kalačský și la Jan Faltys încă luauze de a muri și de a ajunge la fatala înlocuire de fotoli.

Pangrac continuă să enumere dificultățile muncii sale.

— Din cauza lui mi s-a schimbat întreaga compoziție a imaginii, trupul omului se afla acum cu șase centimetri mai jos, iar figura în lada cea mare, adică luată de aproape, în prim plan. Imaginea nu se mai încadra în oglinda așezată în spate și în felul ăsta calitatea scenografică a imaginii se dusese pe apa sîmbetei. Și asta încă nu era tot. Barele astea lucioase începuseră să reflecte lumina camerelor...

Suda avu impresia că Pangrac caută intenționat probleme și că le dă o amploare mai mare decît era necesar.

— Cred însă că asta se putea remedia patunînd metalul...

— Se putea, cum să nu, numai că mi-au adus scaunul exact înainte de emisie, iar ideile astea mi-au venit chiar atunci, ce era să mai fac? Am vrut cu în pauză să mut fotoliul din loc, să l trag puțin de la perete, dar Glanc, care mai

înainte, în nouăzeci la sută din cazuri, aproba totul, s-a găsit acum dintr-o dată să aibă complexe, pe motiv că prea se amestecă mulți oameni în regia lui și că nu permite să se schimbe nimic. Numai că de data asta era vorba cu adevărat de o schimbare în bine... Cu Čiž n-am vrut să vorbesc, e un puști pentru mine, dar trebuia să mă duc la el, s-ar fi descoperit astfel și firele legate de cablu. Čiž ar fi aprobat în mod sigur schimbarea.

František încuvință plecând capul, iar Pangrác se întunecește și mai mult la față. Suda realizează sensul acestei dispute dintre generații, care avea loc nu numai între Pangrác și Čiž, dar se citea și în atitudinea lui Pangrác față de František. Asta îi aminti de atitudinea identică și de părerile dr. Strochal referitoare la Vorlíček. Se scărpină în părul său încărunțit și strigă vesel:

— Să trăim noi, cei veșnic tineri!

33. *Nici pentru bani, nici pentru glorie*

Următorul interogatoriu aparține tinerilor. Suda îl lăasă pe František să-l conducă, deoarece se îndoaia că ar mai putea afla ceva nou, esențial, de la Zbyněk Čiž. Așa se face că anchetatorul și anchetatul nu aveau împreună nici cincizeci de ani! Suda ședea mai la o parte, ca spectator. Holosea prilejul ca să se și odihnească puțin. Deocamdată, era vorba mai curând de o recapitulare și confirmare a câtorva amănunte din declarațiile precedente ale lui Pangrác, Vorlíček, Kálecký și încă ale câtorva. František reveni din nou la consfătuirea aceea importantă din casa lui Faltys și la restul serii petrecute la „Mecenaș”.

În bodegă v-a venit ideea unei scene cu oglinda și l-ați sunat pe arhitectul Kálecký...

A încercat Tarantik, dar nu i-a răspuns nimeni. De fapt era indiferent, deoarece Kálecký fusese de acord cu asta.

— Cum așa?

— Păi, de schimbarea asta se discutase încă acasă la Faltys, ca despre una din posibilități, iar acum nu voiam decât o confirmare.

— Dar regizorul Glanc?

— Despre el n-a fost vorba. Oricum, ar fi fost de acord cu noi. Avea mare încredere în mine.

Zbyněk C 2 nu voia să vorbească pe larg despre modul în care el și Glanc își împărțeau sarcinile. Știa că astfel s-ar fi pus cel mai în mare pericol, provocând neplăceri altora și se însoși Trebură mai întâi sa și câștiga lauri de regizor, iar el având de fapt prietul acesta datorită leneșiei și incapacității lui Arnost Glanc. Bineînțeles, era puțin cam sleșal, cine ar fi încredințat o muncă independentă unui student care n-a terminat Institutul de teatru? Și a dat repede seama că-i mai bine pentru el să fie asistent la un regizor slau, pentru că la un fel tân cu greu ar fi ajuns să lucreze independent. Semn că lăpreună șase sau șapte pioni în scenă Glanc frecventa terenul de tenis Stranice. Că plătu rile televiziunii, Glanc purta sub braț racheta de tenis. Că, scenariul, în care apareau din ce în ce mai multe laude la adresa con-textei regizorale a lui Arnost Glanc, dar Zbyněk C 2 nu se grăbea să l deposedeze de lauri lui. Nu credea despre sine că și a terminat anul de ucenicie.

În cunoașterea viitoare sale profesii complexe, putea seriozitate și onestitate. Asta însemna că nu era de a însă să învețe munca cu actorul ci trebuia, mai ales, să alea una că, pe baza textului scenariului, o concepție rezumată care să țină seama de toate posibilitățile tehnici de televiziune.

Istoria se renaște. Începuturile filmului și cele ale televiziunii au în multe privințe o soartă comună. Filmul a fost multă vreme socotit doar ca o atracție de bilci la ovelă scrierimbului și barăcilor de tir. La începuturile ei, televiziunea a trecut și ea printr-o perioadă de căutări a propriei sale expresii, atragându-și diverși entuziaști înfocați, dar și mulți speculanți, pseudoartiști și semidocepi. Televiziunea are însă și un public foarte variat și eterogen. Mă și au cumpărat televizor doar pentru a putea urmări campionatul mondial de hochei de la Davos sau transmisiunile spartakiadei de pe stadionul Strachov. Fără să vrea însă, și-au deschis uile spiritului și pentru momentele de poezie transmise din ora cu regularitate, pentru spectacolele de teatru și concertice la care altfel n-ar fi ajuns sau nici n-ar fi încercat să ajungă. Era însă necesar să se facă ceva pentru a menține contactul cu publicul și a veni în întâmpinarea dorințelor lui. De aceea, la spectacolele de felul comediei poluște a lui Tarantuk nu

se avea în vedere nici un țel complex politico-ideologic, ci doar să se ofere publicului două ore distractive de bun-gust. Prin asta își atingeau scopul. Dr. Strouhal se contrazisese desigur cu Vorlíček despre semnificația spiritualului și a bunului-gust, dar nimeni nu negase necesitatea unor astfel de piese. Nici Číž nu fusese împotriva unei astfel de sarcini regizorale, deoarece tocmai în astfel de cazuri putea să-și dea frâu liber fantaziei și să aibă mână liberă în folosirea experimentului.

După o jumătate de oră de discuții, František își dădu seama că interogatoriul s-a restrâns doar asupra unor probleme stricte de profil, legate de televiziune, fără vreo legătură directă cu asasinarea lui Jan Falrys. Nu-i stricau însă. Avea cel puțin ocazia să privească în culisele complicatelor condiții de lucru ale acestui colectiv de muncă atât de aparte.

— Dacă am să vă spun că televiziunea are viitor, o să vi se pară poate simple vorbe goale, dar aceasta e realitatea, spuse Číž în concluzie. Bag mina în foc că în decursul următorilor douăzeci și cinci de ani, va înghiți filmul și teatrul tradițional, vechi de o mie de ani, concertele și în general toată viața culturală. O să devină, veți vedea, un mijloc universal de comunicare, o sinteză a tuturor genurilor artei și a tuturor proceselor creatoare, care va desființa depărțările și va apropia oamenii și popoarele.

Suda, deși era încredințat că televiziunea va rămâne totdeauna doar un mijloc de informare, de comunicare, nu vru să contrazică acum entuziasmul lui Číž și nu se pronunță asupra acestei probleme.

În schimb, prin următoarea întrebare, se întoarse din nou la cazul Falrys :

— Cît e de mare diferența între salariile regizorilor și ale asistenților lor ?

Číž întrebă șocat :

— De ce vreți să știți ?

— M-ar interesa să știu cît îi datorază regizorul Glanc, rîse Suda, și în ce fel se revanșează.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, răspunse apăsător Číž. Ceea ce fac, nu o fac pentru glorie și nici pentru bani, de altfel n-am nevoie de prea mult, în timpul studiilor m-am învățat să trăiesc cu puțin.

Suda căută să-l întrebe despre Glanc.

— Ce atitudine ia cinei oamenii din studio se adrează dumitale în toate privințele ?

Ciž înălță din umeri și clătină capul.

— Despre asta vă rog să nu vorbiți cu ei, m-ar mîhni foarte tare dacă raporturile dintre noi s-ar strica. Cred că practica de pînă acum ne-a convenit la amîndoi. El cu tenișul și fetele, eu cu fetele și cu televiziunea, fiecare cu gustul lui... de nume nu-mi pasă, dar pentru ceea ce fac răspund personal. După recepția generală, de pildă, a venit la mine secretarul Vorliceck să-mi spună că n-a reușit poanta unei scene, nici nu mai știu care. Avea dreptate, așa-i, de altfel îmi este simpatic, dar în clipa aceea puțin a lipsit să nu ne înjurăm.

— Ești sigur că a fost Vorliceck ?

— Da. De ce ?

— Secretarul literar Vorliceck n-a fost de loc în ziua aceea în studio, s-a certat cu Strouhal și a așteptat la maternitate nașterea fiului său.

Ciž însă era absolut sigur de memoria lui.

— Dacă-i așa cum spunei, atunci ar fi trebuit ca cineva să-și lipească mustățile și barba lui și să-i împrumute papiionul albastru.

— Se îmbracă mereu la fel ?

— Nu. Dar papiionul nu-i lipsește niciodată. Acasă se spune că are o duzină și toate-s albastre.

František era sigur că după Ciž va fi chemat din nou Vorliceck, să-și completeze declarația care nu corespundea în ceea ce privește vizita lui din ziua precedentă în studio. Săda însă îi pregăti lui František alt program.

34. A doua evaluare a făptelor rămîne neterminată

Treaba începu la fel ca data trecută. Plutonierul Ilalík ceru să li se aducă trei cafele negre și, după aceea, toți trei, deasupra ceștilor aburinde, începură să treacă în revistă datele cunoscute, pentru a ajunge astfel la cele necunoscute. Punctul de plecare al discuției precedente fusese falsă scrisoare de despărțire a lui Faltys și ipoteza că asasmul a încercat să dea întregului caz aspectul unei sinucideri. Cercetările

ulterioare se concentraseră din ce în ce mai mult asupra lui Ajm. Există motivul pentru o asemenea faptă și el corespundea caracterului și modului de gândire al acestuia. Ajm fusese, de asemenea, ultimul care ar fi putut lăsa scrisoarea pe masă, deși afirmase că nu știa nimic despre ea, că nu a văzut-o și nu a pus-o el pe masă. Pentru vizita acasă la Faltys din cursul dimineții următoare, nu avea o justificare serioasă, iar explicația cu invitația telefonică pareă neconvincătoare. Ancheta confirmase într-adevăr că Faltys avusese în seara aceea destule alte griji ca să mai aranjeze o întâlnire cu Ajm. Cu cît repeta mai mult și insistă asupra ideii că Faltys s-ar fi sinucis, cu atît atragea mai mult banușelile asupra lui. Abia declarația lui Robert Kach a adus o rasturnare neașteptată a situației și toate banușelile anterioare îndreptate împotriva lui Ajm și au pierdut brusc greutatea și valabilitatea. Cine l-a chemat însă pe Václav Ajm vineri, în noaptea de miezul nopții? Și de ce? Cu siguranță că Ajm n-a inventat singur discuția telefonică. Nu avea motiv să o facă din moment ce nu era interesat să lăse plăcul astăzi de discutat pe biroul lui Faltys. Care era de-a ședea seninul acelei invitații? Era o cursă în care trebuia să cadă Václav Ajm? Criminalul nu se gândise desigur numai la fapta sa, ci și la cel care trebuia să plătească pentru ea în locul lui. Se pare că acum e necesar să se trieze din nou toate declarațiile și să se aleagă cele care îndreptau banușelile asupra lui Václav Ajm. Dintre actori erau Hak, Skaloudová și Jedlička. Plateník îl considera ca faptăș mai curînd pe Emil Hak. Faltys însă spusese despre el că n-are pic de inteligență și se pare că este o observație obiectiv justă. Hak n-ar fi fost în stare să elaboreze atîtea combinații încurcate, iar la consilierea de la Faltys, din ajunul crimei, lipsise. E drept că Suda și Frantisek emisese o dată ipoteza că făptășul ar fi putut fi deo, chiar dacă în combinație ar fi intrat alte două nume: soția lui Faltys și Kálecký. În locul lui Hak, scrisoarea ar fi putut fi lăsată pe masă de Olga Vagnerová care ar fi putut o face chiar fără să știe ce consecințe va avea fapta ei. Hak aruncase vina asupra lui Ajm, întrucît ca toți ceilalți, deoarece asta era cea mai firească explicație a cazului. Numai doamna Faltys își explicase moartea soțului ei printr-un act de sinucidere. Tarantuk era în stare să învinuiască de crimă pe oricine, numai pe Ajm nu, pe el îl apăra, împotriva tuturor

acuzărilor. Cel care îl învinuise cel mai energic pe Ajm fusese Zbyněk Ciz, iar în ultima vreme și Kalecký. Acesta părăsise ultimul înapereca. Se întorsese, într-adevăr, doar ca să și ia mânușile? Pe scrisoare nu fuseseră găsite nici un fel de amprente. Omul care bagase scrisoarea în plic și lăvasse plicul pe masă purtase, mai mult ca sigur, mânușă. Legătura cu întoarcerea lui în cameră ar fi prin urmare clară, dar ar fi și de înțeles? Ar fi trebuit să și dea seama că printr-un astfel de gest atrage direct atenția asupra sa. Și a uitat mânușile pe masă intenționat, pentru a mai putea să intre o dată cu scrisoarea în cameră? Ar fi făcut înă din întoarcerea sa o c'estimane cunoscută de toată lumea? Și de ce ar fi făcut-o, din moment ce știa că peste o jumătate de oră se va duce pentru a doua oară la doamna Laltys? Și, în general, de ce ar fi trebuit să se complacă atât, fiind doamna Laltys ar fi putut oricând lăsa scrisoarea pe masă? Sau poate că într-adevăr nu erau înțeleși? A lucrat pe contul său, iar doamna Laltys n-a avut cunoștință de nimic? Și ar fi care explicabil ca imediat după crimă s-o sune acasă și să i spună ce s-a întâmplat pe platoul televiziunii? Dacă ar fi fost el asasinul, ar fi felicitat oare un sear din locuința sa? În jurul ar uctului se ridicară elevată oare vârate întrebări. În ce l privește pe Zbyněk Ciz, nu se ridica decât una. Poți da crezare unui om care vorbește cu altă entuziasm? După cum se pare, nu găsești la el nici pic de mândrie care să arunce vreo umbră asupra caracterului său, scos parcă din paginile povestirilor și romanelor schematice.

La întrebările de mai sus, Suda nu și formulă deocamdată nici o părere. Scoase din buzunar pipa, nep jată oarecum în ultima vreme, și începu să roadă mustacul de lemn.

-- Am uitat să l întrebam pe Vorlíček ce crede despre asasin și pe cine bănuiește.

La remarcă lui Suda, František se favoră își aduse aminte de unele din anterioare pe care aproape că le uitase. De ce nu l-au cheinat imediat pe Vorlíček, îndată ce au aflat de la Zbyněk Ciz că fusese ieri la televiziune? De ce a negat în mod atât de naiv, că ar fi fost de față? Vorlíček se luptase pentru ca piesa lui Tarantík să fie transmisă și lucrase la ea împreună cu autorul încă de la început. Ar fi putut, prin urmare, să pregătească crima cu mult înainte, iar la televiziune să vină abia în clipa hotărâtoare. Cablul ar fi

putut să-l taie oricând, cunoștea situația în mediul actorilor și știa prin urmare și despre relațiile dintre Ajm și Faltys, participase la ședința de la Faltys, la „Mecenăs” fusese prezent și, cu puțin timp înainte, s-a constatat că fusese și la televiziune. Existau deci toate premisele tehnice pentru efectuarea crimei. Doar mobilul lipsea.

František regreta că știe atât de puține lucruri despre Vorlíček și, într-o oarecare măsură, îi reproșă și lui Suda că l-a lăsat atât vreme la o parte tocmai pe cel mai suspect dintre toți.

— Nu te pripzi, băiete, nu te pripzi! Il doyen Suda cu obișnuita sa zicală. Doar nu crezi cu adevărat că cineva ar putea comite un asasinat în aceeași zi în care așteaptă nașterea fiului său. Băiete dragă, eu am trecut de trei ori prin asta, e bătăie mare de cap, cere nervi tari, mai ales prima dată. Iar dacă a trecut măcar în fugă pe la studio, deși nu era obligat, asta înseamnă că are un dezvoltat simț al datoriei, și asta nu pot să i-o iau în nume de rău.

Lui František nu-i plăcu că trebuie să asculte o astfel de predică în prezența plutonierului Halík. Recunoscuse însă că și de astă dată Suda avea probabil dreptate. Ceea ce spusese mai devreme despre Ajm și relațiile sale cu Faltys și ceilalți rămăsese însă în picioare. Aici, pe undeva, se află probabil și cheia întregii probleme. În clipa în care voia să-i ceară lui Suda să-l cheme pe Ajm la un nou microgatoriu, apărură în ușă obrazul bărbos al lui Vorlíček.

— Vă rog, veniți repede!... Ajm vrea să se sinucidă!

35. Sinucigașul

Vilém Ajm stătea și acum în picioare lângă fereastra deschisă a cabinei sale. Acum avea însă alături trei păzitori: Tarantík, Zbyněk, Číž și Kalecký. Iar cînd Vorlíček aduse cu sine pe cei trei reprezentanți ai mulțimei, aici nu mai era loc să te miști.

Cabinele actorilor se aflau pe același coridor, un șir de chilii mici, fiecare cu oglindă, un cuer și o măsuță cu dichisurile pentru machiaj. Scaunul nu se afla însă lângă măsuță, ci era răsturnat lângă fereastră. Ajm îl dusese acolo ca să poată ajunge mai ușor la pervazul ferestrei.

Săteu cu unnerii căzuți, ca un om distrus, un ghinionist căruiu nu i-a reușit nimic în viață, iar acum nici măcar propriu să moară.

Săda ceru tuturor celor care se strinseseră acolo să plece. Rămaseră doar Tarantik și Vorlicek, care îl surprinseseră pe Ajm în clipa în care încercase să se sinucidă.

Vorlicek începuse să povestească pe larg, cu toate amănuntele, după cum îi era obiceul. Lăsase la ciotera jucărioara, dar nu-și mai amintea la cine, pentru că o arătase mândru aproape fiecăruia. Era destul de nefericit din cauza asta, spunea el, căci nu era o carte de vizită prea frumoasă pentru un tată să piardă prima jucărie cumpărată pentru fiul său.

Frantisek se pipăi în buzunar. La vederea jucării, Vorlicek avu o explozie de bucurie copilărească. În mod indirect se confirma și adevărul celor spuse de el.

— „pe coridorul cabinelor am ajuns tot din cauza ei, spune, ridicând mîna cu zbîmbitoare, pe coridor l-am întâlnit pe Tarantik lângă cabina lui Ajm. Când am trecut pe lângă el, ciocănea la ușă. l-am întrebat, firește, ca pe fiecare om l-am întrebat, dar mi-a spus că nu știe nimic de nici o jucărie. A ciocănit iar și a intrat înăuntru. Numai ce a trecut pragul, că a și strigat după mine să mă întorc, fiindcă Ajm vrea să-și facă seama. Ajm dar fugă, erau doar cîteva pași pînă acolo, și i-am văzut stăteau lângă fereastra deschisă. Ajm tocmai făcuse să se smulgă din mîinile lui Tarantik, dar avea prea puțină forță ca să-o facă.

— Scaunul era lângă fereastră? întrebă Săda.

Vorlicek dădu ași motiv din cap.

— Da, dar cum se luptau, Ajm l-a lovit cu piciorul și l-a răsturnat.

Tarantik confirmă declarația lui Vorlicek și o completa doar cu unele amănunte. Se dusese la Ajm pentru că se temea să nu facă vreo prostie. Puțin mai înainte, la bufet, Ajm spusese unele lucruri din care se putea înțelege orice. Tarantik plecase doar pentru o clipă și, cînd s-a întors, Ajm nu mai era acolo.

— Unde ai fost cînd a plecat Ajm?

— La W.C. Pînă să mă întorc și să alerg după el aici, sus, el deschisese fereastra și se pregătise să se urce pe scaun. Într-o n-am priceput ce face, dar pe urmă m-a străfulgerat gândul că are intenția de sinucidere... era vorba de sezuade și dacă

Vorliceek nu m-ar fi ajutat, fără glumă, poate că nici n-aş fi reuşit să l împiedic.

Celelalte întrebări fură adresate lui Vilém Ajm care stătuse pînă acum tăcut şi ascultase cu o privire buimacă declaraţiile celor doi. Era evident că nu-şi revenise încă din acel şoc nervos şi nu era prea sigur de ce i se întimplă.

— De ce ai vrut să te sinucizi ?

— N-am vrut ! Ţipă el cu o voce isterică. E o prostie...

— Aşi deschis fereastra şi aşi dus scaunul lîngă ea.

— Scaunul era acolo, dar nu l-am dus eu şi nici fereastra n-am deschis-o eu, obiectă Ajm pe un ton urtat.

— Cum asta ? Doar e deschisă...

— Era deschisă cînd am intrat aici.

— De ce te-ai dus la fereastră ?

— S-o închid. M-a surprins că este deschisă, deşi ştiu precis că am închis-o. Îndată ce am intrat în cabină, Tarantik a dat buza peste mine şi Vorliceek imediat după el şi au început să ţipe la mine să las nebunia, dar nu pricep de ce. Pe urmă m-au tras de la fereastră şi iar nu ştiu de ce. Vă rog, lăsaţi-mă în pace ! Sunt că înnebunesc !

Ajm se întoarce brusc cu spatele, îşi sprijini fruntea de pereţii rece ai camerei şi rămase complet nemîşcat.

Poate că, într-adevăr, totul n-a fost decît o nefericită neînţelegere. Lui Tarantilek îi era grozav de mulă în clipa aceea de Ajm, dar nu cunoştea prea multe, nu ştia adevărul şi de aceea nu era sigur. Declaraţiile lui Tarantik şi Vorliceek se confirmau reciproc în timp ce declaraţiile lui Ajm nu aveau nici o susţinere. Disputa ar fi putut continua la nesfîrşit, dacă plutonierul Halík nu ar fi atras atenţia celorlalţi asupra unui lucru pe care nu l observaseră.

Pe măsuta din faţa oglinzii se afla o cărţuie broşată, deschisă la paginile 178 şi 179, la cunoscuta scenă a lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi. Ca semn de carte era pusă o bucată de sîrmă de opt milimetri, identică cu firul folosit pentru introducerea curenţilor electrici în barele metalice ale scaunului lui Falrys. În carte erau sublimat versurile cunoscute din falsa scrisoare de adio a lui Falrys :

*La ultima răscruce tot ne-întîlnim noi, Peer,
Acu te las. Numca nu-ţi mai cer.*

† — A cui este cartea ? Întrebă Soda.

Ajm recunosc :

— A mea.

— De ce ai subliniat aceste cuvinte ?

— N-am făcut-o eu.

— Cine atunci ?

— Nu știu.

— A cui e sîrma ?

— Nu știu.

— Nu-i a dîmritale ?

— Nu.

— N-ai văzut-o nîciodată ?

— Nu.

— Nici acum o clipă cînd ai intrat în cabină ?

— Nu. M-am dus direct la fereastră

— Unde stătea scaunul ?

— Lîngă fereastră.

— Și mai înainte ?

— Lîngă mîsuță.

Ajm răspundea automat la întrebările lui Suda și poate că nici nu-și dădea seama ce spune. În momentul acela, Fran-tišek se îndoi că declarația anterioară a lui Robert Rych privitoare la scrisoarea de pe masă era adevărata. Avea în fața dîmritale rîndurile subliniate din carte și cuvintele din scrisori ca lui Faltys era vizibilă, la fel ca și repetarea sinuciderii. Ajm, pur și simplu, nu a mai putut suporta tensiunea nervoasă și a vrut să și dea singur verdictul pentru fapta sa, de a cea po-tese în carte frîntura din firul ucigaș și subliniasse sinucide-rea. Nu reușise însă să-și ducă la îndeplinire planul și acum îi era rușine să recunoască. Pentru a și împărtăși și altora bănuiele, František se amestecă în interogatoriul condus de Suda.

Nu ți se pare puțin cam ciudat, domnule Ajm, ceea ce ne spui aici ? Ce rost avea să ți mute cineva moșierul, să ți acrisească cabina și să ți sublinieze cartea ?

Vă rog, trimiteți-mă la închisoare, strîgă aproape plîngînd Ajm, dar lăsați-mă în pace !

Tarantik și Vorliceck declarară același lucru, că n-au ob-servat nimic ; de altfel, cînd au intrat, n-au mai avut timp să se uite prin încăpere. Amîndoi se gîndiseră doar cum să lîm-piedice pe Ajm de la sinucidere. Totul părea să confirme pă-rerile lui František, doar Suda nu era încă convins.

— Dumneata ai fost, după cite am auzit, în studio cînd s-a transpus piesa, se întoarce Suda spre Vorlíček, pe ascuns, nu?

Vorlíček își frecă barba.

— Da.

— Dar nouă ne-ai spus altceva.

— Vedeti... Vorlíček se opri căutîndu-și cu tofrigurare cuvințele : Am avut un schimb de păreri cam tare cu dr. Strouhal, după cum știți, pe tema unor probleme estetice și cultural-politice și... și n-am vrut să știu că sînt aici, ar fi putut crede că am venit să-l controlez.

— De ce ne-ai ascuns asta ?

Urîă o clipă de tăcere pînă ce veni răspunsul :

— În virtutea încreșiei.

36. Moștenirea lăsată de Jan Faltys

Vestea că Vilém Ajm a încercat să se sinucidă s-a răspîndit foarte repede printre ceilalți. În majoritatea cazurilor, o primiseră oarecum ușurați, cu speranța că acum ancheta cazului Faltys va lua sfîrșit. Pușini erau cei surprinși de această dezlegare, majoritatea se așteptau la așa ceva. Suda încercă să reconstituie faptele, în ordinea lor exactă, dinaintea celor întîmplătoare lingă fereastra cabinei lui Ajm.

— Unde l-ai văzut pe Ajm ultima oară ? îl întrebă Suda pe Vorlíček.

— La bufet... ședea la o masă cu Tarantík.

Tarantík își aminti că Ajm i s-a plîns că-l doare capul. Era foarte abătut și obosit.

— A vorbit de moarte ?

— Nu, de moarte nu. Dar a vorbit despre viață ca despre moarte.

Pe urmă, la masa lor s-a așezat Irena Škáloudová. Un timp au tăcut toți trei, apoi Tarantík a plecat pentru a-i lăsa singuri.

— Doreau ei asta ? întrebă Suda.

— Așa am avut impresia.

Irena Škáloudová respinse însă cu hotărâre, enervată, afirmația lui Tarantik. S-a așezat la masa lor numai pentru că nu era loc în altă parte.

— De ce? Nu-l simpatizați pe Ajm?

— Nu-mi place să stau la aceeași masă cu un ucigaș, dar, din fericire, Ajm s-a dus să comande ceva la bar.

De venirea lui Ajm la bufet își aminteau foarte bine vînzătoarea Mrázková și arhitectul Kálecký.

„voia să beau cu el, zicea că-i ziua lui.

— Ce zi? nu pricepu Suda. Serba ceva?

— Zicea că... e vorba de o moștenire.

Mai multe nu aflară de la el. Hák însă îi lămuri pe Suda, schimbînd proteste în timp ce-i spuse:

— Vreți să știți ce a moștenit? Pe Hamlet, prieteni, pe Hamlet... A fi sau a nu fi? Aceasta-i întrebarea! Și să vă mai mire că a încercat să-și ia viața! Hamletul realizat de Faltys e o înbușătură prea mare. I-au telefonat de la teatru că pînă sîmbătă trebuie să se pregătească pentru rol.

Un alt martor, dar nu prea valoros, era operatorul Kejř. Deși stătuse tot timpul la bufet, la o mîsuță din colț, nu-și amintea de nimic, pentru că se simțea obosit și-i era grozav de somn.

— Am făcut de fapt trei ture una după alta, n-am condiție fizică pentru așa ceva... se scuză.

— Nu ți amintești de nimic?

— Nu, și adăugă după o clipă, de fapt, cînd a trecut pe lîngă mine, mă refer la Ajm, l-am auzit spunînd: Camarade, te invidiez...

Pentru ce?

— Nu știu, poate pentru somn, cine știe?

Dr. Strouhal, care intrase să ia o limonadă, avea însă impresia că Ajm era puțin afumat.

— Nu l-am văzut niciodată într-o asemenea stare, nu a rostit nici o propozițiune ca lumea, lăsa mîerzu vorba neterminată...

— L-ați văzut bînd?

— Nu. Doamna Mrázková nu a vîndut băuturi spirtoase. I-ați interzis dumneavoastră încă de ieri. Trebuie să fi avut el ceva adus din afară...

Dumneata cu ce l-ai servit? Întrebă Suda pe Mrázková.

— Ceai cu lămție, dar nu i-a plăcut, l-a lăsat pe tejghea și a plecat.

— Unde ?

— Nu știu, m-a întrebat pe urmă și domnul Tarantík, dar n-am știut să-i spun...

Pe Ajm îl întâlniseră însă în capul scărilor Zbyněk Číž și regizorul Glanc. Veneau din curte, unde fuseseră să fumeze cîte o țigară.

— Urca scăările, probabil mergea sus, în cabina lui, explică Číž, și, ca o scuză, adăuga : Dacă am fi știut ce vrea să facă, nu l-am fi lăsat să plece.

— Dumneavoastră ați rămas jos ?

— Da.

— Amîndoi ?

— Amîndoi. Glanc s-a dus la bufet să ia o cafea, la ușă s-a întâlnit cu Tarantík, care tocmai intra. Eu m-am gîndit să mă duc pe platou...

— De ce ?

Zbyněk Číž se miră că-i pune o asemenea întrebare.

— Doar intenționați să pregătiți reconsutuirea emisiunii de ieri, nu ? Voiam să văd dacă au terminat...

— Ce ați făcut dumneata și Glanc afară ?

— În curte ? Nimic. Am fumat doar. Domnul regizor avea iar spleen. Aproape că-l bănuiam că a suferit o înfrîngere cruntă la tenis, pentru el, asta era totdeauna o tragedie, numai că l-ați reținut tot timpul, în studio, ca și pe noi toți de altfel, așa că nu știu... nu spun asta ca să mă plîng, mai ales că în contractul de muncă al asistentului de regie e prevăzut că trebuie să fie martor la migrenele regizorilor.

— Cît timp ați rămas în curte ?

— Cam o jumătate de oră, dar mi s-a părut destul de lungă. M-am distrat numărînd ferestrele ce dau în curte. Douăzeci și șapte, nouăsprezece erau închise și opt deschise. Suda deveni atent.

— Care era situația la etajul doi... deasupra platoului de emisie ?

— Deasupra platoului, la etajul al doilea ? repetă Číž după Suda. Așteptați puțin. Era exact peretele din fața noastră, da, acolo toate cele patru ferestre erau deschise, cu excepția ultimei, una îngustă, de lângă igheab, care-i de altfel fereastra de la W.C.,

— Îți amintești bine ?

— Da, perfect.

Suda, pentru siguranță, îl mai întrebă ceva, un lucru, pe care de altfel îl cunoștea.

— La ce etaj sînt cabinele actorilor ?

— La al doilea, se miră Čiž de neștiința lui.

— Atunci multe mulțumiri...

— Mai e ceva ?

Suda zîmbi :

— Nu, îmi ajunge !

37 .Cu răbdarea treci marea

Pe masă fumegau acum patru cafele, dar fiind că mai aveau un oaspete.

Suda, František și plutonierul Halík erau la a doua cafea, scurt timp după prima, ceea ce precis că dăunează inimii, dar în schimb ajută creierului, după douăzeci și patru de ore de muncă neîntreruptă. Pe František începuse să-l doară capul la tîmplă și la ceafă, dar cînd îl vedea pe bătrînul Suda cu ce aer firesc își învinge oboseala, se rușina că e atît de puțin rezistent și avea senzația că-i mai bătrîn decît el cu cel puțin cincizeci de ani. Suda era bine dispus, zîmbea celor din jur și lăsa impresia că i-ar fi totul clar, pînă în cele mai mici amănunte.

— Pot să servesc o bomboană ? îl întrebă pe cel de al patrulea interlocutor. Am impresia că în ultima vreme ai încetat să mai oferi bomboane .

Tarantík, plin de amabilitate, scoase punguța din buzunar. Suda luă prima bomboană care îi veni la îndemînă, dar o puse pe masă în fața sa, fără s-o desfacă din hîrtie. Tarantík oferi bomboane și lui František și Halík, dar fără succes.

František rușu nerăbdător. Discuția asta i se părea o pierdere de timp inutilă. Era convins că acum ar fi trebuit să-l ra la întrebări pe Vilém Ajm, silindu-l să-și recunoască vina.

Suda, parcă știind că asta îl irită pe František, încetă

deodată să se mai grăbească. Luă bomboana și se jucă cu ea, fără însă s-o desfacă din hîrțue.

— Ai fost destul de des oaspetele nostru, domnule Tarantik, dar de asta dată nu-î vorba de un interogatoriu. Te-am chemat să fii prezent la dezbaterile noastre numai pentru a ne ajuta să înțelegem just psihologia asasinului. Ai un deosebit simț pentru logica gândirii umane, am văzut asta mai înainte. În felul meu, apreciez această calitate a dumitale.

Tarantik obiectă cu modestie :

— Mă supraapreciați..

— Să lăsăm la o parte modestia exagerată și să ne apropiem de subiect. I-am telefonat soției să-mi gătească ochiuri cu linte, deoarece voi veni acasă la cină. Așadar, să ne grăbim. Colaborarea dumitale, Tarantik, mi-o imaginez în felul următor : la început am să încerc... cu ajutorul tău — și Suda îl privește pe František — și cu ajutorul tovarășului Halik să repetăm și să clasificăm cele petrecute azi, ieri și în zilele precedente. De fiecare dată cînd o să ți se pară că e mai probabilă o altă posibilitate decît cea indicată de mine, am să te rog, domnule Tarantik, să spui imediat NU. Ne-am înțeles ?

Tarantik înălță neîncrezător din umeri.

— Am să încerc.

— Să spui însă numai da sau nu.

— Da, zise, prefăcîndu-se că ia jocul în serios.

— Să începem cu sfîrșitul, cu încercarea de sinucidere a lui Ajm. Decurg de aici, cred, două concluzii. După prima, fapta lui Ajm s-ar putea califica drept recunoașterea asasinării lui Jan Faltys și cazul e încheiat. Dar să admitem și o a doua posibilitate, la care o să subiectăm probabil și dumneata.

— Da.

— Înțeleg, Vilem Ajm e prietenul dumitale și nu poți crede în vinovăția lui. Să admitem prin urmare și o a doua posibilitate și anume că între omorîrea lui Faltys și încercarea de sinucidere a lui Ajm nu e o legătură directă, că pe Ajm l-au lăsat nervii fie sub avalanșa de false învinuiri, fie de teama răspunderii care s-a picat pe neașteptate în cap, mă refer la moștenirea hamletiană.

František nu avea poftă să-și piardă vremea cu povești naive ca asta și, fără să-î facă prea mare bucurie lui Suda, interveni în discuție :

— Dar Peer Gynt? Dar sîrma de pe masă? Dar fraza subliniată? Asta nu înseamnă nimic?

— Da, fu de acord Tarantik și după un scurt răgaz de gîndire adăugă: Încep să am și eu îndoieli...

— Îndoieli? Cu privire la ce? se întoarce Suda brusc spre el.

— Așa... de fapt nici nu știu, totul o destul de ciudat...

Tarantik fu completat de František:

— Am pentru asta o singură explicație: ori sinuciderea lui Ajm înseamnă recunoașterea faptei, ori...

— Ori? Întrebă plin de interes Tarantik,

— ...ori n-a fost o sinucidere.

Suda îl privi lung și în tăcere pe František, care se simți stînjinit. Nu era sigur dacă nu cumva îl ia drept nebun și aproape că se temea să-l întreb.

În locul lui, îl întrebă Tarantik care nu pricepuse sensul vorbelor lui František.

— Dar atunci ce este? De n-ar fi venit Vorlíček și n-am fi încercat să-l ținem amîndoi pe Ajm, ce s-ar fi ales de el acum? O hăltoacă de sînge în curte.

Suda învîrtea bomboana și zîmbea.

— Cred că în felul acesta ne apropiem de miezul lucrurilor. Ajm n-avea într-adevăr nici un motiv să-și recunoască vina, pentru că nu el l-a omorît. Suda se întoarce spre František. Amîndoi știm doar, din declarația lui Robert Roch, că scrisoarea din casa lui Faltys n-a fost adusă de Ajm. Tu începi să ai îndoieli, eu însă n-am nici un motiv să nu cred. Pentru Roch o minciună nu putea să aibă decît consecințe neplăcute și faptul acesta e hotărîtor. Înseamnă că Ajm e în afară de orice bănuială și că povestea cu scrisoarea, cu chemarea telefonică din timpul nopții și cu vizita din dimineața următoare au fost puse la cale anume pentru el, cu scopul de a îndrepta asupra lui toate bănuelile. Și ar fi reușit, dacă n-ar fi fost Zvonokosy și pașunea lui Roch pentru cărți umoristice.

— N-am știut asta, zise cu voce scăzută Tarantik.

— Da, m-am gîndit că nu știu... Asasinul, pentru siguranță, n-a plecat ultimul. L-a trimis înapoi pe arhitectul Kálecký să-și ia mînușile. Desigur că exista riscul ca plicul să fie văzut, dar pericolul acesta era minim, deoarece toți îl zoreau pe Kálecký. Făptașul a contat că plicul nu va atrage atenția

nimănui dacă-l va așeza pe masă exact înainte de a pleca. Și nici nu trebuia să folosească mânuși, putea că-l apuce, să zicem... cu batista, nu-i așa? În seara aceea aveai guturai, nu? Cel puțin așa ai declarat. Două din cei trei care ar fi putut să vadă plăcul, nu l-au văzut, așa cum a și presupus. Mă refer la Ajm și Kálecký. Doar Roch l-a văzut, dar asasinul nu se aștepta ca acesta să vină acasă la Faltys.

František însă nu voia să renunțe la bănuielile sale împotriva lui Ajm.

— Asasinul ar fi trebuit de asemenea să fie convins că doamna Faltys nu va intra în odaia aceea și că nici Faltys nu se va întoarce acasă.

— Exact, încuviunță Suda, asta înseamnă că era la curent cu simația menajului Faltys. În ceea ce privește întoarcerea lui Faltys, asupra acestei posibilități putea să-și exercite încă influența, deoarece a plecat împreună cu Faltys și ceilalți la chef „La Mecenaš”.

— N-am făcut chef, am discutat la un pahar de vin, îl corectă Tarantík.

— Bine, să încercăm acum, continuă Suda, să trecem în revistă toate persoanele care au fost acasă la Faltys și pe urmă la discuția aceea la un pahar de vin de la „Mecenaš”. Unii sînt suspectați în legătură cu scrisoarea de pe masa lui Faltys, alții din cauza telefonului.

— Care telefon?

— Cîneva l-a sunat pe Ajm și l-a invitat a doua zi la Faltys, dar acela n-a fost Faltys. În afară de dumneata, au mai fost acolo: Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, două femei: Irena Škáloudová și Olga Vagnerova și secretarul literar Vorlíček, care multă vreme n-a intrat în discuție, pentru că în ziua crimei, după informațiile inițiale, nu fusese în studiourile televiziunii. Pe urmă, s-a descoperit că nu era adevărat, că a fost prezent chiar pe platou, deși doar pentru scurt timp. Iar acum s-a nimerit să fie de față și la încercarea de sinucidere a lui Ajm. Deocamdată, pe Vorlíček l-aș lăsa mai departe pe lista suspectilor și l-aș șterge mai curînd pe regretorul Glanc. Pînă acum, nu s-a dovedit că ar fi părăsit cabina de comandă în timpul pauzei sau după pauză, în timpul emisiiei. Prin urmare, nu ar fi putut ajunge la cablu și la fire.

— Da, de acord.

— De Kálecký v-a-și despărțit în fața casei, așa că nu ar fi putut să-l sune pe Ajm, care a afirmat că a auzit la telefon *Mambo Cucu* și câteva cuvinte referitoare la Frac și la plată. Am mai aflat că s-a întors la doamna Faltys și, întrucât a sosit la ea puțin după ora unsprezece, nu a putut pleca, probabil, înainte de miezul nopții. Doamna Faltys are, desigur, destule discuri, dar nu șlagăre și nici *Mambo Cucu*. De aceea, se pare că nu e nici arhitectul Kálecký. Eu l-aș șterge de pe listă, sînteți de acord?

— Nu, răspunse Tarantík după o scurtă șovăială.

— Bine, o să ne întoarcem la el mai tîrziu, să continuăm. La „Mecenaș” vă aștepta Emil Hak. Ar fi putut să-l sune pe Ajm înainte de miezul nopții, dar n-a fost acasă la Faltys, așa că nu a putut lăsa acolo scrisoarea. Pentru asta ar fi avut nevoie de un ajutor. Ne-am gîndit și la asta, în mod concret la domnișoara Vágnerová, dar pe urmă am exclus această posibilitate. Într-o acțiune atît de rafinată nu putea fi angrenată decît o singură mare inteligență. Pe Hak l-aș tăia de pe listă, de acord?

— Da.

— Vágnerová și Škáloudová nu intră în discuție, pentru că pe Ajm i-a chemat la telefon o voce de bărbat. N-a recunoscut, e drept, vocea lui Faltys, dar ar fi trebuit să recunoască o voce de femeie. Faltys avea o voce destul de răgușită, glasul lui căpătase în ultima vreme intonațiile vocii lui Stěpánek, care se imită greu.

— Eu le-aș șterge pe amîndouă, spuse Tarantík înainte ca Suda să-l întrebă.

— Bun. Nu-a mai rămas Zbyněk Číž. În treburile de regișerie se supuneau toți. Ar fi putut să o realizeze în așa fel încît să slujească cît mai bine țelurilor lui. Avea un dinte împotriva lui Faltys încă din anul studențesc, așa că totul se leaga pînă la un punct, un fleac: n-a fost de față la sinuciderea lui Ajm...

— Asta nu-i un fapt hotărîtor, zîmbi pentru a doua oară Tarantík, de data asta mai puțin sigur de sine.

— Puțin mai înainte s-a spus: ori trebuie să însemnă că Ajm a recunoscut, ori... — făcu o scurtă pauză — ori n-a fost sinucidere.

— Dar atunci ce-a fost?

— O tentativă nereușită.

— Nu cumva o tentativă de omor?

— Nu, nu cred că a fost o tentativă de asasinat, mai curînd a fost o încercare de a forța organele miliției să vadă ceva ce era clar ca lacrima încă de mai înainte și asupra căruia, din motive necunoscute, continuau să meditez, în loc să înceapă să acționeze. Totul era doar o problemă de răbdare și nerăbdare, o problemă a nervilor, în primul rînd. Cineva a încercat să ne convingă, pe mine, pe František și pe Honza Halík că asasinul este Ajm. Poate că nu ești de acord cu mine, domnule Tarantík, dar am să repet ordinea faptelor, cel puțin așa cum o văd eu. În timp ce Ajm, la bufet, se simțea mahmur la gîndul lui *Hamlet*, cineva a intrat în cabina lui, a pus pe masuță cartea cu rîndurile subliniate, a introdus în ea firul de sîmă, a deschis fereastra, a tras scaunul înga ea și pe urmă a plecat. În felul ăsta, scena sinuciderii a fost pregătită mai înainte ca actorul principal să intre în ea.

Tarantík zîmbea într-una și aceasta provoca o impresie de nefirec.

— Nu înțeleg ce vă conduce la o asemenea ipoteză.

— Înainte de a intra dumneata și Vorlíček, Ajm a fost singur în cabină, dar de prea puțin timp ca să poată aranja lucrurile așa cum au fost găsite ulterior și de altfel fereastra era deschisă de mai înainte. Era deschisă în momentul în care Ctíz și Glanc se întorceau din curte și i-au întâlnit pe Ajm jos, în capul scării, și imediat după aceea, pe dumneata.

— Ce vrei să spunei?

— Doar că asasinul lui Jan Faltys este Vorlíček. Suda îi înapoie lui Tarantík bomboana nedeșăcută și adăugă: Vorlíček sau dumneata.

— Eu?

Suda nu-i mai răspunde lui Tarantík, pentru că în acel moment intră grăbit în încăperea dr. Strouhal.

— Pe platou totul e pregătit pentru reconstituire, cum îi spuneți dumneavoastră. Strouhal vorbea alături de amabil, încti era chiar puțin neplăcut.

— N-aș vrea să vă zoresc, tovarăși, dar înțelegeți că avem program de emisie în toate cele șapte zile ale săptămîinii și nu putem ține blocat platoul alături de mult. Și ca să transmitem mereu cîte un film, nu mai merge, ne-ar lua telespecta-

torii la goană. Exigența, tovarăși, este un factor esențial în socialism...

— Mai aveți puțină răbdare, îl interzise Suda. Știți, cu răbdarea...

Tarantik înceuă să mai zimbească. Știa al cui va fi sfârșitul.

38. Își cunoaște fiecare locul?

Problema era, prin urmare, rezolvată, misterul dezlegat și făptușul gasit. Nu făcuse încă mărturisiri directe, dar declarația plutea în aer. Coborîră cu toți pe platoul de emisie, la parter. Tarantik tăcea, reflecta la situația lui și de aceea tresări violent și speriat fiind Suda îi atinse cotul.

— Îmi mai amintești de prisoarea noastră, domnule Tarantik? Spuneai că-l vei cunoaște pe asasin cu o jumătate de oră înaintea noastră... acum ce spui?

Tarantik tăcu.

— E timpul să ne-o spui, nu zău, fără glumă, zise Suda folosind zicala preferată a lui Tarantik. Adăugă apoi cu un aer serios: Peste cîteva minute, îl vor cunoaște toți pe asasin.

Tarantik nu răspunse nici acum.

— Știu chiar și pentru ce a făcut-o și din ce cauză avea nevoie asasinul de un public de două milioane de oameni... dar asta o știu și dumneata, domnule Tarantik, nu-i așa?

Tarantik tăcu și de astă dată.

Pe platou, totul era pregătit pentru reconstituirea finală a cazului. Camerele de luat vederi, aparatura de sunet asemănătoare unei splinzurători, decorul, actorii și personalul tehnic — totul era la locul lui, în același loc în care se aflau la fatala emisiune. Pentru cele două milioane de telespectatori din fața micului ecran, rula, desigur, încă un film, de data asta unul argentinian. Aici însă, pe platou, putea să înceapă reluarea emisiunii de ieri.

— N-ai să te superi, domnule Tarantik, dacă n-o să jucăm toată presa dumitale?

— Toată n-am s-o văd, cred, niciodată, rîmbi el cu amărăciune, acum aș da să circule printre cunoscuți acele treizeci și cinci de exemplare sapirografice, ca cel puțin să citească ceea ce nu vor vedea niciodată...

— Spuneai că n-aveți unalae... cunoștințe, remarcă František și fu el însuși surprins să se audă vorbindu-i ca unui bolnav, fără severitatea și animizitatea dinainte. Dacă ar fi fost sincer, ar fi trebuit să recunoască faptul că-i era pușintel multă de Tarantik.

Suda înțelegea simțămintele lui František. Le avusese și el la vremea lui, la începutul carierei, când se aflate pentru prima dată față în față cu asasinul, deasupra căruia plutea mina destinului și care, de aceea, nu mai era periculos. În asemenea clipe, mila lua locul urni justificate. Suda știa asta și, pentru a-l ajuta pe František să-și depășească această stare de spirit neplăcută, i se adresă lui Tarantik cu voce aspră și ironică:

— Să fii în locul dumitale, n-aș mai pleca la Viena. Oricum, la cererea noastră, te-ar trimite ramburs.

N-am vrut să mă opresc la Viena, doar în tranzit, mi-am plătit drumul până în Bulgaria, răspunse Tarantik, doar ca să zică ceva. Plecarea de luni într-o săptămână...

— Poți să înapoiezi biletul să nu se piardă degeaba.

În Tarantik creșcu simțămîntul propriei sale inutilități: resemnarea jucătorului care a pierdut totul și nu mai are nici o piesă de 20 bani ca să continue jocul. Lucrurile se desfășurau fără intervenția lui, apropiindu-se de sfîrșit sfîrșitul său.

Suda se adresă celorlalți, dîndu-le explicații. Voia să reconstituie scena hotărîtoare din emisiunea de ieri, începînd de la pauză pînă în momentul crimei. Pe platou trebuiau să rămînă doar cei care fuseseră și ieri, dar nu numai aili, trebuiau ca toți să și anunțască exact locul unde stătuseră.

Arhitectul Kalecký se simțea stăpin pe situație și nu și reținu o remarcă ironică:

- Ne jucăm de-a copiii, nu?... Ora nouă a venit, omul negru...

Suda nu polemiză cu el. Înțelegea cît de mare trebuie să fie tensiunea nervoasă a tuturor celor care așteptau pe platou dezlegarea finală a acestui caz. Trecuseră doar douăzeci și patru de ore de cînd Suda le spusese de la obraz că unul din ei este asasinul. Acum sosește momentul cînd avea să fie rostită în public și cea de-a doua parte a frazei, cea concretă, care va cuprinde și numele asasinului.

— Am nevoie de un voluntar, cereu Suda, de cineva care să ia locul lui Faltys în foaia...

Se oferi Tarantik, deși trebuia să știe că oferta lui va fi refuzată, Frantisek nu-l înțelegea. De ce nu făcuse mărturiiri complete încă mai de mult, de ce își prelungea agonia, doar totul avea alura jocului de-a pisica cu șoarecele. Sau mai spera poate?

Tarantik știa că nu mai poate spera, că totul e hotărât definitiv, și totuși, într-un colțisor al sufletului, spera cu lășitate că poate se înșală, că nu se va întâmpla lucrul de care se teme atât, că degetul denunțior va arăta pe altcineva, pe oricare altul, și era perfect indiferent.

Suda respinse, bîncîșteț, oferta lui Tarantik. Nu, domnule Tarantik, în această reprezentație am nevoie de dumneata ca de Tarantik .. Încearcă să fii pentru un moment dumneata însuși, dacă reușești.

Pentru rolul lui Jan Faltya, fu ales pînă la urmă bărbosul Vorlíček. Adamec se făcu că îl leagă de fotoliu, pentru a da cît mai exact iluzia reprezentației din ziua precedentă.

— Dar fără fire, vă rog, le atrase atenția în glumă, dar speriat totuși, Vorlíček. Gîndiți-vă, oameni buni, că sărbătoresc azi aniversarea unei zile de la nașterea fiului meu, așa că fie-vă milă de mine!

În rest erau top, chiar și palădul Vilém Ajm. Se ținea deoparte și se gîndea că toată comedia asta cu reconstituirea este înscenată doar pentru el și i se părea crud din partea lor. L-au considerat de la bun început asasinul și acum sînt convins probabil de asta. Îl așezaseră pe locul său, care se afla în colțul covorului roșu, între fotoliu și polița cu cactuși. ceilalți își ocupară și ei locurile pe care stătuseră atunci, și Suda dădu semnalul de începere.

Prima replică după pauză o avea Emil Háek. Își dresă glasul, se vedea că-i foarte nervos, mai nervos decît la premieră.

*Că nu e bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei.*

— Cine a spus asta? Întrebă omul din fotoliu, de data asta prin gura secretarului literar Vorlíček.

Hák fi răspuns tot cu o întrebare
Cînd ? Atunci ? În vechea Grece ?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Aprindeți lumina ! continuă Vorlíček în rolul lui Faltys. Mă doare capul.

Lumina nu folosește, se auzi glasul Irenei Škáloudové, vă dau mai bine un antinevralgic !

Vorlíček însă continuă să insiste.

— Aprindeți lumina !

Rostu astfel și ultimul cuvînt spus de Faltys.

Stop ! Suda închese jocul. Rămîneți toți pe locurile dumneavoastră !

Maras și Kejt se aflau lîngă camerele lor, fiecare din el cu cîte doi asistenți. Hankvic și Bedečka priveau totul de sus, de pe rampa de iluminare, iar Zbyněk Cíř și operatorul principal Pangrác ședeau la măsutele de lîngă monitor avînd la urechi căști care li puneau în legătură cu Glanc, din cabina de comandă.

Spațiul scenic era format din trei pereți, al patrulea era liber, astfel încît camerele de luat vederi și aparatura de sunet să se poată mișca în voie. În interiorul camerei, cel mai aproape de fotoliul lui Faltys, în care ședea acum Vorlíček, se afla în acel moment Aprn, la stînga lui era Hák, lîngă fereastră Jindřiška și, aproape de ușă, Irena Škáloudová și Pláteník. Ceilalți urmăreau jocul lor dinspre partea unde trebuia să se afle al patrulea perete. Doar de aici se putea privi scena.

În spatele camerei lui Kejt stătea arhitectul Kálecký și, ceva mai departe de el, Roch și Olga Vagnerova ; între el și Cíř, aflat lîngă monitor, în calea luminii mai stătea și recuzitorul Adamec. Cel mai departe de scenă, în spatele tuturor, se sprijinea de perete Tarantík. În dosul lui se mai afla doar o draperie purpurie și o oglindă venețiană, pregătute încă de pe acum pentru momentul de poezie ce trebuia să se transmită în duminica aceea. Suda se întoarse spre el, întrebîndu-l mirat

— De ce stai așa departe ? Din acel loc, nu poți vedea ce se petrece pe scenă...

Știam încă de la repetiții cum joacă fiecare... Și de la generală...

Suda îl întrerupsese :

— Îmi amintesc că la primul interogatoriu ne-ai declarat că stăteai lângă ușă... și doar în spatele duminale nu se află nici o ușă. De altfel, se poate stabili și după imprimarea pe telerecording din care parte intri în obiectivul camerei ; dacă va fi nevoie putem să proiectăm filmul...

Tarantîk însă păru că-și amintește deodată.

— Da, aveți dreptate, stăteam lângă ușă. Aici, lângă draperie, mă aflam în timpul repetiției generale. Am făcut o mică confuzie. Asta-i soarta autorului să stea undeva, într-un colțișor, și nu sub privirile oamenilor, să nu încurce locul și să-și asculte de zece sau cincisprezece ori propriile sale cuvinte. De fiecare dată te aștepti ca cineva să se bîlbîie sau să spună ce nu-i în text...

— Ești, într-adevăr, sigur de locul în care stai acum ? Întrebă, cu un zîmbet ușor, Suda, atunci cînd Tarantîk trecu de la draperie la ușă.

— De ce puneți mereu întrebarea asta absurdă ? Ce importanță are ? Tarantîk era din ce în ce mai nervos. Pînă și celorlalți iritarea lui începu să li se pară suspectă. Mai bine întrebați cine nu-l avea la inimă pe Faltys ? Cui li stătea în cale Faltys ?

— Motivul crimei nu l-a constituit nici o clipă Jan Faltys.

Cuvintele fuseseră rostite încet, dar avură asupra tuturor efectul unui tunet, provocară zarvă și neliniște. Lui Tarantîk îi sunau mereu în urechi, și le repeta mereu în gînd, cuprins de groază. Din acea clipă își dădu seama că totu-i zadarnic. Cu toate acestea, încercă să schițeze un zîmbet, dar rezultatul fu doar o jalnică grimasă.

— Glumiți ?

— Nu, Tarantîk, și dumneata știi prea bine că nu. Credeți că a fost nevoie de multă vreme pînă ce am înțeles despre ce era vorba în acest caz ? Era absolut indiferent cine va sta în acest fotoliu și va fi ucis. Putea să fie la fel de bine Ștěpánek sau Werich. Asasinului îi trebuia numai un eveniment senzational pentru două milioane de spectatori... un eveniment despre care să se vorbească. Azi se vorbește despre noi la posturile de radio Luxemburg, Stuttgart și Dumnezeu știe la care încă, mîine se va scrie despre noi în ziare. Fiecare foaie din Occident își are aici corespondentul său, iar acesta a născocit și unele detalii care nici măcar nu s-au întîmplat...

se va scrie despre noi, despre fiecare dintre noi, și despre dumneata, Tarantik. Să ajungi în gura oamenilor poate însemna pentru cineva sfârșitul, pentru altcineva începutul, nu-i așa? Dumneata ai devenit un autor despre care se știe, se vorbește...

Tarantik se împotrivi violent:

— Pe mine să nu mă amestecați în treaba asta! Pe mine nu m-a interesat niciodată politica...

— Știu, politica nu, repetă Suda după el, numai că nici pe asasin nu l-a interesat... și pe el îl interesa altceva, banii, senzaționalul... Moartea pe ecranele televizoarelor! Prima piesă polițistă cu o crimă adevărată! Cine-i asasinul? Mili-oane de oameni l-au văzut, dar nimeni nu-l cunoaște! O premieră sub semnul unei morți misterioase! Din aceste împrejurări senzaționale se pot stoarce bani frumoși. Nu însă la noi, ci în alte părți. Ai spus-o singur. Dar nu-i de loc ușor. Trebuie să înfrunți concurența serialelor cu gangsteri, cu cazuri morbide despre psihopați, cu istorioare pornografice și cu pseudoarta de varieteu a domnului Klein, cel care imprimă trupuri goale de femei pe cearșafuri, „creînd” astfel tablouri în ritm de jazz. Înțeleg foarte bine că era nevoie să vii cu ceva nou, cu ceva ce încă n-a mai fost... și pe urmă totul ar fi fost doar chestie de reclamă... *Story of five Murderers*, *L'histoire des cinq meurtriers*, *Die Sache für fünf Mörder*... placate la fiecare colț, inserări în ziare, reclame la Cinema și onorarii... în dolari și în franci. De ce e nevoie acolo ca să ai succes? Să-ți lansezi numele pe piață. În ziare. În titlurile de pe prima pagină, să se vorbească despre tine, să te faci cunoscut.

— Tot ceea ce spuneți e, desigur, interesant, dar încă nu mi-ați oferit nici o dovadă, obiectă Tarantik apăsând pe cuvinte, gluit de emoție.

Suda plecă afirmativ bărbia.

— Încă nu. Dar lipsește foarte puțin, ar fi de-ajuns să găsim locul în care ai stat dumneata... și unde se afla asasinul.

— Vorbiți de două locuri?...

— Nu. De unul.

— Despre care?

— Ei, tocmai asta e! Despre care... răspunse zimbînd Suda la întrebarea tăioasă a lui Tarantik.

— Lîngă ușă nu se afla nimeni, vorbi pe neașteptate recuziterul Adamer.

Tarantk se chirci, situația devenea din ce în ce mai neplăcută pentru el.

Adamec continuă :

— N-ar trebui s-o spun, pentru că e la mijloc prima, dar am avut o scăpare. Cum mă uitam eu așa, să-i văd pe actori jucînd, totul mergea ca pe roate, cînd deodată am simțit că-mi stă inima în loc. Lipsea scrumiera de pe masă. M-am dus fuga s-o aduc, e una pe coridor, pe măsuta telefonului. I-am dat-o domnului Hák, care nu era în imagine, s-o pună pe masă...

— Pot confirma, se auzi vocea lui Hák, tovarășul Adamec mi-a cerut, într-adevăr, să pun pe neobservate scrumiera pe masă. Dar dacă era sau nu cineva lîngă ușă, asta n-aș putea s-o afirm...

Așteptau răspunsul lui Tarantk, dar el tăcea, nu se mai apăra, ci doar în virtutea inerției, colinda mai departe plătoul, pentru a se opri lîngă practicabilul din spatele camerei lui Kejř.

Suda îl urmărea cu un zîmbet de neîncredere.

— Așadar, povestea cu draperia n-a fost adevărată. Nici cea cu ușa. Dar dacă o să-ți amintească cineva că nici lîngă practicabil n-a fost nimeni, ce-ai să spui atunci ?

Tarantk își șterse, tăcut, sudoarea de pe frunte. În locul lui, vorbi operatorul Kejř.

— Mă îndoiesc că ați stat acolo, domnule Tarantk, uitați-vă numai la umbra pe care o lăsați pe peretele decorului. V-am fi gonit demult, puteți face orice, dar nu să stați în calea luminii...

Și Tarantk fu nevoit să-și caute alt loc. Purtarea lui începea să fie comică. Își dădea seama că toți îl privesc numai pe el. Știa că fiecare pas îl apropie de capcana în care avea să fie prins.

Suda nu-l lăsa în pace :

— Domnule Tarantk, se pare că nu-ți mai amintești unde ai stat ! N-ai vrut să fii în ochii oamenilor, dar ai exagerat puțin. Nu te-a văzut nimeni, nicăieri, unde ai fi putut sta ?... Vino, am să te ajut...

Îi zîmbi și, luîndu-l de cot, îl duse spre mijlocul scenei.

— Încearcă să te sui în firida aceea triumghiulară dintre decoruri, acolo precis n-o să te observe nimeni, o poate singu-

rul loc din tot platoul unde puteai să stai fără să fii văzut, nu-i așa?... Și chiar acolo ai și fost.

Tarantík tăcea și nu se mișca din loc. În spatele lui se afla o deschizătură îngustă între doi pereți de decor, prin care s-ar fi putut strecura fără greutate. Ultimul loc unde se putea retrage. Nu i-ar fi schimbat însă cu nimic soarta, pentru că acest ultim loc era și capcana lui.

— Întoarce-te, Tarantík!... Ce-i la piciorul dumitale? Tarantík se uită în jos.

Pe dușumea se întindea cablul cu cele două sîrme legate de el.

Nu mai avea rost să nege și nici să mai adauge sau să explice ceva. Tarantík tăcea, pentru că nu-i mai rămăsese nimic altceva decît tăcerea.

František, cu un sentiment de vină, își dădu seama că de l-a suspectat pe Tarantík în decursul anchetei, în clipa hotărîtoare s-a lăsat înșelat de el și și-a însușit exact acel mod de a judeca lucrurile pe care asasinul intenționase să-l impună organelor anchetatoare. Să nu fi fost Suda, probabil că și acum s-ar fi străduit să-l facă pe Vilém Ajm să recunoască tentativa de sinucidere și, ca atare, vina de a-l fi ucis pe Jan Fal-tys. Stătea în picioare și tăcea.

Tăceau și ceilalți. Încă nu le venea să creadă că toată acea avalanșă de suspiciune care atîrnase deasupra capetelor lor s-a prăbușit și că nu mai au de ce să se teamă.

František se întoarce spre Suda :

— Să-l chemăm pe Zákrejs? Desigur că așteaptă vești de la noi.

Suda plecă capul și își trecu palma peste obrazul obosit. Voia să doarmă și știa dinainte că are să doarmă bine.

— Ascultă, Tarantík, pentru noul roman polițist, trebuie să găsim acum un alt autor, nu zău, fără glumă... nu știi vre-unul?